

Onderzoeksrapport Verkiezingen BES 2019

Onderzoek naar de effecten van de voorlichtingscampagnes voor de kiescolleges en eilandsraadsverkiezingen BES 2019

Opdrachtgever: Rijksdienst Caribisch Nederland©
Auteurs: Tim Verheul en ing. Coen van Gennip
Kralendijk, Bonaire, 5 juni 2019
Versie: 1.0

Managementsamenvatting

Achtergrond

Op woensdag 20 maart 2019 werden er op Bonaire, Sint Eustatius en Saba voor de eerste keer kiescollegeverkiezingen voor de Eerst Kamer gehouden. Op dezelfde dag konden kiesgerechtigden op Bonaire en Saba gaan stemmen voor de eilandsraadsverkiezingen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en daarmee de Rijksdienst Caribisch Nederland, waren verantwoordelijk voor de voorlichtingscampagnes van deze verkiezingen op de BES-eilanden. Graag komen zij er middels dit onderzoek achter wat de effecten waren van deze voorlichtingscampagnes.

Onderzoeksopzet

De onderzoekers hebben er in hun onderzoeksopzet voor gekozen om de hoofdvragen onder te verdelen in twee delen, te weten: Deel A en deel B.

De eerste hoofdvraag, voor deel A 'kandidaatstelling kiescolleges', luidde:

Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?

De tweede hoofdvraag, voor deel B 'verkiezingen 20 maart 2019', luidde:

Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?

Zowel per eiland, als voor de drie eilanden in totaal, is er middels kwantitatief onderzoek onderzocht of de inwoners zijn bereikt, en zo ja, via welke media- en informatiekkanalen en of men de vooraf, met de opdrachtgever, vastgestelde hoofdvragen met 'Ja' heeft beantwoord. Er zijn op de drie eilanden zowel online als offline enquêtes gehouden. In totaal zijn er 717 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 47 respondenten gediskwalificeerd voor deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 570 respondenten de enquête, volledig, t/m vraag 32 ingevuld. 69 respondenten op Sint Eustatius hebben de enquête ingevuld t/m vraag 28: 'Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?'. Dit valt te verklaren doordat er op Sint Eustatius geen eilandsraadsverkiezingen zijn gehouden. De vragen over de eilandsraadsverkiezingen waren dus ook niet van toepassing voor deelnemers op Sint Eustatius. Via de ingebouwde logica in de enquêtetool werd de enquête, na het beantwoorden van vraag 28, voor deze deelnemers afgesloten.

Conclusies

- Als we kijken naar de resultaten voor deel A, dan zien we dat iets meer dan de helft van de respondenten op de BES-eilanden, namelijk 54,46%, wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 45,54% van de respondenten helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden zich er bewust van waren dat ze zich kandidaat konden stellen voor het kiescollege op hun eiland.
- Als we kijken naar de resultaten voor deel B, dan kunnen we concluderen dat vrijwel alle respondenten op de BES-eilanden, namelijk 97,86%, op de hoogte was van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren. Slechts 2,14% was hier niet van op de hoogte. Het antwoord op het eerste deel van de hoofdvraag van deel B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?* Was voor 97,86% van de respondenten dus 'Ja'.
- Een ruime meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden, 70,36% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. 14,25% dacht dat er alleen verkiezingen waren voor het kiescollege en 6,50% dacht dat er alleen verkiezingen waren voor de eilandsraad. 7,13% van de respondenten was niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er die dag waren. Het kleinste deel van de respondenten, 1,74%, wist helemaal niet dat er verkiezingen waren. We kunnen dus concluderen dat een ruime meerderheid van de respondenten wist voor welk orgaan er verkiezingen waren.

Aanbevelingen

Aanbevelingen naar aanleiding van de campagne kandidaatstelling kiescolleges

- Op alle drie de BES-eilanden was meer dan de helft van de respondenten op de hoogte van de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen. Op de eilanden hebben uiteindelijk slechts enkele tientallen personen, vooral leden van bestaande politieke partijen, zich kandidaat gesteld. De meeste personen die interesse hadden om zich kandidaat te stellen waren niet goed op de hoogte van de criteria en eisen voor kandidaatstelling. Het is goed om deze informatie bij een volgende verkiezing voor een kiescollege direct aan de geïnteresseerden te verstrekken. Dat zou kunnen in de vorm van een webformulier of speciaal e-mailadres zodat geïnteresseerden hun vragen kenbaar kunnen maken. Dit om te voorkomen dat potentiële kandidaten met vragen blijven zitten over de procedure. Een andere mogelijkheid zou zijn om een aantal informatiebijeenkomsten te organiseren voor geïnteresseerden.
- Er is dit keer eveneens een informatiefolder bezorgd bij bewoners thuis. In deze folder zou het webformulier of e-mailadres voor vragen over de kandidaatstelling ook duidelijk kunnen worden vermeld.
- Bij de enquête van dit onderzoek is aangegeven welke mediakanalen de mensen hebben bereikt voor de campagne van de kandidaatstelling voor de kiescolleges. Op alle eilanden zijn de meeste respondenten via sociale media bereikt. We adviseren om op communicatie via dit middel de focus te leggen.
- Op Sint Eustatius hebben posters en billboards eveneens veel mensen bereikt. Wat wel opviel is dat veel respondenten dachten dat de personen die zij op de posters zag, verkiesbaar waren. Dit schepte o.a. op Sint Eustatius en Saba verwarring, wij adviseren om duidelijk te vermelden dat de personen op de posters zich, mogelijk, niet verkiesbaar hebben gesteld.
- Naast dat veel respondenten via sociale media zijn bereikt, zien we ook dat radio en kranten eveneens een groot bereik hebben. Het is daarom belangrijk om op alle eilanden een goede communicatiemix te behouden om zoveel mogelijk mensen van de doelgroep te bereiken.

Aanbevelingen naar aanleiding van de campagne voor de verkiezingen

- Belangrijk is dat iedereen die wil stemmen duidelijk weet hoe hij/zij alsnog een vervangende stempas kan aanvragen. Daarnaast is het van belang dat het Hoofdstembureau of het Openbaar Lichaam van dat eiland goed achterhaald hoe zij haar processen kan optimaliseren om te zorgen dat ook de 15% van de stempassen die niet zijn aangekomen, de stemgerechtigden daadwerkelijk bereiken.
- De meeste respondenten geven aan het belangrijk te vinden om invloed uit te oefenen op de Eerste Kamer, maar nog niet iedereen is goed op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer en het kiescollege. 36% wist na de verkiezingen niet wat de rol van de Eerste kamer is en 48,12% niet wat de rol van het kiescollege is. Hier adviseren de onderzoekers om vaker, dus niet alleen rondom verkiezingen, informatie te verspreiden via sociale media of om informatiebijeenkomsten te organiseren hierover.
- Op de dag van de verkiezingen waren er lange rijen voor de stemlokalen op Bonaire. De lange rijen waren een reden voor mensen om uiteindelijk niet te gaan stemmen, de opkomst had dus hoger kunnen zijn. Misschien kan de Rijksoverheid of het Ministerie van BZK in overleg treden met het Openbaar Lichaam om het stemproces beter te stroomlijnen. Hierdoor zullen de resultaten van de campagnes van de Rijksoverheid niet deels verloren gaan. Het is immers zonde wanneer de campagnes succesvol zijn, maar kiesgerechtigden bij aankomst bij het stembureau tegen dit soort, te voorkomen, barrières aanlopen.
- Een deel van de respondenten hebben aangegeven dat veel informatie van politieke partijen alleen in het Papiaments beschikbaar was en niet in het Engels of Nederlands. De onderzoekers adviseren om als extra eis, voor deelname aan de verkiezingen, op te nemen dat officiële verkiezingsprogramma's van deelnemende partijen standaard in drie talen beschikbaar moeten zijn.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	5
1.1.	Achtergrond	5
1.2.	Projectfasering	5
2.	Onderzoeksopzet	6
2.1.	Onderzoeksvragen.....	6
2.1.1.	Kandidaatstelling kiescolleges.....	6
2.1.2.	Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels.....	7
2.1.3.	Verkiezingen kiescolleges.....	7
2.1.4.	Eilandsraadsverkiezingen	7
2.2.	Onderzoeksmethode	8
2.3.	Onderzoeksinstrumenten en dataverzameling.....	8
2.4.	Samenstelling respondentenpopulatie	9
2.5.	Omvang respondentenpopulatie	10
3.	Onderzoeksresultaten alle BES-eilanden gecombineerd.....	12
3.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie	12
3.1.1.	Omvang	12
3.1.2.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen	13
3.1.3.	Geslacht.....	14
3.1.4.	Moedertaal.....	14
3.1.5.	Voorkeurstaal	15
3.1.6.	Nederlandse nationaliteit.....	16
3.1.7.	Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba	16
3.2.	Gemiddelde invulduur en voltooiingspercentage.....	17
3.3.	Antwoorden per vraag respondenten alle BES-eilanden.....	18
4.	Onderzoeksresultaten Bonaire	40
4.1.	Samenstelling, omvang en benadering respondentenpopulatie Bonaire	40
4.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Bonaire	40
4.1.2.	Geslacht respondenten Bonaire.....	41
4.1.3.	Verdeling Moedertaal Bonaire	41
4.1.4.	Voorkeurstaal Bonaire.....	42
4.1.5.	Nederlandse nationaliteit Bonaire	43
4.1.6.	Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba	44
4.2.	Antwoorden per vraag van de respondenten op Bonaire	45
5.	Onderzoeksresultaten Saba	65
5.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Saba.....	65
5.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Saba	65
5.1.2.	Geslacht Saba	66
5.1.3.	Moedertaal Saba	66
5.1.4.	Voorkeurstaal Saba	67
5.1.5.	Nederlandse nationaliteit Saba	67
5.1.6.	Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba	68
5.2.	Antwoorden per vraag van de respondenten op Saba	69
6.	Onderzoeksresultaten Sint Eustatius	87
6.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Sint Eustatius.....	87
6.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Sint Eustatius.....	87
6.1.2.	Geslacht van respondenten Sint Eustatius.....	88
6.1.3.	Moedertaal van respondenten Sint Eustatius	88
6.1.4.	Voorkeurstaal van respondenten Sint Eustatius.....	89
6.1.5.	Nederlandse nationaliteit Sint Eustatius.....	90
6.1.6.	Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba	90

6.2.	Antwoorden per vraag van de respondenten op Sint Eustatius.....	91
7.	Samenvatting en conclusies.....	104
7.1.	Samenvatting en conclusies alle eilanden samen.....	104
7.1.1.	Kandidaatstelling kiescolleges.....	104
7.1.2.	Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescolleges	106
7.1.3.	Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels.....	106
7.1.4.	Verkiezingen kiescolleges.....	106
7.1.5.	Eilandsraadsverkiezingen	109
7.1.6.	Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen.....	110
7.2.	Samenvatting en conclusies Bonaire.....	111
7.2.1.	Kandidaatstelling kiescolleges.....	111
7.2.2.	Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege Bonaire	113
7.2.3.	Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels.....	114
7.2.4.	Verkiezingen kiescolleges.....	114
7.2.5.	Eilandsraadsverkiezingen	116
7.2.6.	Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen Bonaire	117
7.3.	Samenvatting en conclusies Saba	118
7.3.1.	Kandidaatstelling kiescolleges.....	118
7.3.2.	Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege Saba	119
7.3.3.	Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels.....	119
7.3.4.	Verkiezingen kiescolleges.....	120
7.3.5.	Eilandsraadsverkiezingen	121
7.3.6.	Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen Saba.....	121
7.4.	Samenvatting en conclusies Sint Eustatius	122
7.4.1.	Kandidaatstelling kiescolleges.....	122
7.4.2.	Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege St. Eustatius	123
7.4.3.	Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels.....	123
7.4.4.	Verkiezingen kiescolleges.....	124
7.4.5.	Eilandsraadsverkiezingen	125
7.4.6.	Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen St. Eustatius.....	125
8.	Aanbevelingen.....	126
8.1.	Aanbevelingen campagne kandidaatstelling kiescolleges	126
8.2.	Aanbevelingen campagne voor de verkiezingen	126
	Bijlage 1 - Data-export onderzoeksdata	128

1. Inleiding

1.1. Achtergrond

Op woensdag 20 maart 2019 werden er op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, voor de eerste keer kiescollegeverkiezingen voor de Eerste Kamer gehouden. Op dezelfde dag konden kiesgerechtigden op Bonaire en Saba gaan stemmen voor de eilandsraadsverkiezingen.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en daarmee de Rijksdienst Caribisch Nederland, waren verantwoordelijk voor de voorlichtingscampagnes van deze verkiezingen op de BES-eilanden. Graag komen zij er middels dit onderzoek achter wat de effecten waren van deze voorlichtingscampagnes.

De onderzoekers hebben er in hun onderzoeksopzet voor gekozen om de hoofdvragen onder te verdelen in twee delen, te weten: Deel A en deel B.

De eerste hoofdvraag, voor deel A Kandidaatstelling kiescolleges, luidde:

Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?

De tweede hoofdvraag, voor deel B Verkiezingen 20 maart 2019, luidde:

Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?

Zowel per eiland, als voor de drie eilanden in totaal, is er onderzocht of de inwoners zijn bereikt, of de boodschap helder was, wat zij van de huidige voorlichtingscampagnes vinden en of er onderdelen verbeterd kunnen worden.

1.2. Projectfasering

- **Initiatiefase**
  - Uitgevoerd door RCN.
  - O.a. ideevorming, programma van eisen, financiële dekking, projectdefinitie etc.
- **4 januari t/m 30 januari, Definitiefase**
  - Plan van aanpak, tijdplanning, kostenraming etc.
- **7 februari t/m 17 februari, Ontwerpfase**
  - Definitief ontwerp onderzoek.
- **18 februari t/m 20 maart, Voorbereidingsfase**
  - Inschakelen leveranciers, opstellen draaiboeken, regelen materialen en hulpmiddelen.
- **21 maart t/m 31 mei, Uitvoeringsfase**
  - Uitvoeren onderzoek op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.
  - Verwerken, structureren en analyseren onderzoeksdata.
  - Opstellen en opleveren conceptrapport.
  - Oplevering definitieve versie onderzoeksrapport.
  - 1 juni t/m 7 juni, Nazorgfase
  - Presentatie onderzoeksresultaten.

2. Onderzoeksopzet

2.1. Onderzoeksvragen

Nu het onderzoek is afgerond ontvangen de Rijksdienst Caribisch Nederland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dit onderzoeksrapport dat antwoord geeft op de onderstaande twee hoofdvragen en de daarbij behorende deelvragen. Het auteursrecht van dit onderzoeksrapport ligt bij de Rijksdienst Caribisch Nederland.

Hoofdvragen

Hoofdvraag A luidde: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Hoofdvraag B luidde: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

De onderstaande deelvragen zijn opgesteld op basis van de offerteaanvraag en de aanvullende antwoorden uit de nota van inlichtingen. Waar nodig zijn de vragen, naar inzicht van de onderzoekers, gewijzigd, ingekort of uitgebreid.

Deelvragen hoofdvraag A

Hoofdvraag A: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

2.1.1. Kandidaatstelling kiescolleges

1. Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland?
2. Was u bekend met de criteria en vereisten voor de kandidaatstelling?
3. Wist u waar en op welke datum de stukken moest worden ingediend?
4. Denkt u dat u de informatie die u heeft ontvangen over de mogelijkheid tot kandidaatstelling werd verspreid via:
  - o RCN?
  - o Het Openbaar Lichaam?
  - o Of beide?
5. Via welke mediakanalen heeft u de informatie m.b.t. de mogelijkheid tot kandidaatstelling voor het Kiescollege ontvangen?
6. Wat miste u in de voorlichtingscampagne van RCN?
7. Waarom heeft u zich wel of niet kandidaat gesteld?

Deelvragen hoofdvraag B

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

2.1.2. Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels

1. Wist u dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?
2. Wist u voorafgaan aan de verkiezingen, voor welke organen er verkiezingen waren?
3. Heeft u het stembiljet op tijd ontvangen?
4. Wist u hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan? Was u bekend met de stemregels zoals: Stempas, ID-bewijs, volmacht mogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden stemlokaal?

2.1.3. Verkiezingen kiescolleges

1. Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de verkiezingen voor de kiescolleges?
2. Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van het kiescollege?
3. Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van de Eerste Kamer?
4. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over de verkiezing van kandidaten voor het kiescollege? (bekendheid met campagne)
5. Heeft u gestemd voor het kiescollege?
  - Zo ja, waarom wel?
  - Zo nee, waarom niet?

2.1.4. Eilandsraadsverkiezingen

1. Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?
2. Heeft u gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?
  - Zo ja, waarom wel?
  - Zo nee, waarom niet?

2.2. Onderzoeksmethode

De Rijksdienst Caribisch Nederland heeft dit keer de keuze voor een onderzoeksmethode aan de onderzoekers gelaten. Wel werd er aan de respondentenpopulatie een duidelijke eis gesteld in de offerteaanvraag: *‘De respondenten dienen representatief te zijn voor de bevolking op het desbetreffende eiland. Met representativiteit wordt bedoeld een zo getrouw mogelijke weergave van de samenleving.’* Op basis van deze eis kwamen de onderzoekers tot de onderstaande, beargumenteerde conclusie en aanbeveling.

Kwantitatief onderzoek wordt ingezet om de meningen van grote groepen consumenten, burgers of klanten te peilen. Met de uitkomsten van kwantitatief onderzoek kunnen de onderzoekers gefundeerde cijfermatige conclusies trekken en representatieve uitspraken doen over de effecten van de voorlichtingscampagnes, op de doelgroep die de Rijksdienst Caribisch Nederland onderzocht wilde hebben. Volgens de calculatie verderop in dit onderzoeksrapport waren er circa 620 respondenten nodig die op de drie eilanden deelnamen aan de enquête.

Kwalitatief onderzoek wordt doorgaans uitgevoerd middels diepte-interviews en focusgroepgesprekken. Deze gesprekken richten zich op individuele respondenten of kleine groepen respondenten en nemen gemiddeld per gesprek, 1 uur tot 1,5 uur tijd in beslag. Kwalitatief onderzoek zou derhalve, binnen de voor deze opdracht beschikbaar gestelde tijd, geen representatief beeld hebben opgeleverd, omdat daar onvoldoende tijd voor beschikbaar is gesteld.

De onderzoekers hebben dan ook aanbevolen om voor een kwantitatieve onderzoeksmethode te kiezen. Op basis van de cijfermatige en representatieve conclusies die hieruit voortkomen, stellen de onderzoekers een reeks aanbevelingen op. Hiermee kunnen toekomstige voorlichtingscampagnes van RCN, mits correct geïmplementeerd, beter aansluiten bij de behoeften en wensen van de doelgroep. RCN heeft dit advies opgevolgd en akkoord gegeven op de uitvoering van een kwantitatief onderzoek.

Kwantitatief onderzoek biedt de volgende voordelen:

- Cijfermatige inzichten gebaseerd op grotere groepen respondenten
- Representatieve antwoorden op uw onderzoeksvragen
- Onderbouwing van resultaten uit eerdere kwalitatieve onderzoeken (indien uitgevoerd)
- Mogelijkheid om in te zoomen op subdoelgroepen
- Toetsing van uw hypothesen of verwachtingen

2.3. Onderzoeksinstrumenten en dataverzameling

De aangewezen onderzoeksinstrumenten voor dataverzameling binnen dit onderzoek waren:

- a. Online enquêtes
- b. Offline enquêtes

Online enquêtes zijn niet meer weg te denken uit de onderzoeksbranche. De digitalisering maakt het mogelijk dat data opgehaald worden via diverse onlinekanalen. Steeds vaker wordt er gekozen voor online marktonderzoek, via enquêtes. Via dit onderzoeksinstrument is het namelijk mogelijk om in korte tijd veel informatie te verzamelen.

Bij een kwantitatief onderzoek speelt de inhoud en dus de vragen van de enquête een grote rol. Deze zijn zorgvuldig samengesteld met het doel, de hoofd- en deelonderzoeksvragen, inhoudelijk te beantwoorden. Hierbij is een afweging gemaakt tussen de hoeveelheid vragen die respondenten bereid zijn te beantwoorden en de daarvoor beschikbare tijd (tussendoor bij een supermarkt, op straat of online achter de computer of op de smartphone). Voor een representatief, kwantitatief onderzoek speelt het aantal respondenten een grote rol voor de betrouwbaarheid van de onderzoeksdata en de conclusies die daaruit voortvloeien. Daarom was het essentieel dat het invullen van de enquête niet te lang duurde. Bij de afname van de online enquête richtten de onderzoekers

zich derhalve op een invultijd van circa 5 tot maximaal 10 minuten. Door hun ervaring met andere onderzoeken, wisten de onderzoekers dat wanneer de enquête langer zou zijn, het aantal ingevulde en afgeronde enquêtes sterk afneemt. Daarnaast is het ook zeker van belang dat de vragen zo concreet mogelijk uitgevraagd worden. De respondent moet de vragen nagenoeg direct kunnen beantwoorden. Uiteindelijk was de gemeten gemiddelde invultijd, 7 minuten.

De onderzoekers hebben de vragenlijst zorgvuldig samengesteld. Hierin zijn alle bovengenoemde afwegingen meegenomen en hebben de onderzoekers gekozen voor een high-end enquêtetool, die het gemakkelijk maakte de enquête online in te vullen. Deze tool was op alle gebruikelijke platformen en besturingssystemen gemakkelijk te gebruiken. Op een klein scherm van bijvoorbeeld een smartphone waren de vragen eveneens goed leesbaar. Er is gelet op de gebruiksvriendelijkheid van de tool, omdat deze door alle respondenten van iedere leeftijd, binnen de doelgroep, probleemloos moest kunnen worden ingevuld. Omdat de onderzoekers zich realiseerden dat bepaalde doelgroepen, bijvoorbeeld ouderen, lastig online te bereiken zijn, zijn de enquêtes tevens offline afgenomen met behulp van iPads. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat ouderen erg enthousiast zijn over deze persoonlijke benadering en daardoor graag hun medewerking verlenen.

De onderzoekers namen voor de offline enquête maximaal 10 minuten de tijd per persoon. Het offline afnemen van de enquête nam meer tijd in beslag omdat er tussentijds vragen werden gesteld aan de onderzoekers. Daarnaast kon er andere afleiding ontstaan waardoor men wellicht meer tijd kwijt was aan de enquête. Ook de offline enquête is in drie talen afgenomen. De offline enquêtes werden uitsluitend digitaal afgenomen. Hierdoor hoefde er geen data te worden omgezet van papieren enquêteformulieren naar de analysesoftware en werd de foutmarge in dat proces daarmee nihil.

2.4. Samenstelling respondentenpopulatie

Het advies van de onderzoekers was om respondentengroepen samen te stellen op basis van vooraf bepaalde criteria. Deze (demografische) criteria zijn bepaald aan de hand van de (sub)doelen en eisen van het onderzoek.

Criterium 1. Inwoner eiland A-B-C

In de offerteaanvraag werd omschreven dat resultaten per eiland representatief dienden te zijn. Het eerste criterium voor de samenstelling van de respondentengroepen was daarmee: Inwoner van Bonaire, Sint Eustatius of Saba.

Criterium 2. Leeftijdscategorie

Het tweede criterium kwam voort uit het feit dat er onderzoek gedaan is naar de verschillende mediakanalen die zijn gebruikt voor de voorlichtingscampagne. Omdat het gebruik van diverse mediakanalen leeftijdsgevoelig is, wordt voor een representatief beeld van de bevolking, een leeftijdscriterium gehanteerd. We hanteren de volgende leeftijdscategorieën:

- 18 jaar t/m 39 jaar
- 40 jaar t/m 59 jaar
- 60+

Criterium 3. Moeder- en voorkeurstaal

Het derde criterium kwam voort uit het feit dat de bevolking op Bonaire, Sint Eustatius en Saba verschillende talen spreekt. Er is daarom verzocht om het onderzoek in het Nederlands, Papiaments en Engels uit te voeren.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken, dat er niet eenvoudig kon worden vastgesteld op basis van de taal waarop de enquête is ingevuld, wat de moeder- en voorkeurstaal van de respondenten was en in welke taal zij dus graag informatie van de Rijksoverheid ontvangen. Daarom zijn er door de onderzoekers in dit onderzoek hiervoor specifieke vragen toegevoegd.

Voorbeeld respondentenprofiel

Aan de hand van deze drie criteria zijn er een aantal respondentenprofielen samengesteld in dit onderzoeksrapport. Een voorbeeld van een dergelijk profiel is: Is woonachtig op Bonaire – Is in de leeftijd tussen de 40 en 59 jaar – Moeder- en voorkeurstaal is Papiaments.

2.5. Omvang respondentenpopulatie

De onderzoekers streefden ernaar om 620 respondenten deel te laten nemen aan dit onderzoek. Op basis van de bevolkingsgegevens van het CBS (van 1 januari 2018) en gegevens van de Kiesraad hebben de onderzoekers een steekproefverdeling kunnen maken die, qua aantallen, representatief is voor de bevolking van de BES-eilanden. Uiteindelijk zijn er 717 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 47 deelnemers gediskwalificeerd voor deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 570 respondenten de enquête, volledig, t/m vraag 32 ingevuld. 69 deelnemers op Sint Eustatius hebben de enquête t/m vraag 28: 'Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?' ingevuld. Dit valt te verklaren doordat er op Sint Eustatius geen eilandsraadsverkiezingen zijn gehouden. De vragen daarover waren dus ook niet van toepassing voor deelnemers op Sint Eustatius. Via de ingebouwde logica in de enquêtetool werd de enquête na het beantwoorden van vraag 28, voor deze deelnemers, afgesloten.

Ter vergelijking met het mediaonderzoek uit 2018, hebben destijds ruim 853 respondenten deelgenomen aan de enquête. Daarvan hebben 788 respondenten de enquête gedeeltelijk afgerond en 573 respondenten hebben de enquête toen volledig afgerond. We zien dus dat het percentage volledige reacties met 12% is gestegen ten opzichte van het mediaonderzoek dat is gehouden in 2018.

Hoe bepalen we de omvang van een respondentenpopulatie?

Bij een steekproef bepalen we eerst de grootte van de onderzoekspopulatie, daarna de foutenmarge en tot slot het gewenste betrouwbaarheidsniveau.

Grootte van de populatie

De verdeling is gemaakt op basis van een totale onderzoekspopulatie van 15.304 personen (kiesgerechtigden vanaf de leeftijd van 18 jaar). De onderzoekers gebruikten voor deze berekeningen m.b.t. Bonaire en Saba, het aantal kiesgerechtigden dat geregistreerd is door de Kiesraad voor de Eilandsraadsverkiezingen van 18 maart 2016.

Bijzondere situatie Sint Eustatius

In tegenstelling tot op Bonaire en Saba, zijn er op Sint Eustatius geen eilandsraadsverkiezingen gehouden op 20 maart 2019. Uitgaan van de aantallen van de eilandsraadsverkiezingen in 2016 zou derhalve geen representatief beeld geven op Sint Eustatius. De inwoners van Sint Eustatius hebben tijdens dit onderzoek geen vragen beantwoord m.b.t. de eilandsraadsverkiezingen. Daarom is voor de berekening van de aantallen respondenten op Sint Eustatius, het aantal kiesgerechtigden voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 als uitgangspunt genomen.

Het aantal kiesgerechtigden werd als volgt vastgesteld:

- Bonaire 12.372 (aantal kiesgerechtigden eilandsraadsverkiezingen 18 maart 2015)
- Saba 1.058 (aantal kiesgerechtigden eilandsraadsverkiezingen 18 maart 2015)
- Sint Eustatius (aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017)

Foutenmarge

Dit is het positieve of negatieve getal dat meestal wordt weergegeven in opiniepeilingresultaten van bijvoorbeeld dagbladen. Een voorbeeld: Als u een foutenmarge van 4% gebruikt en 47% van uw steekproef een bepaald antwoord geeft, dan kan u er “zeker” van zijn dat als u diezelfde vraag aan de volledige populatie had gesteld, tussen 42% (47-4) en 52% (47+4) datzelfde antwoord zouden gekozen hebben (een lagere foutenmarge vereist een grotere steekproef). De onderzoekers hebben voor dit onderzoek voor een foutenmarge van 4% vastgesteld.

Betrouwbaarheidspercentage

Het betrouwbaarheidsniveau vertelt u hoe zeker u kan zijn van de foutenmarge. Het wordt uitgedrukt in percent en geeft weer hoe vaak het werkelijke percentage van de populatie dat een antwoord zou kiezen, binnen die foutenmarge ligt, met andere woorden, in welke mate vertrouwen de onderzoekers erop dat de antwoorden die de respondenten hebben gegeven, correct zijn (een hoger betrouwbaarheidsniveau vereist een grotere steekproef). De onderzoekers hebben voor dit onderzoek voor een betrouwbaarheidsniveau van 95% vastgesteld. Op basis van de grootte van de onderzoekspopulatie, foutenmarge en het betrouwbaarheidsniveau kwamen zij tot de onderstaande verdeling in aantallen en percentages.

Uitgangspunten berekeningen respondentenpopulatie

Eiland	Geregistreerde inwoners op 01-01-2018	Aantal kiesgerechtigden eilandsraadverkiezingen 18 maart 2015	Aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017	Beoogd aantal respondenten per eiland	Behaald aantal respondenten per eiland
Bonaire	19.549	12.372	11.955	500	504
Saba	2.155	1.058	889	45	82
Sint Eustatius	3.348	2.435	1.873	75*	84
Totaal	25.052	15.865	14.717	620	670

*Dit is gebaseerd op het aantal kiesgerechtigden bij de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017.

3. Onderzoeksresultaten alle BES-eilanden gecombineerd

3.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie

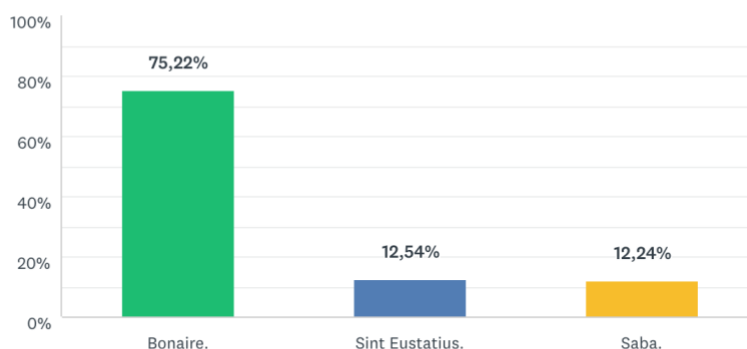
In totaal zijn er 717 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 47 respondenten gediskwalificeerd voor deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 570 respondenten de enquête, volledig, t/m vraag 32 ingevuld. 69 deelnemers op Sint Eustatius hebben de enquête t/m vraag 28: 'Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?' ingevuld. Dit valt te verklaren doordat er op Sint Eustatius geen eilandsraadsverkiezingen zijn gehouden. De vragen daarover waren dus ook niet van toepassing voor deelnemers op Sint Eustatius. Via de ingebouwde logica in de enquête tool werd de enquête na het beantwoorden van vraag 28, voor deze deelnemers, afgesloten.

3.1.1. Omvang

Hieronder ziet u de verdeling van het aantal respondenten per eiland. We zien dat er op Saba zelfs 36 respondenten extra hebben deelgenomen, op Sint Eustatius waren dat 9 respondenten en op Bonaire 4 respondenten.

Woont u op één van de onderstaande eilanden?

Answered: 670 Skipped: 0

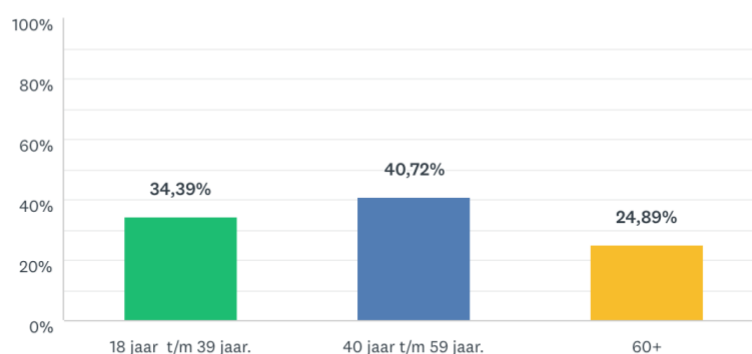
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Bonaire.	75,22% 504
▼ Sint Eustatius.	12,54% 84
▼ Saba.	12,24% 82
TOTAAL	670

3.1.2. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 663 Skipped: 7

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ 18 jaar t/m 39 jaar.	34,39%	228
▼ 40 jaar t/m 59 jaar.	40,72%	270
▼ 60+	24,89%	165
TOTAAL		663

Alle leeftijdsgroepen zijn benaderd via diverse online kanalen. Zo is de enquête op o.a. de Facebookpagina's van: RCN, Durftevragenbonaire, Statia let's debate en Bonaire.nu geplaatst. Daarnaast zijn er nieuwsartikelen gepubliceerd over het onderzoek op BES-reporter.com en Bonaire.nu. Naast deze gratis manieren van verspreiding hebben beide onderzoekers het onderzoek via Facebookadvertenties onder de aandacht gebracht.

Op Saba is er gebruikgemaakt van een mass mailing via e-mail. Vergeleken met andere onderzoeken, had deze mailing een lagere response, uiteindelijk werd wel al bijna 80%, van het minimaal te behalen aantal respondenten, gehaald door de combinatie van online advertenties en de mass mailing. Vervolgens hebben de onderzoekers zowel op Saba als op Sint Eustatius bij circa 60 respondenten de enquête offline afgenomen. Op Saba is dit onder andere gedaan tijdens de dagbesteding van het verzorgingstehuis en door het bezoeken van diverse openbare plaatsen zoals: De bakker, winkels en de bibliotheek.

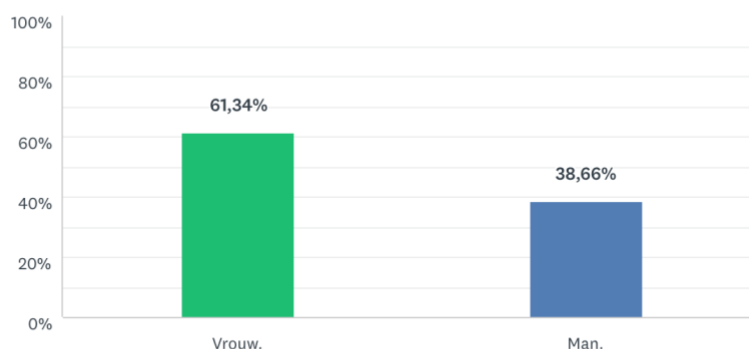
Op Sint Eustatius bleef de online response ver achter ten opzichte van Saba en Bonaire. Op dit soort momenten realiseren de onderzoekers zich dat het essentieel is om af te reizen naar de Bovenwindse eilanden, zodat ze daar zelf de enquêtes offline kunnen afnemen. De onderzoekers hebben de eerste dag bij een winkel gestaan, daarna was het Pasen waarop alle winkels helaas gesloten waren. Wel zijn er die dagen respondenten benaderd bij bijvoorbeeld restaurants. De dinsdag erop hebben de onderzoekers de hele dag bij het betaaloket van Census (Burgerzaken) gestaan. Daar was het erg druk omdat veel mensen hun motorrijtuigenbelasting moesten betalen, uiteindelijk is het aantal respondenten op Sint Eustatius dan ook ruim gehaald.

Op Bonaire hebben de onderzoekers bij circa 80 respondenten de enquête offline afgenomen. De afname van de enquêtes vond op Bonaire plaats bij de Bondigro supermarkt, verspreid over 6 verschillende dagen.

3.1.3. Geslacht

Wat is uw geslacht?

Answered: 657 Skipped: 13

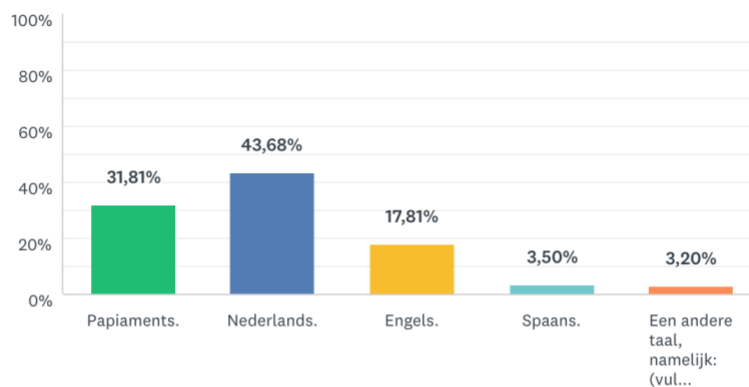

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Vrouw.	61,34%	403
▼ Man.	38,66%	254
TOTAAL		657

3.1.4. Moedertaal

Wat is uw moedertaal?

Answered: 657 Skipped: 13

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Papiaments.	31,81%	209
▼ Nederlands.	43,68%	287
▼ Engels.	17,81%	117
▼ Spaans.	3,50%	23
▼ Een andere taal, namelijk: (vul hieronder a.u.b. uw moedertaal in)	Reacties 3,20%	21
TOTAAL		657

Wat opviel was dat op beide Bovenwindse eilanden, waar de voertaal Engels is, eveneens circa 30% van de respondenten Nederlands als moeder- en voorkeurstaal had. Daarnaast merkten de onderzoekers dat bij de afname van de offline enquêtes eveneens een deel van de Papiamentstaligge respondenten, de vragen liever in het Nederlands gesteld kreeg. We zien eveneens dat de groep

Spaanstaligen die is bereikt, klein is. Dat valt te verklaren omdat zowel de enquête als de wervingsteksten niet in het Spaans zijn opgesteld en verspreid.

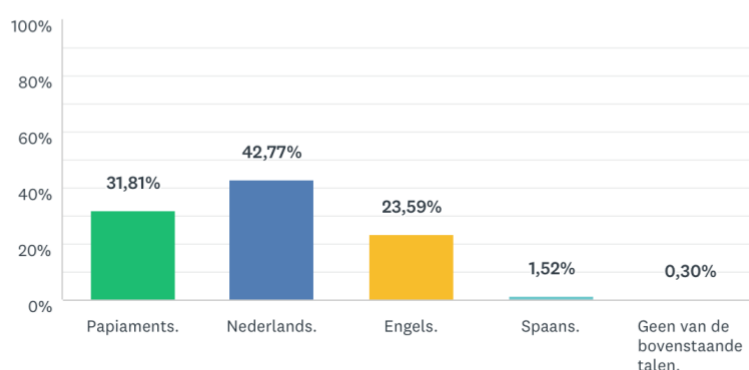
Onder reacties bij 'Een andere taal namelijk:' werden de volgende talen genoemd:

- Nederlands, Papiaments en/of Engels (deze personen konden of wilden geen keuze maken).
- Duits
- Filipijns
- Frans

3.1.5. Voorkeurstaal

Wat is de taal waarin u het liefst wordt aangesproken? Wat is uw voorkeurstaal?

Answered: 657 Skipped: 13

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Papiaments.	31,81%	209
▼ Nederlands.	42,77%	281
▼ Engels.	23,59%	155
▼ Spaans.	1,52%	10
▼ Geen van de bovenstaande talen.	0,30%	2
TOTAAL		657

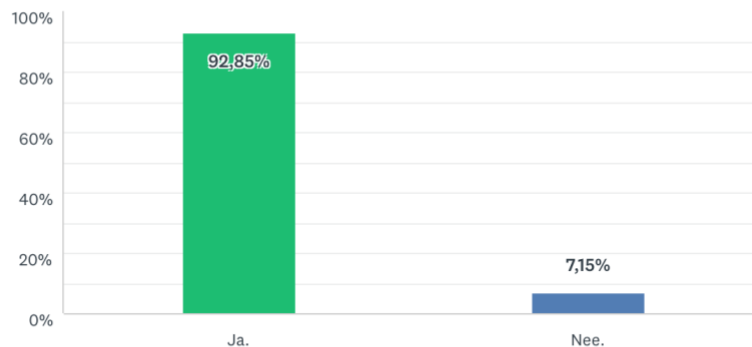
Wat opvalt is dat 98,17% van de respondenten de talen Papiaments, Nederlands of Engels als voorkeurstaal heeft. Dit zijn eveneens de 3 talen waarin de Rijksoverheid op dit moment communiceert met haar burgers in Caribisch Nederland.

3.1.6. Nederlandse nationaliteit

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 657 Skipped: 13

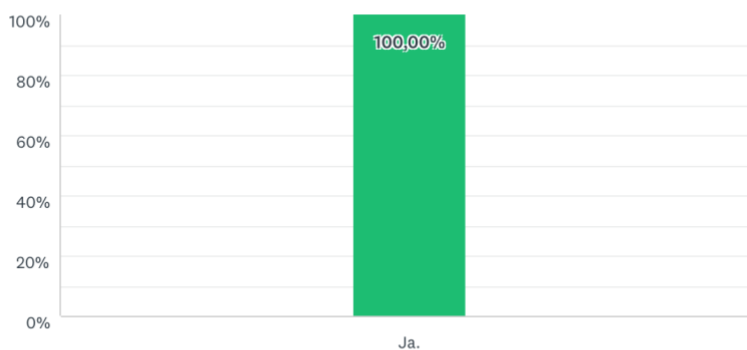
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	92,85%	610
▼ Nee.	7,15%	47
TOTAAL		657

3.1.7. Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Was uw vaste woon- en verblijfplaats de afgelopen 5 jaar Bonaire, Sint Eustatius, Saba en/of Europees Nederland?

Answered: 47 Skipped: 623

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	100,00%	47
TOTAAL		47

3.2. Gemiddelde invulduur en voltooiingspercentage

De respondenten waren gemiddeld 7 minuten bezig met het invullen van de enquête. Daarmee ligt de invulduur dus ruim onder het gestelde maximum van 10 minuten.

Enquête verkiezingen Bonaire, Sint
Eustatius en Saba 2019

Gemaakt: 19-01-2019 | Gewijzigd: 03-05-2019

717
Reacties

79%
Voltooiingspercentage

7 mins
Gemiddelde invulduur

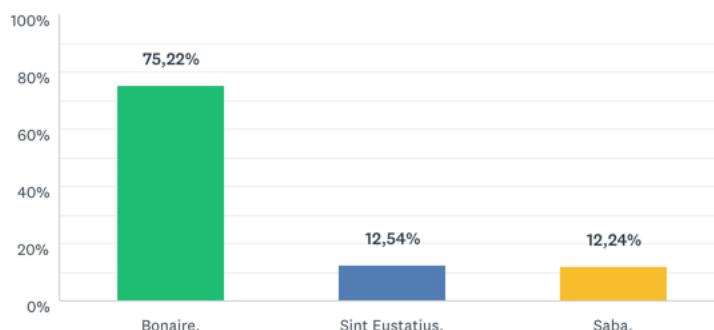
Er is een gemiddeld voltooiingspercentage van 79% vastgesteld door de software. Dat wil zeggen dat 570 respondenten de enquête van de eerste t/m de laatste pagina hebben doorlopen.

Dat wil echter niet zeggen dat dat aantal respondenten alle 32 vragen hebben beantwoord. Er is namelijk logica (ook wel skip logic genoemd) aangebracht in de enquête. Een goed voorbeeld daarvan is de vraag: 'Had u interesse om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege?' Wanneer een respondent hier 'Nee' koos, dan kreeg hij of zij geen extra vragen over of men op de hoogte was van de criteria en vereisten voor kandidaatstelling. Wanneer men 'Ja' koos dan verschenen er wel extra vragen die inhoudelijk ingingen op onderdelen van de informatiecampagne rondom de criteria en vereisten voor kandidaatstelling.

Per vraag ziet u dan ook staan, op de plek die hieronder groen omcirkeld is, hoeveel personen de vraag hebben beantwoord (Answered) en hoeveel personen de vraag hebben overgeslagen (Skipped). Vrijwel alle vragen waren verplicht in deze enquête, de term 'Skipped' refereert dan ook bijna altijd naar een vraag die is overgeslagen doormiddel van skip logic, deze vragen zijn dus niet overgeslagen door de respondent(en) zelf.

Woont u op één van de onderstaande eilanden?

Answered: 670 Skipped: 0

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Bonaire.	75,22%	504
Sint Eustatius.	12,54%	84
Saba.	12,24%	82
TOTAAL		670

3.3. Antwoorden per vraag respondenten alle BES-eilanden

In dit onderdeel het rapport behandelen we de alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Daarnaast geven we per vraag aan welke antwoorden en eventuele toelichtingen er zijn gegeven

Vraag 1 t/m 5 van de enquête gingen over het eiland waar de respondent woont, hun leeftijd en de taal die men spreekt. Naast de demografische vragen, over het eiland waar men woont en hun leeftijd, hebben we twee extra controlevragen gesteld om na te gaan of respondenten stemgerechtigd waren. Deze twee controlevragen hebben we op de vorige pagina's toegelicht. We starten daarom hieronder bij de vraag 8: 'Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?'

Vraag 8

Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?

Answered: 653 Skipped: 17

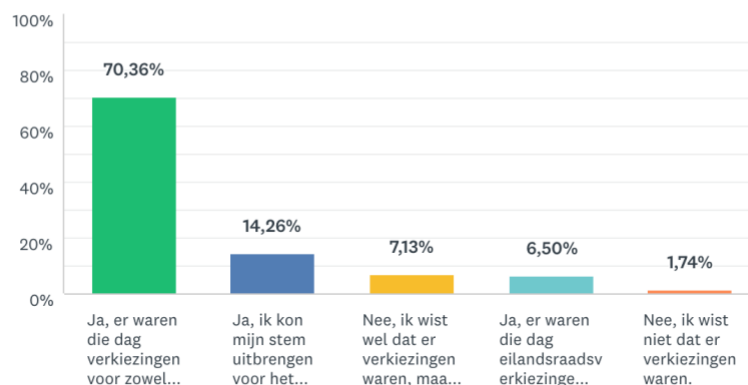
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja.	97,86% 639
Nee, dit hoor ik nu voor het eerst.	1,07% 7
Nee, dit hoorde ik pas achteraf.	1,07% 7
TOTAAL	653

We kunnen concluderen dat vrijwel alle respondenten op de BES-eilanden, namelijk 97,86%, op de hoogte waren van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren. Slechts 2,14% was hier niet van op de hoogte.

Vraag 9

Wist u wat voor verkiezingen er waren op 20 maart 2019?

Answered: 631 Skipped: 39

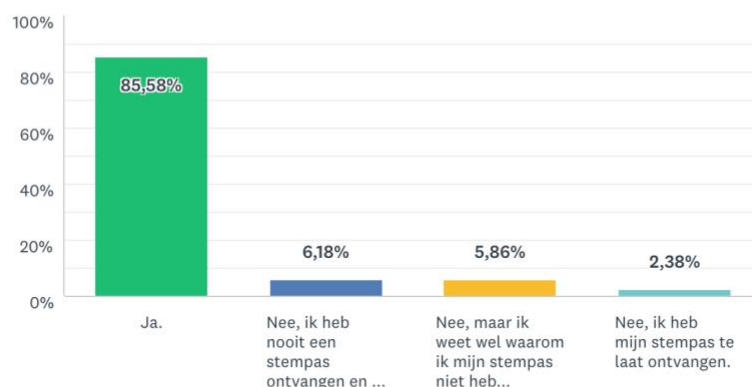
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja, er waren die dag verkiezingen voor zowel het kiescollege als de eilandsraad.	70,36% 444
▼ Ja, ik kon mijn stem uitbrengen voor het kiescollege van mijn eiland.	14,26% 90
▼ Nee, ik wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet waarvoor.	7,13% 45
▼ Ja, er waren die dag eilandsraadsverkiezingen op mijn eiland.	6,50% 41
▼ Nee, ik wist niet dat er verkiezingen waren.	1,74% 11
TOTAAL	631

Een ruime meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden, 70,36% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. 14,25% dacht dat er alleen verkiezingen waren voor het kiescollege en 6,50% dacht dat er alleen verkiezingen waren voor de eilandsraad. 7,13% van de respondenten was niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er die dag waren. Het kleinste deel van de respondenten, 1,74%, wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

Vraag 10

Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?

Answered: 631 Skipped: 39

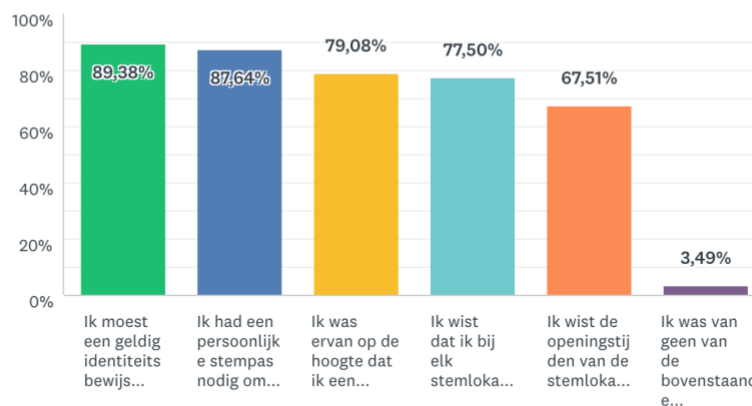
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja.	85,58% 540
▼ Nee, ik heb nooit een stempas ontvangen en ik begrijp niet waarom ik niets heb ontvangen.	6,18% 39
▼ Nee, maar ik weet wel waarom ik mijn stempas niet heb ontvangen.	5,86% 37
▼ Nee, ik heb mijn stempas te laat ontvangen.	2,38% 15
TOTAAL	631

Het overgrote deel, 85,58% van de respondenten op de BES-eilanden heeft hun stempas op tijd ontvangen. In de resultaten per eiland, verderop in dit rapport zal blijken dat op Saba de meeste respondenten hun stempas op tijd hebben ontvangen.

Vraag 11

Van welke van de onderstaande stemregels was u op de hoogte vóór de verkiezingen van 20 maart 2019: (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 631 Skipped: 39

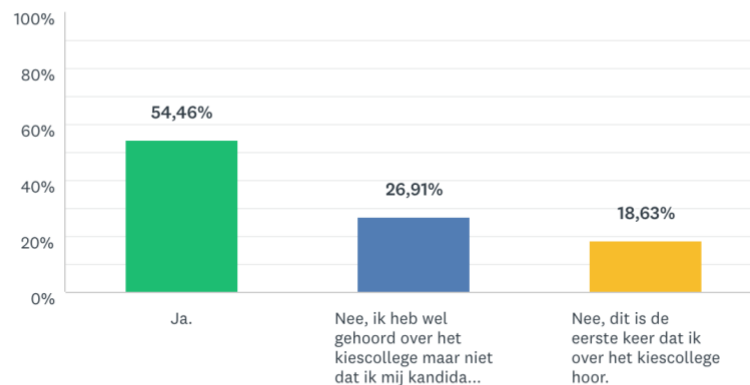
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik moest een geldig identiteitsbewijs meenemen om te stemmen.	89,38%	564
Ik had een persoonlijke stempas nodig om te stemmen.	87,64%	553
Ik was ervan op de hoogte dat ik een volmacht kon geven of ontvangen.	79,08%	499
Ik wist dat ik bij elk stemlokaal op mijn eiland kon stemmen.	77,50%	489
Ik wist de openingstijden van de stemlokalen.	67,51%	426
Ik was van geen van de bovenstaande stemregels op de hoogte.	3,49%	22
Totale aantal respondenten: 631		

De meeste respondenten wisten dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Informatie m.b.t. de openingstijden van de stemlokalen heeft de minste respondenten bereikt. Slechts 3,49% van de respondenten kende geen enkele stemregel.

Vraag 12

Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland?

Answered: 628 Skipped: 42

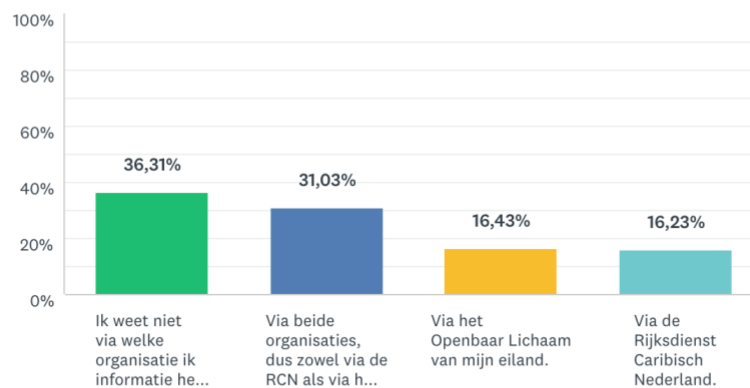
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	54,46%	342
▼ Nee, ik heb wel gehoord over het kiescollege maar niet dat ik mij kandidaat kon stellen.	26,91%	169
▼ Nee, dit is de eerste keer dat ik over het kiescollege hoor.	18,63%	117
TOTAAL		628

Ruim de helft, 54,46%, van de respondenten op de BES-eilanden wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 45,54% van respondenten helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. Wel heeft 81,37% gehoord over de kiescolleges.

Vraag 13

Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?

Answered: 493 Skipped: 177

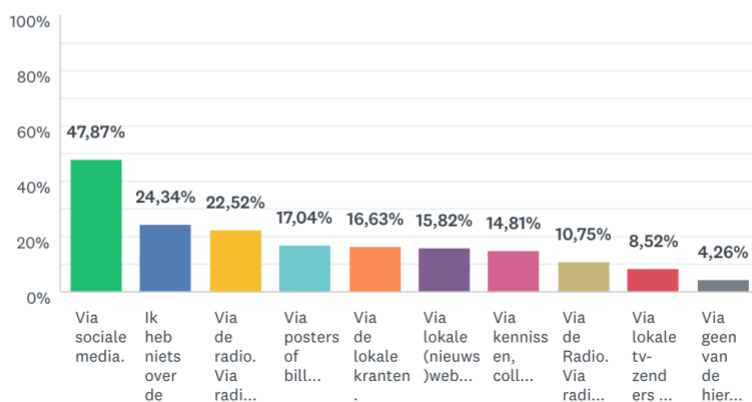
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ik weet niet via welke organisatie ik informatie heb ontvangen.	36,31% 179
▼ Via beide organisaties, dus zowel via de RCN als via het Openbaar Lichaam op mijn eiland.	31,03% 153
▼ Via het Openbaar Lichaam van mijn eiland.	16,43% 81
▼ Via de Rijksdienst Caribisch Nederland.	16,23% 80
TOTAAL	493

We zien dat het grootste deel, 63,69%, van de respondenten weet van welke organisatie ze informatie ontvangen. Een minderheid, 36,31% weet niet van wie ze de informatie hebben ontvangen, ondanks dat dit een minderheid is, is het toch een aanzienlijk aandeel, iets meer dan 1/3 van de respondenten.

Vraag 14

Op welke manier heeft u gehoord dat u zich kandidaat kon stellen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 493 Skipped: 177

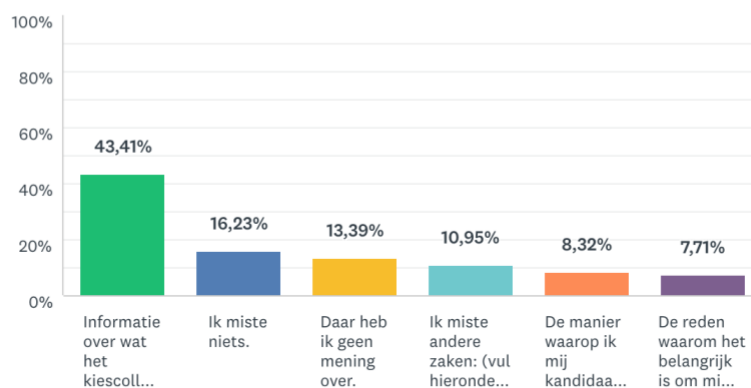
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Via sociale media.	47,87% 236
▼ Ik heb niets over de kandidaatstelling voor het kiescollege gehoord.	24,34% 120
▼ Via de radio. Via radiocommercials.	22,52% 111
▼ Via posters of billboards.	17,04% 84
▼ Via de lokale kranten.	16,63% 82
▼ Via lokale (nieuws)websites.	15,82% 78
▼ Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	14,81% 73
▼ Via de Radio. Via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's.	10,75% 53
▼ Via lokale tv-zenders op mijn eiland.	8,52% 42
▼ Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	4,26% 21
Totale aantal respondenten: 493	

We zien hier dat 47,87% van de respondenten de informatie over kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat dit een zeer effectief communicatiekanaal is. 22,52% heeft de informatie via radiocommercials ontvangen. Opvallend is dat de posters en billboards, voor deze campagne, meer bereik hadden dan kranten, lokale websites en radioprogramma's.

Vraag 15

Wat miste u in de voorlichtingscampagne voor de kandidaatstelling van de kiescolleges?

Answered: 493 Skipped: 177

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Informatie over wat het kiescollege doet. (functie en taken)	43,41% 214
▼ Ik miste niets.	16,23% 80
▼ Daar heb ik geen mening over.	13,39% 66
▼ Ik miste andere zaken: (vul hieronder a.u.b. in wat u miste)	Reacties 10,95% 54
▼ De manier waarop ik mij kandidaat kon stellen.	8,32% 41
▼ De reden waarom het belangrijk is om mij kandidaat te stellen.	7,71% 38
TOTAAL	493

Men miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken) het meest. Toch miste circa 31% van de respondenten niets in de campagnes, of wilde ze daar niets over kwijt. 10,95% miste andere zaken zoals:

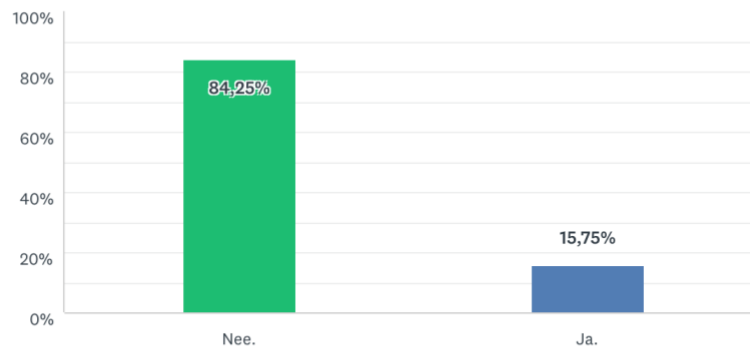
- Alles
- Everything
- Ik miste alles!!!! Begreep er geen sikkepit van.
- Inhoud en politieke kleur kandidaten.
- ik miste alle informatie die hierboven genoemd wordt over de kandidaatstelling van de kiescolleges.
- voor welke politieke partij het kiescollege zal stemmen in de eerste kamer. Dan kan ik pas weten welke kandidaat ik kies. Later hoorde ik dat alle kandidaten op het CDA zouden stemmen. Dit lijkt mij geen goede zaak, er was geen keus.
- The posters were misleading as persons thought that those persons were taking part in the elections. Persons was not aware that e.g. other parties were able to take part in the elections. It was not clear. Plus I find that the info was too late. And seeing that this is the first time that there was an election for the electoral council.
- Wat er met mijn stem daarna zou gaan gebeuren..de lokale partijen maakten dit van tevoren ook niet duidelijk. Het argument dat pas na de verkiezingen zou worden gezocht naar een kandidaat (1e Kamer) met als argument; we doen wat het beste is voor Bonaire, is natuurlijk kletspraat. Dat wil je als kiezer toch van tevoren weten?
- Meer praktisch, b.v. een soort instructiefilmpje (wat je vaak ziet op YouTube o.i.d.)
- Welke kandidaat welke partij in Nederland vertegenwoordigd.
- Op welke partij in de eerste kamer het kiescollege gaat stemmen.
- All three top choices were lacking and the information on the posters was not clear.

- Geen enkele kandidaat heeft aangegeven welke Partij zij zal stemmen.
- Ik had geen idee welke binding de persoon op wie ik ging stemmen had met de politieke partijen in NL.
- The realistic action plan for the representatives after they are choosen.

Vraag 16

Had u interesse om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege?

Answered: 489 Skipped: 181

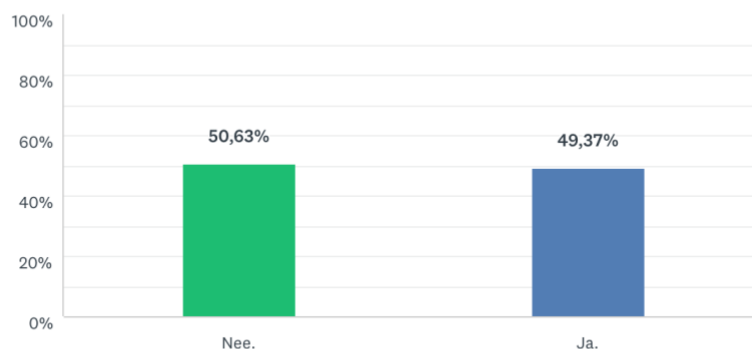
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee.	84,25%	412
▼ Ja.	15,75%	77
TOTAAL		489

Respondenten die deze vraag met 'Ja' beantwoordden kregen op basis van skip logic een set extra vragen die gingen over de criteria en vereisten, processen etc. U vindt deze vervolgvragen op de volgende pagina's.

Vraag 17

Was u bekend met de criteria en vereisten waaraan u moest voldoen om zich kandidaat te stellen?

Answered: 79 Skipped: 591

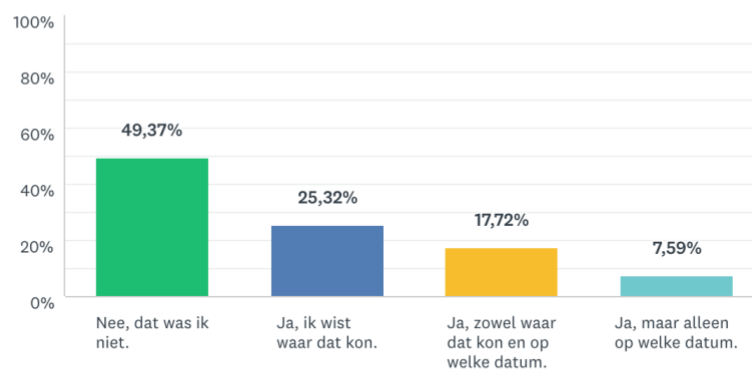
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee.	50,63%	40
▼ Ja.	49,37%	39
TOTAAL		79

Meer dan de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 50,63%, waren niet op de hoogte van de criteria en vereisten hiervoor.

Vraag 18

Was u ervan op de hoogte waar en op welke datum de stukken voor de kandidaatstelling moesten worden ingeleverd?

Answered: 79 Skipped: 591

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee, dat was ik niet.	49,37%	39
▼ Ja, ik wist waar dat kon.	25,32%	20
▼ Ja, zowel waar dat kon en op welke datum.	17,72%	14
▼ Ja, maar alleen op welke datum.	7,59%	6
TOTAAL		79

Ook blijkt dat bijna de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 49,37% niet wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.

Vraag 19

Wat was de reden dat u zich uiteindelijk wel of niet kandidaat heeft gesteld?
(deze vraag is niet verplicht)

Answered: 55   Skipped: 615

ANTWOORDKEUZEN		REACTIES	
Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:	Reacties	18,18%	10
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:	Reacties	76,36%	42
Ik wil hier liever niets over zeggen.	Reacties	9,09%	5

Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:

- Ik kandidaat had gesteld bij een partij.
- I am a candidate on the WIPM list.
- Because i am interested in being involved and representing my people.
- Ik ook op een lijst stond voor eilandsraadsverkiezing.

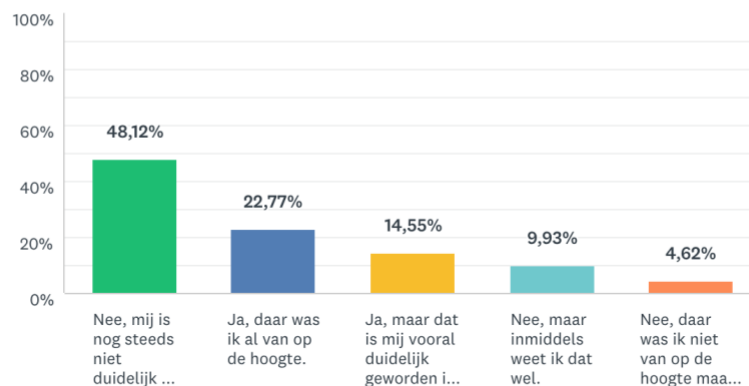
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:

- Niet voldoende info.
- De info was te wollig omschreven.
- De kosten te hoog waren voor mij.
- Geen juiste informatie.
- Lack of proper information.
- Omdat ervoor betaald moest worden.
- Op een gegeven moment werd het onduidelijk of je nu wel of niet bij een partij moest behoren. Men begint dan ineens over lijsten, terwijl ik bij geen een lijst zit.
- Totaal geen informatie ontvangen voorafgaand aan verkiezingen, gelukkig wel m'n stempas in tegenstelling tot anderen.
- Niet wist dat je ook zonder bij een partij aangesloten was kon deelnemen.
- De voorlichting ontbrak en ik niet de RCN website heb bezocht.
- Omdat e.e.a. niet duidelijk was en ook de kosten.
- Je steekt tijd in iets wat in Europees NL geen verschil oplevert.
- Het alleen maar tijd zou kosten en me eigenlijk nog geld zou kosten ook.
- Erg vaag nog.

Vraag 20

Was u vóór de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege op uw eiland?

Answered: 584 Skipped: 86

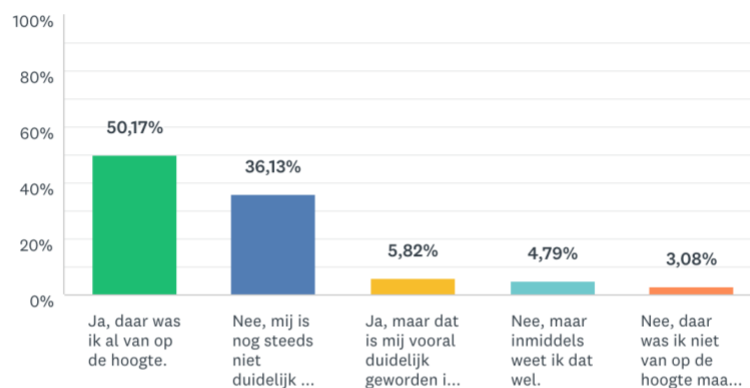
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	48,12% 281
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	22,77% 133
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	14,55% 85
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	9,93% 58
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	4,62% 27
TOTAAL	584

We zien dat een krappe minderheid, 48,12%, nog steeds niet weet wat de functie en taken van het kiescollege zijn. 22,77% wist voor de verkiezingen al wat de functie en taken waren. Voor 14,55% is dit duidelijk geworden in de aanloop naar de verkiezingen, door de informatie die zij daarover hebben ontvangen.

Vraag 21

Was u voor de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer in Den Haag?

Answered: 584 Skipped: 86

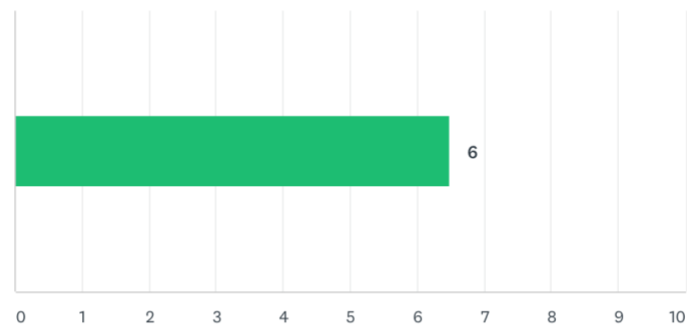
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja, daar was ik al van op de hoogte.	50,17% 293
Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	36,13% 211
Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de kiescollegeverkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	5,82% 34
Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	4,79% 28
Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	3,08% 18
TOTAAL	584

Bij de functie en taken van de Eerste Kamer zien we een ander beeld. Daar bleek een meerderheid 50,17% reeds op de hoogte te zijn van de functie en taken van de Eerste Kamer, voor de start van de verkiezingen. 36,13% weet echter nog steeds niet wat de rol van de Eerste Kamer is.

Vraag 22

Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?

Answered: 584 Skipped: 86

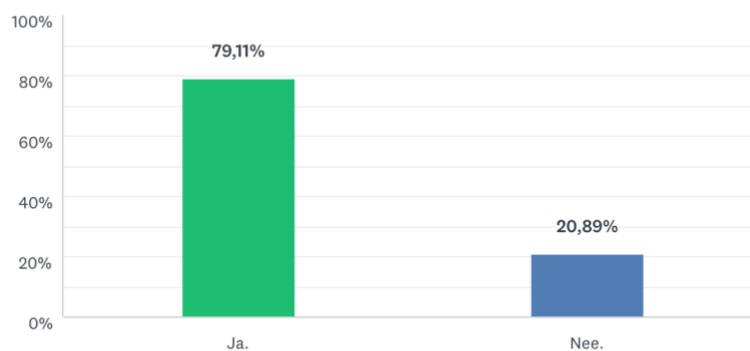
ANTWOORDKEUZEN	GEMIDDELD AANTAL	TOTALE AANTAL	REACTIES
Reacties	6	3.789	584
Totale aantal respondenten: 584			

We zien een gemiddelde score van 6, dat lijkt laag, maar in het midden van de schaal stond bij score 5 het label: 'Belangrijk'. We kunnen dus concluderen dat de inwoners van de eilanden, de invloed die de BES-eilanden op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, belangrijk vindt.

Vraag 23

Vindt u het belangrijk om uw stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege?

Answered: 584 Skipped: 86

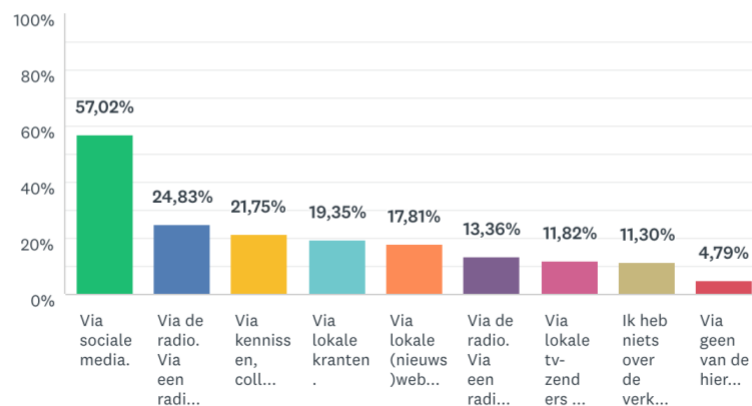
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	79,11%	462
▼ Nee.	20,89%	122
TOTAAL		584

Deze vraag bekrachtigt de score in vraag 22. Ruim 79,11% van de respondenten op de BES-eilanden vindt het belangrijk om een stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege.

Vraag 24

Via welke (media)kanalen bent u meer te weten gekomen over de verkiezingen voor de kiescolleges? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 584 Skipped: 86

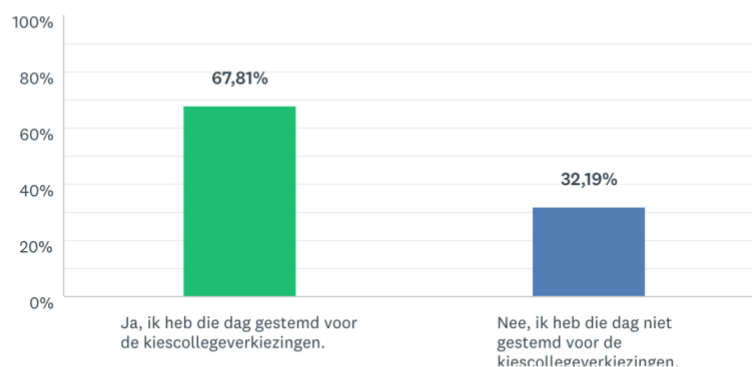
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Via sociale media.	57,02% 333
Via de radio. Via een radiocommercial.	24,83% 145
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	21,75% 127
Via lokale kranten.	19,35% 113
Via lokale (nieuws)websites.	17,81% 104
Via de radio. Via een radioprogramma met interviews of praatprogramma's.	13,36% 78
Via lokale tv-zenders op mijn eiland.	11,82% 69
Ik heb niets over de verkiezingen voor de kiescolleges gehoord.	11,30% 66
Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	4,79% 28
Totale aantal respondenten: 584	

We zien hier vrijwel dezelfde verdeling als bij vraag 14, de meeste respondenten zijn bereikt via sociale media, gevolgd door radiocommercials, mond-tot-mond (kennissen, collega's, burens, vrienden of familie), kranten, lokale website en radioprogramma's.

Vraag 25

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?

Answered: 584 Skipped: 86

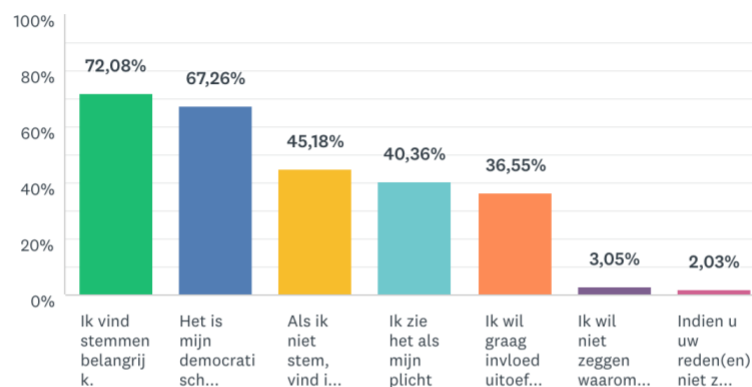
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja, ik heb die dag gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	67,81% 396
▼ Nee, ik heb die dag niet gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	32,19% 188
TOTAAL	584

De meerderheid van de respondenten op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, 67,81%, heeft op 20 maart gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.

Vraag 26

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 394 Skipped: 276

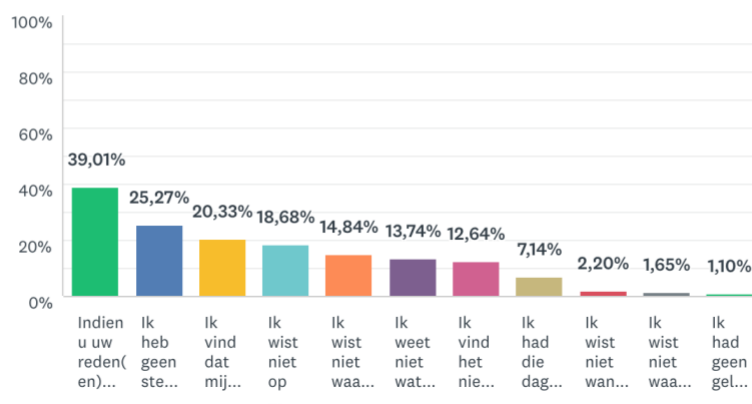

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	72,08% 284
▼ Het is mijn democratisch recht.	67,26% 265
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	45,18% 178
▼ Ik zie het als mijn plicht	40,36% 159
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer.	36,55% 144
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	3,05% 12
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties 2,03% 8
Totale aantal respondenten: 394	

Vraag 27

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 182 Skipped: 488

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft.	Reacties 39,01% 71
▼ Ik heb geen stempas gekregen.	25,27% 46
▼ Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	20,33% 37
▼ Ik wist niet op wie ik moest stemmen.	18,68% 34
▼ Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	14,84% 27
▼ Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.	13,74% 25
▼ Ik vind het niet belangrijk.	12,64% 23
▼ Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.	7,14% 13
▼ Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.	2,20% 4
▼ Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.	1,65% 3
▼ Ik had geen geldig identiteitsbewijs.	1,10% 2
Totale aantal respondenten: 182	

De meeste respondenten hadden een andere, dan de hierboven genoemde, reden om niet te gaan stemmen. De antwoorden waren ook ingestoken op de voorlichting m.b.t. het stemproces. Er waren op 20 maart echter grote problemen bij de stembureaus. Veel mensen hebben 1 tot 2 uur in de rij gestaan voor ze hun stem konden uitbrengen. Deze reacties kwamen dan ook vaker terug in de resultaten. Ook zien we dat veel inwoners niet wisten op welke partij de kandidaten van de kiescolleges zouden gaan stemmen. Daardoor zagen hun stem als een volmacht aan die kandidaat of als een blanco stem.

Enkele reacties waren:

- Te lange wachttijden bij de kieslokalen. Vreselijk inefficiënte werkwijze van de medewerkers.
- Ik heb het stemmen overgelaten aan de lokale mensen
- Ik had geen zin om een uur in de rij te staan
- Over de gehele dag 5x geprobeerd te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk de moed maar opgegeven.
- Er was geen enkele info te vinden over waar de personen voor staan en wat ze willen bereiken
- Ik ben drie keer langs 2 verschillende stembureaus gereden waar telkens een rij tot buiten staat. Ik ga niet een half uur of uur in de rij staan in deze moderne tijd waarbij we gebruik

zouden kunnen maken van allerlei technieken. Of stemlokalen beter bezetten aan mankracht als het handmatig moet gebeuren

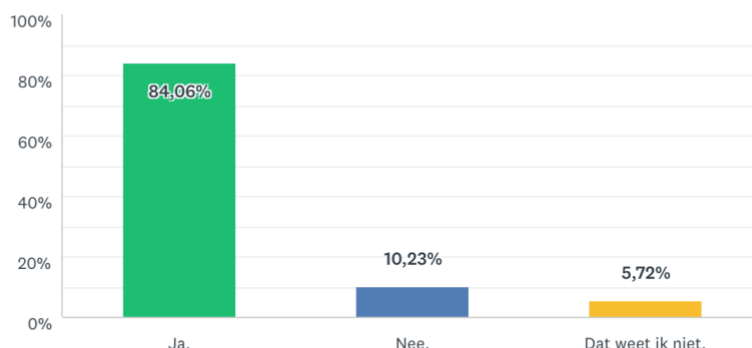
- Ik ben niet gaan stemmen omdat ik het gevoel heb dat het niet veel zin heeft . omdat ik van verschillende mensen heb gehoord dat er tussen de 50 en 100\$ geboden werd voor een stempas.
- Niemand in het kiescollege wilde aangeven voor welke partij in Nederland zou worden gekozen
- Stembureaus waren TE DRUK!
- Because on my island the democratic party was the only party joined with the cda party of the netherlands .. but the cda party nor the dp party share the same views as me.
- The Dutch and European governments are not there for people. They do not represent them. They represent themselves and dictate over people.
- There was no local election held. That's is a crime against human rights!
- Bij veel partijen staat nergens of alleen in Papiaments waar ze voor staan
- De partijen die verkiesbaar waren, zijn te onduidelijk geweest wat ze met die stem zouden gaan doen
- Was me niet duidelijk welk persoon ons zou vertegenwoordigen in de eerste kamer. En bleek uit 3 partijen te bestaan. Dus geen keuze voor alle partijen van de eerste kamer

Vraag 28 – Skip logic vraag

Deze vraag is toegevoegd om inwoners van Sint Eustatius uit te sluiten van de vragen over de eilandsraadsverkiezingen, die niet zijn gehouden op Sint Eustatius.

Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?

Answered: 577 Skipped: 93

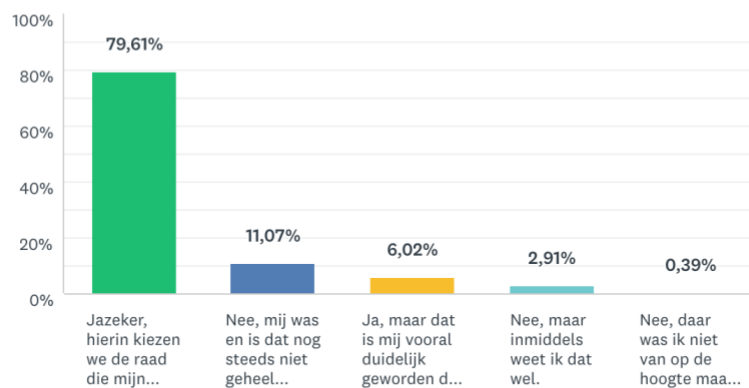

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	84,06%	485
▼ Nee.	10,23%	59
▼ Dat weet ik niet.	5,72%	33
TOTAAL		577

Vraag 29

Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 515 Skipped: 155

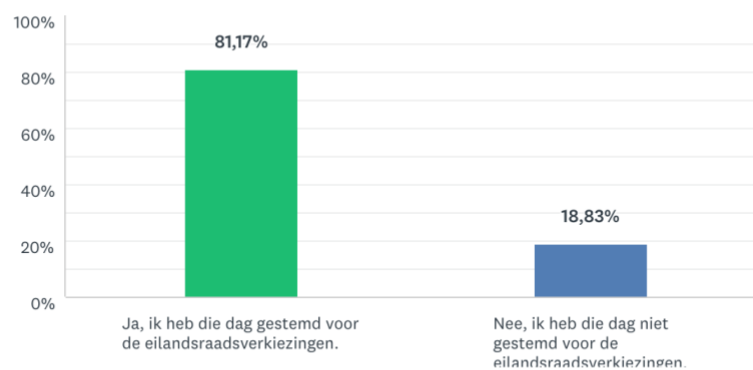
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Jazeker, hierin kiezen we de raad die mijn eiland bestuurt.	79,61%	410
▼ Nee, mij was en is dat nog steeds niet geheel duidelijk.	11,07%	57
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden door de informatie die ik hierover heb gehoord of gelezen.	6,02%	31
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	2,91%	15
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	0,39%	2
TOTAAL		515

Bijna 80% van de respondenten op Bonaire en Saba was voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen. 88,93% is daar op dit moment van op de hoogte en 11,07% is daar op dit moment nog niet van op de hoogte.

Vraag 30

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 515 Skipped: 155

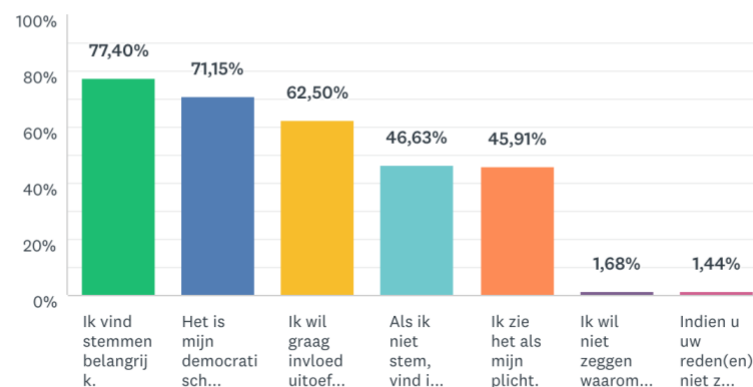
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja, ik heb die dag gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen.	81,17%	418
▼ Nee, ik heb die dag niet gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen.	18,83%	97
TOTAAL		515

81,17% van de respondenten heeft op 20 maart hun stem uitgebracht. We zien dat dit percentage iets hoger ligt dan de daadwerkelijke opkomst, die was namelijk 77,85%.

Vraag 31

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 416 Skipped: 254

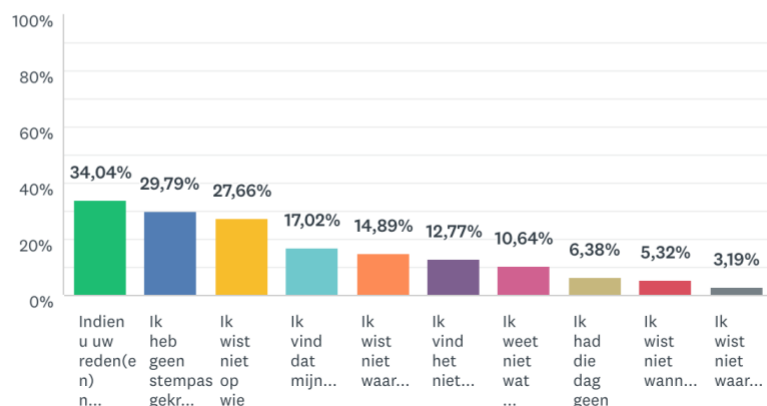

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	77,40%	322
▼ Het is mijn democratisch recht.	71,15%	296
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland.	62,50%	260
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	46,63%	194
▼ Ik zie het als mijn plicht.	45,91%	191
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	1,68%	7
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties 1,44%	6
Totale aantal respondenten: 416		

Vraag 32

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 94 Skipped: 576

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Reacties 34,04% 32
▼ Ik heb geen stempas gekregen.	29,79% 28
▼ Ik wist niet op wie ik moest stemmen.	27,66% 26
▼ Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	17,02% 16
▼ Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	14,89% 14
▼ Ik vind het niet belangrijk.	12,77% 12
▼ Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.	10,64% 10
▼ Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.	6,38% 6
▼ Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.	5,32% 5
▼ Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.	3,19% 3
Totale aantal respondenten: 94	

Ook bij vraag 32 valt het op dat de meeste respondenten hun reden(en) niet zagen staan. Hieronder een opsomming van de meeste voorkomende reacties:

- Ze werken niet voor ons maar alleen voor zichzelf.
- Ik vind dat er niet voldoende capabele mensen zijn.
- Omdat meerdere partijen niet of niet goed aangeven waar ze voor staan.
- Verkiezingsprogramma's niet beschikbaar in meerdere talen (vaak alleen Papiamentu), geen verslaggeving op sociale media en/of lokale websites van debatten. Hierdoor was het onmogelijk om een bewuste weloverwogen keuze te maken.
- Heb geprobeerd. Wachtrijen veel te lang vanwege de enorm slechte organisatie.
- Omdat te veel heb gehoord dat er geld geboden werd voor je stemkaart tussen de 50 en 100 dollar vind ik echt niet kunnen.
- Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.
- Ik moest erg lang wachten want er zat geen enkele voorgang in de rij wachten.
- De rij was superlang, ik was na 2 uur nog steeds niet aan de beurt!
- Die dag tot 5x geprobeerd (en op 4 verschillende plekken) te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk niet gestemd.
- Zelfde reden als voor het kiescollege, ik ga niet een half uur in de rij staan om mijn stem uit te brengen.
- Te druk bij het stemlokaal.

4. Onderzoeksresultaten Bonaire

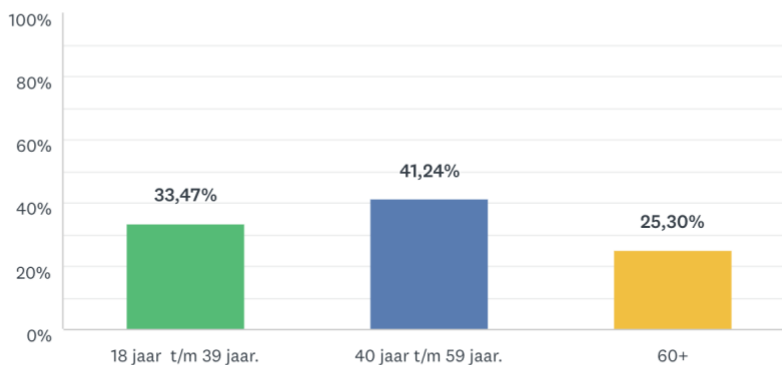
4.1. Samenstelling, omvang en benadering respondentenpopulatie Bonaire

Op Bonaire hebben in totaal 504 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de vastgestelde leeftijdsgroepen.

4.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Bonaire

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 502 Skipped: 2

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ 18 jaar t/m 39 jaar.	33,47% 168
▼ 40 jaar t/m 59 jaar.	41,24% 207
▼ 60+	25,30% 127
TOTAAL	502

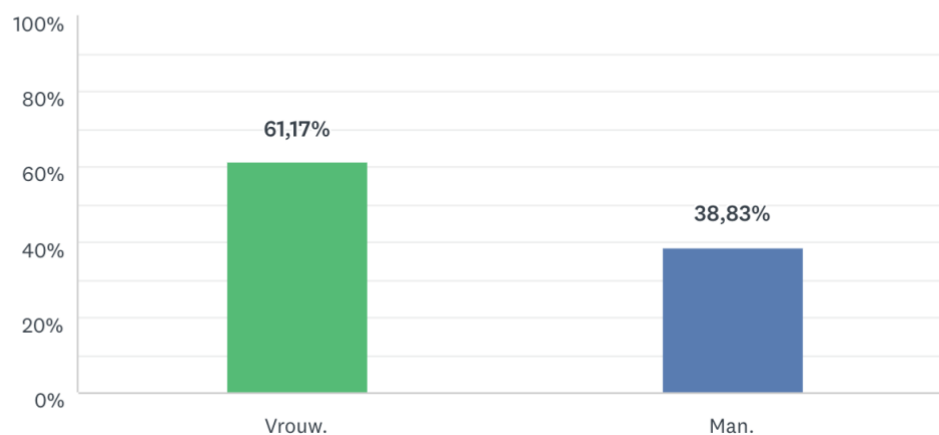
Naast de online verspreiding op Bonaire, via diverse kanalen, hebben de onderzoekers ook persoonlijk respondenten geworven op straat en in een lokale supermarkt. Dit omdat hiermee een bredere doelgroep bereikt kon worden en ook specifiek ouderen konden worden aangesproken zodat de groep respondenten op Bonaire voldoende een weerspiegeling is van de demografische verdeling inwoners van het eiland.

Op Bonaire hebben de onderzoekers bij circa 80 respondenten de enquête offline met de hand afgenomen. De afname van de enquêtes vond op Bonaire plaats bij de Bondigro supermarkt, verspreid over 6 verschillende dagen.

4.1.2. Geslacht respondenten Bonaire

Wat is uw geslacht?

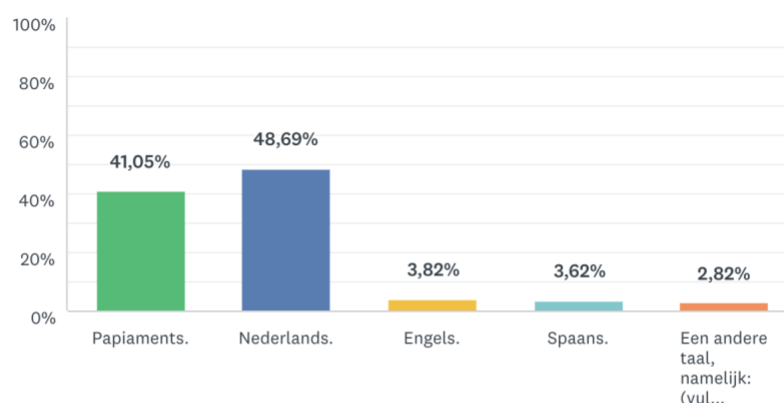
Answered: 497 Skipped: 7

4.1.3. Verdeling Moedertaal Bonaire

Wat is uw moedertaal?

Answered: 497 Skipped: 7

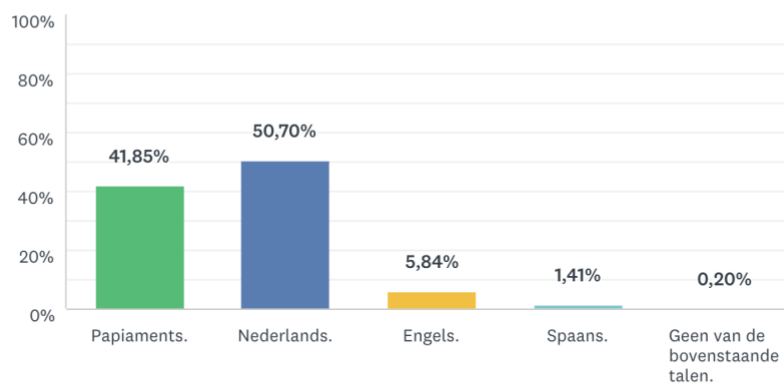

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Papiaments.	41,05%	204
▼ Nederlands.	48,69%	242
▼ Engels.	3,82%	19
▼ Spaans.	3,62%	18
▼ Een andere taal, namelijk: (vul hieronder a.u.b. uw moedertaal in)	Reacties 2,82%	14
TOTAAL		497

4.1.4. Voorkeurstaal Bonaire

Wat is de taal waarin u het liefst wordt aangesproken? Wat is uw voorkeurstaal?

Answered: 497 Skipped: 7

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Papiaments.	41,85% 208
▼ Nederlands.	50,70% 252
▼ Engels.	5,84% 29
▼ Spaans.	1,41% 7
▼ Geen van de bovenstaande talen.	0,20% 1
TOTAAL	497

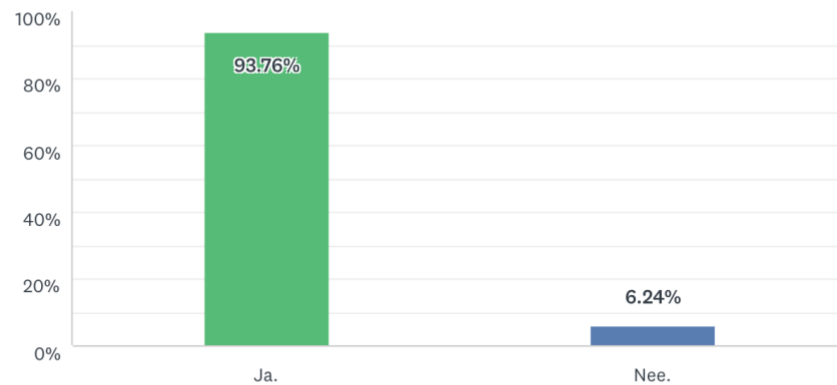
De voorkeurstaal is in overleg ook onderzocht in dit onderzoek. Onder andere om te onderzoeken of meer respondenten liever worden aangesproken of communiceren in een andere taal dan waarin de campagne is gehouden. Voor Bonaire is dit niet het geval. De respondenten hebben aangegeven dat zij nauwelijks in een andere taal willen worden aangesproken dan waarin de campagne op Bonaire is gehouden. Alleen Engels is een taal waar het meest naar gevraagd wordt na Papiaments en Nederlands.

4.1.5. Nederlandse nationaliteit Bonaire

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 497 Skipped: 7

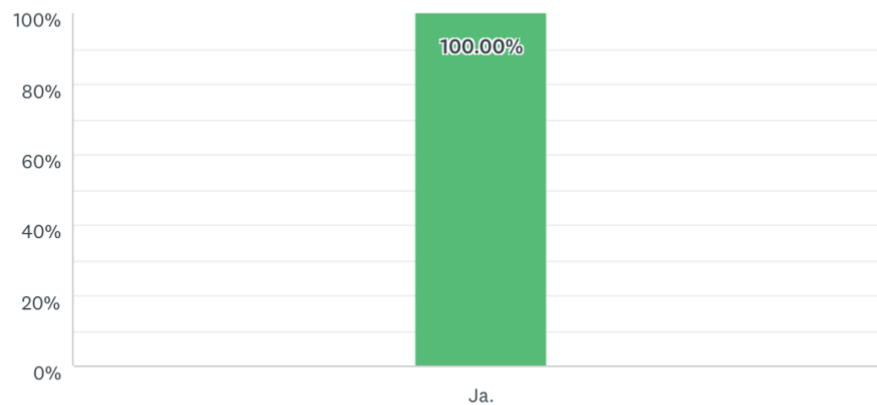
ANSWER CHOICES	RESPONSES	
▼ Ja.	93.76%	466
▼ Nee.	6.24%	31
TOTAL	497	

4.1.6. Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Was uw vaste woon- en verblijfplaats de afgelopen 5 jaar Bonaire, Sint Eustatius, Saba en/of Europees Nederland?

Answered: 31 Skipped: 473

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja.	100.00%
TOTAL	31

4.2. Antwoorden per vraag van de respondenten op Bonaire

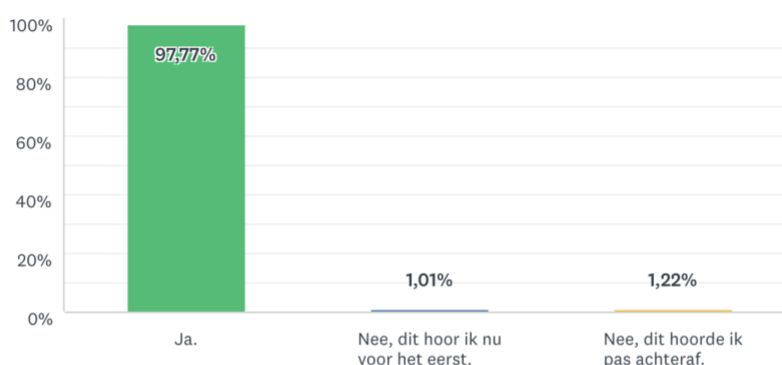
In dit onderdeel het rapport behandelen we de alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Daarnaast geven we per vraag aan welke antwoorden en eventuele toelichtingen er zijn gegeven

Vraag 1 t/m 5 van de enquête gingen over het eiland waar de respondent woont, hun leeftijd en de taal die men spreekt. Naast de demografische vragen, over het eiland waar men woont en hun leeftijd, hebben we twee extra controlevragen gesteld om na te gaan of respondenten stemgerechtigd waren. Deze twee controlevragen hebben we op de vorige pagina's toegelicht. We starten daarom hieronder bij de vraag 8: 'Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?'

Vraag 8 – respondenten Bonaire

Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?

Answered: 493 Skipped: 11

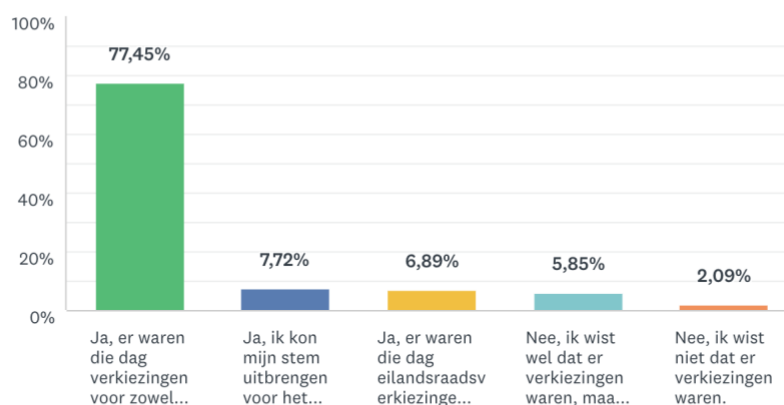

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	97,77%	482
▼ Nee, dit hoor ik nu voor het eerst.	1,01%	5
▼ Nee, dit hoorde ik pas achteraf.	1,22%	6
TOTAAL		493

Vraag 9 – respondenten Bonaire

Wist u wat voor verkiezingen er waren op 20 maart 2019?

Answered: 479 Skipped: 25

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja, er waren die dag verkiezingen voor zowel het kiescollege als de eilandsraad.	77,45%	371
▼ Ja, ik kon mijn stem uitbrengen voor het kiescollege van mijn eiland.	7,72%	37
▼ Ja, er waren die dag eilandsraadsverkiezingen op mijn eiland.	6,89%	33
▼ Nee, ik wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet waarvoor.	5,85%	28
▼ Nee, ik wist niet dat er verkiezingen waren.	2,09%	10
TOTAAL	479	

Omdat er op de dag van de verkiezingen meerdere verkiezingen gehouden zijn waar ook meerdere voorlichtingscampagnes voor zijn gehouden, is er gevraagd of de kiezer wist wat voor verkiezingen er zijn gehouden die dag. Meer dan $\frac{3}{4}$ was op de hoogte van allebei de verkiezingen die gehouden zijn op 20 maart.

Vraag 10 – respondenten Bonaire

Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?

Answered: 479 Skipped: 25

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja.	84,97% 407
▼ Nee, ik heb nooit een stempas ontvangen en ik begrijp niet waarom ik niets heb ontvangen.	6,47% 31
▼ Nee, maar ik weet wel waarom ik mijn stempas niet heb ontvangen.	5,64% 27
▼ Nee, ik heb mijn stempas te laat ontvangen.	2,92% 14
TOTAAL	479

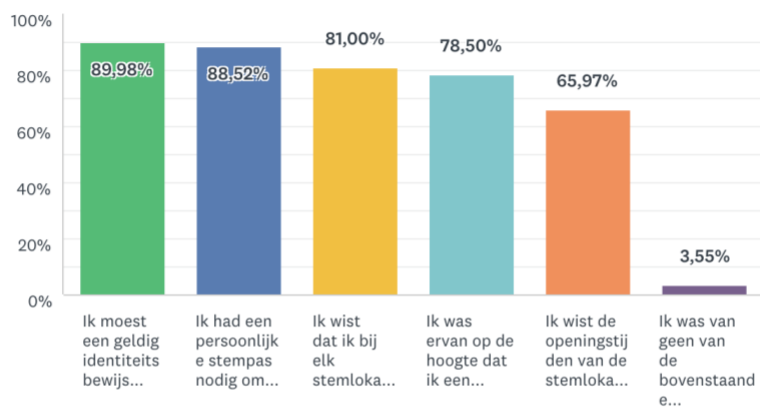
Om te kunnen stemmen is het erg belangrijk om een stempas thuis te ontvangen. Het is een belangrijk middel voor de overheid om een kiezer te bereiken en om deze te vragen om te gaan stemmen.

Op Bonaire heeft 9,39% van de respondenten geen stempas ontvangen of te laat een stempas ontvangen. 5,64% heeft geen stempas ontvangen maar weet wel hoe dit komt. Dit kan zijn i.v.m. een recente verhuizing, niet aanwezig op het woonadres ten tijde van de verkiezingen of dat de respondent niet ingeschreven staat op het woonadres.

Vraag 11 – respondenten Bonaire

Van welke van de onderstaande stemregels was u op de hoogte vóór de verkiezingen van 20 maart 2019: (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 479 Skipped: 25

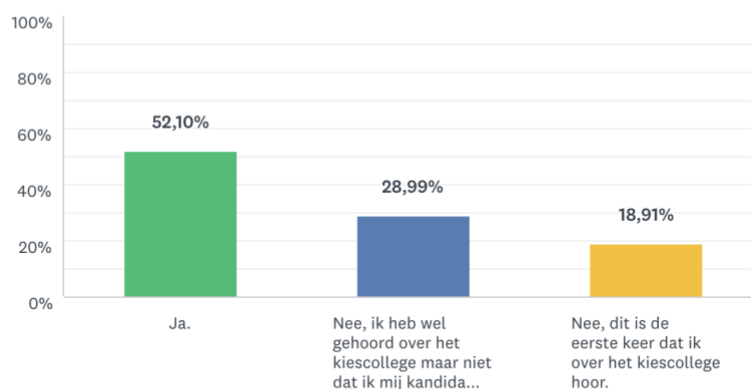
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik moest een geldig identiteitsbewijs meenemen om te stemmen.	89,98%	431
Ik had een persoonlijke stempas nodig om te stemmen.	88,52%	424
Ik wist dat ik bij elk stemlokaal op mijn eiland kon stemmen.	81,00%	388
Ik was ervan op de hoogte dat ik een volmacht kon geven of ontvangen.	78,50%	376
Ik wist de openingstijden van de stemlokalen.	65,97%	316
Ik was van geen van de bovenstaande stemregels op de hoogte.	3,55%	17
Totale aantal respondenten: 479		

De meeste respondenten waren ervan op de hoogte dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Informatie over de openingstijden van de stemlokalen heeft de minste mensen bereikt. Slechts 3,55% van de respondenten kende geen enkele stemregel.

Vraag 12 – respondenten Bonaire

Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland?

Answered: 476 Skipped: 28

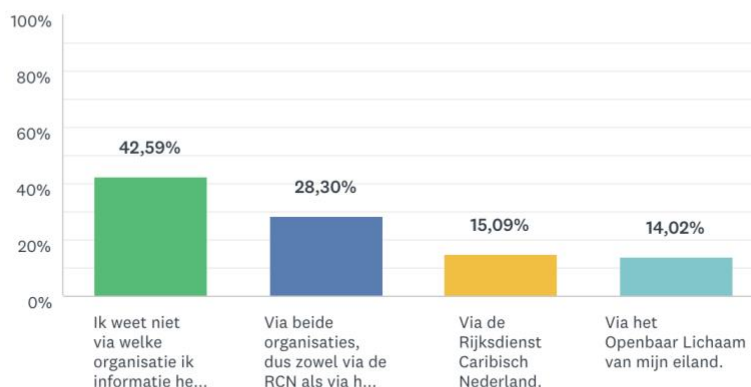
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	52,10%	248
▼ Nee, ik heb wel gehoord over het kiescollege maar niet dat ik mij kandidaat kon stellen.	28,99%	138
▼ Nee, dit is de eerste keer dat ik over het kiescollege hoor.	18,91%	90
TOTAAL	476	

Uit deze vraag blijkt dat slechts 52,10% van de respondenten op de hoogte was van de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege op Bonaire.

Vraag 13 – respondenten Bonaire

Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?

Answered: 371 Skipped: 133

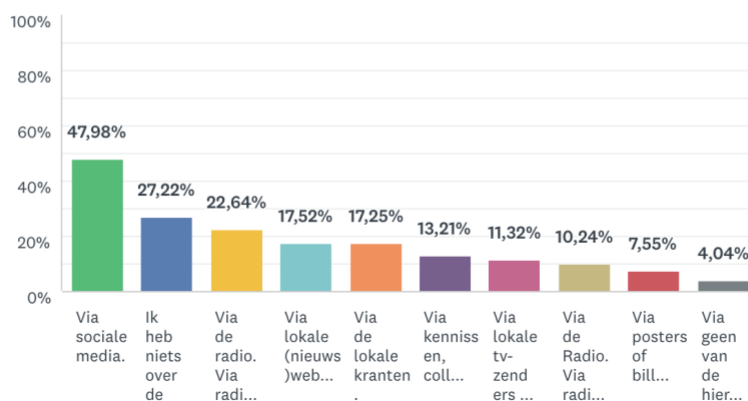
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik weet niet via welke organisatie ik informatie heb ontvangen.	42,59%	158
▼ Via beide organisaties, dus zowel via de RCN als via het Openbaar Lichaam op mijn eiland.	28,30%	105
▼ Via de Rijksdienst Caribisch Nederland.	15,09%	56
▼ Via het Openbaar Lichaam van mijn eiland.	14,02%	52
TOTAAL	371	

Bij de grootste groep respondenten (42,59%) was het niet duidelijk van wie zij informatie hebben ontvangen over de kandidaatstelling van het kiescollege. De 2^e groep respondenten geven aan van beide organisaties informatie te hebben ontvangen (28,30%).

Vraag 14 – respondenten Bonaire

Op welke manier heeft u gehoord dat u zich kandidaat kon stellen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 371 Skipped: 133

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Via sociale media.	47,98% 178
▼ Ik heb niets over de kandidaatstelling voor het kiescollege gehoord.	27,22% 101
▼ Via de radio. Via radiocommercials.	22,64% 84
▼ Via lokale (nieuws)websites.	17,52% 65
▼ Via de lokale kranten.	17,25% 64
▼ Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	13,21% 49
▼ Via lokale tv-zenders op mijn eiland.	11,32% 42
▼ Via de Radio. Via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's.	10,24% 38
▼ Via posters of billboards.	7,55% 28
▼ Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	4,04% 15
Totale aantal respondenten: 371	

De meeste respondenten op Bonaire zijn bereikt via sociale media over de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege. Daarnaast hebben veel mensen de radiocommercials hierover gehoord ruim 22,64%. De minste respondenten, 7,55%, zijn bereikt via posters of billboards op Bonaire.

Vraag 15 – respondenten Bonaire

Wat miste u in de voorlichtingscampagne voor de kandidaatstelling van de kiescolleges?

Answered: 371 Skipped: 133

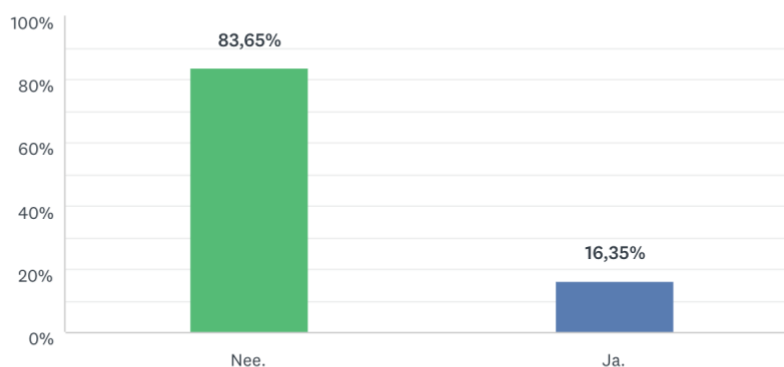
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Informatie over wat het kiescollege doet. (functie en taken)	47,44%	176
▼ Daar heb ik geen mening over.	14,02%	52
▼ Ik miste niets.	12,67%	47
▼ Ik miste andere zaken: (vul hieronder a.u.b. in wat u miste)	11,05%	41
▼ De reden waarom het belangrijk is om mij kandidaat te stellen.	8,09%	30
▼ De manier waarop ik mij kandidaat kon stellen.	6,74%	25
TOTAAL		371

De grootste groep respondenten geeft aan niet goed op de hoogte te zijn van wat het kiescollege doet n.a.v. de campagne voor de kandidaatstelling. Dit is bijna de helft (47,44%) van alle respondenten die deze vraag hebben beantwoord. 12,67% miste niets.

Vraag 16 – respondenten Bonaire

Had u interesse om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege?

Answered: 367 Skipped: 137

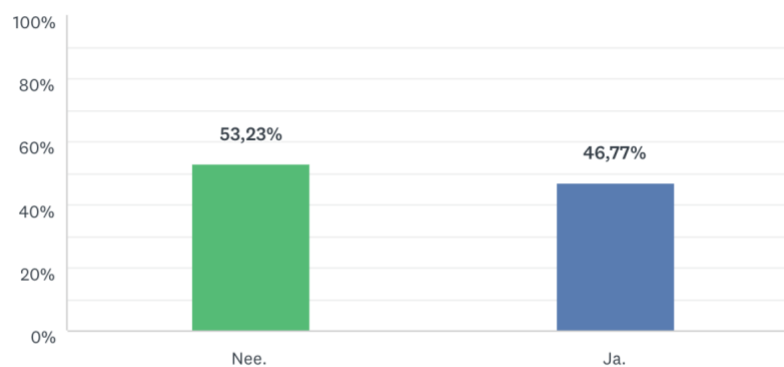
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee.	83,65%	307
▼ Ja.	16,35%	60
TOTAAL		367

Uiteindelijk had slechts 16,35% van de respondenten interesse zich kandidaat te stellen voor het kiescollege op Bonaire.

Vraag 17 – respondenten Bonaire

Was u bekend met de criteria en vereisten waaraan u moest voldoen om zich kandidaat te stellen?

Answered: 62 Skipped: 442

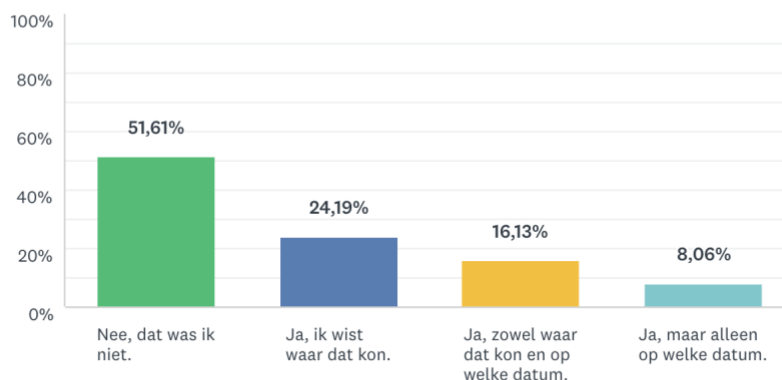
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee.	53,23%	33
▼ Ja.	46,77%	29
TOTAAL		62

Van de respondenten die de vorige vraag (Had u interesse om zich kandidaat te stellen?) met 'Ja' heeft beantwoord geeft 53,23% aan dat zij niet op de hoogte waren van de criteria en vereisten om zich kandidaat te stellen. 46,77% was hiervan wel op hoogte op Bonaire.

Vraag 18 – respondenten Bonaire

Was u ervan op de hoogte waar en op welke datum de stukken voor de kandidaatstelling moesten worden ingeleverd?

Answered: 62 Skipped: 442

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee, dat was ik niet.	51,61%	32
▼ Ja, ik wist waar dat kon.	24,19%	15
▼ Ja, zowel waar dat kon en op welke datum.	16,13%	10
▼ Ja, maar alleen op welke datum.	8,06%	5
TOTAAL		62

Van de respondenten die de vraag (Had u interesse om zich kandidaat te stellen?) met ja heeft beantwoord geeft 51,61% aan niet goed ervan op de hoogte te zijn op welke datum en waar de stukken voor kandidaatstelling konden worden ingeleverd. 24,19% was hier wel van op de hoogte.

Vraag 19 – respondenten Bonaire

Wat was de reden dat u zich uiteindelijk wel of niet kandidaat heeft gesteld? (deze vraag is niet verplicht)

Answered: 44 Skipped: 460

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:	Reacties	
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:	Reacties	
Ik wil hier liever niets over zeggen.	Reacties	

Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:

- Ik mij kandidaat had gesteld bij een partij.
- Ik weet zeker het mijn kennis zal uitbreiden.
- Ik ook op een lijst stond voor eilandsraad verkiezing.
- Ik wil dat Bonaire verder vooruitgaat.

Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:

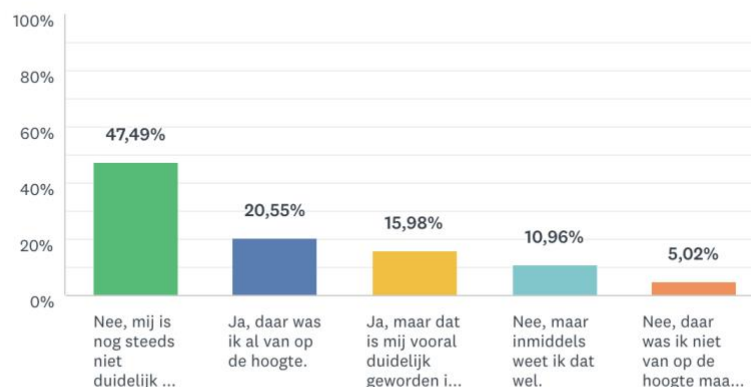
- Omdat ik het niet wist.
- Niet voldoende info.

- De kosten te hoog waren voor mij.
- Geen juiste informatie.
- Ik was er niet van op de hoogte.
- Ik wist dat niet eens, nooit gehoord. Behalve achteraf.
- Ik heb geen interesse in de training voor kandidaten.
- Omdat ervoor betaald moest worden
- Te veel corruptie.
- Ik had niet voldoende inhoudelijke informatie.
- Niet wist dat je ook zonder bij een partij aangesloten was kon deelnemen.
- Totaal geen informatie ontvangen voorafgaand aan verkiezingen, gelukkig wel m'n stempas in tegenstelling tot anderen.
- Ik had daarna geen interesse meer in nog meer informatie.
- Onduidelijkheid procedure ná verkiezing.
- De voorlichting ontbrak en ik niet de RCN-website heb bezocht.
- Ik heb me niet kandidaat gesteld. Als ik erg geïnteresseerd ben zal zou ik de vereisten hebben uitgezocht. Op dit moment heb ik het druk met een hoop andere dingen. Het is een onderwerp waar ik veel tijd in moet besteden en verdiepen.

Vraag 20 – respondenten Bonaire

Was u vóór de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege op uw eiland?

Answered: 438 Skipped: 66

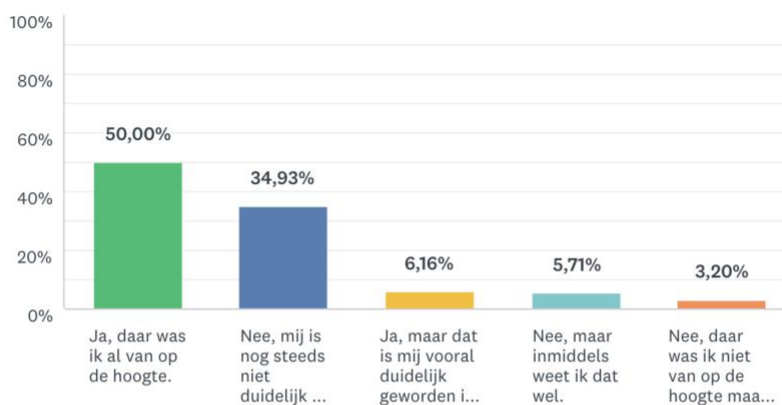
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	47,49% 208
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	20,55% 90
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	15,98% 70
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	10,96% 48
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	5,02% 22
TOTAAL	438

Een grote groep van de respondenten op Bonaire, bijna de helft (47,49%), was en is nog steeds niet op de hoogte van de rol van het kiescollege. Slechts 20,55% was wel op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege voorafgaand aan de verkiezingen op 20 maart 2019.

Vraag 21 – respondenten Bonaire

Was u voor de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer in Den Haag?

Answered: 438 Skipped: 66

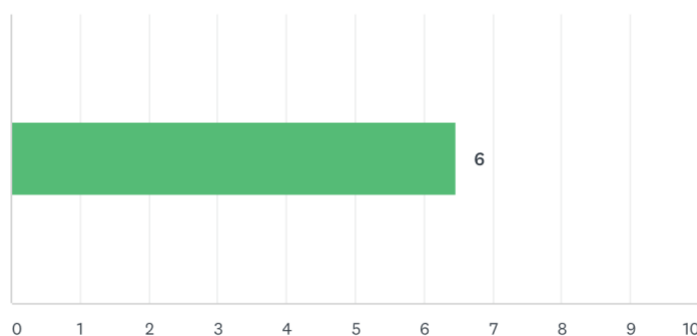
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	50,00% 219
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	34,93% 153
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de kiescollegeverkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	6,16% 27
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	5,71% 25
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	3,20% 14
TOTAAL	438

De meeste van de respondenten op Bonaire waren al op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer. Een grote groep respondenten, iets meer dan een derde is hier nog steeds niet van op de hoogte.

Vraag 22 – respondenten Bonaire

Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?

Answered: 438 Skipped: 66

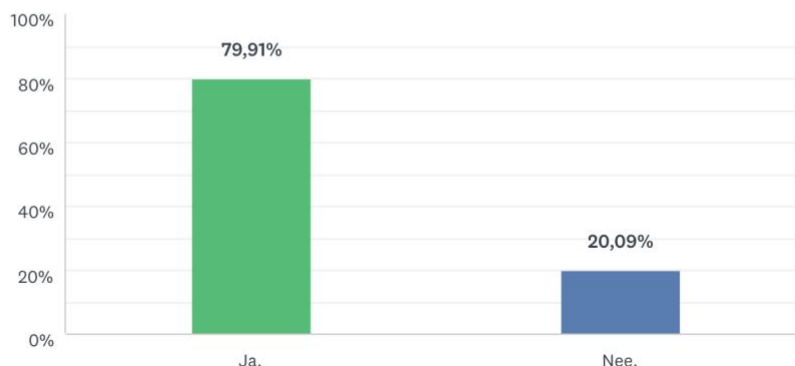

De respondenten op Bonaire hebben een 6 gegeven aan de mate van belangrijkheid van hun invloed die ze willen uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer. De keuze was weergegeven in een balk met op 1: heel onbelangrijk en op 10: heel belangrijk. Op 5 stond belangrijk.

Vraag 23 – respondenten Bonaire

Vindt u het belangrijk om uw stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege?

Answered: 438 Skipped: 66

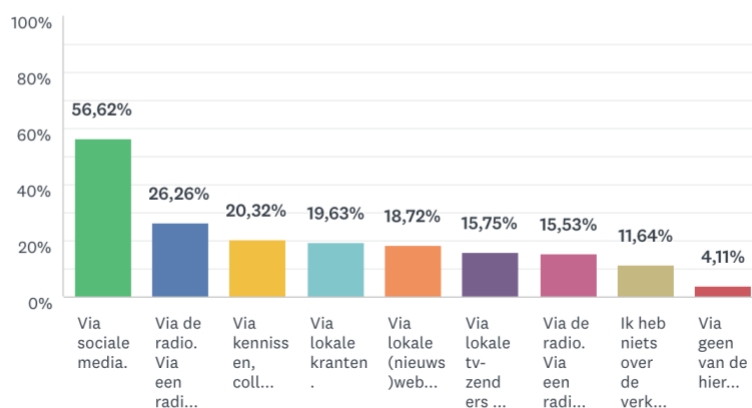

Deze vraag is in het onderzoek gesteld om te achterhalen of mensen het belangrijk vinden om op een kandidaat te stemmen voor het kiescollege. Een overgrote meerderheid, 79,91% vindt dit belangrijk.

Vraag 24 – respondenten Bonaire

Via welke (media)kanalen bent u meer te weten gekomen over de verkiezingen voor de kiescolleges? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 438 Skipped: 66

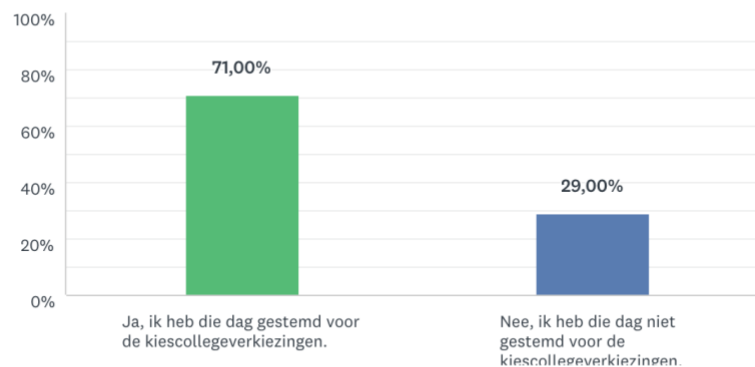
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Via sociale media.	56,62% 248
Via de radio. Via een radiocommercial.	26,26% 115
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	20,32% 89
Via lokale kranten.	19,63% 86
Via lokale (nieuws)websites.	18,72% 82
Via lokale tv-zenders op mijn eiland.	15,75% 69
Via de radio. Via een radioprogramma met interviews of praatprogramma's.	15,53% 68
Ik heb niets over de verkiezingen voor de kiescolleges gehoord.	11,64% 51
Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	4,11% 18
Totale aantal respondenten: 438	

De meeste respondenten op Bonaire zijn bereikt via sociale media met betrekking tot de verkiezingen voor de kiescolleges. Daarnaast hebben veel mensen de radiocommercials over de kiescolleges gehoord, 26,26%. De minste respondenten, 15,53% zijn bereikt via een radioprogramma met interviews of een praatprogramma.

Vraag 25 – respondenten Bonaire

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?

Answered: 438 Skipped: 66

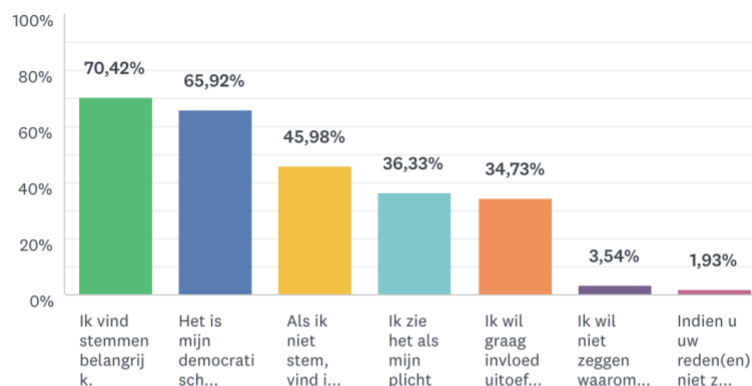
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja, ik heb die dag gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	71,00%	311
▼ Nee, ik heb die dag niet gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	29,00%	127
TOTAAL		438

Op 20 maart hebben 71% van de respondenten gestemd op een kandidaat voor de kiescollegeverkiezingen. 29% heeft dat niet gedaan.

Vraag 26 – respondenten Bonaire

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 311 Skipped: 193

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	70,42%	219
▼ Het is mijn democratisch recht.	65,92%	205
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	45,98%	143
▼ Ik zie het als mijn plicht	36,33%	113
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer.	34,73%	108
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	3,54%	11
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties	6
Totale aantal respondenten: 311		

Een grote meerderheid, 70,42%, heeft aangegeven stemmen belangrijk te vinden. 34,73% geeft aan graag invloed uit te oefenen op de samenstelling van de eerste kamer.

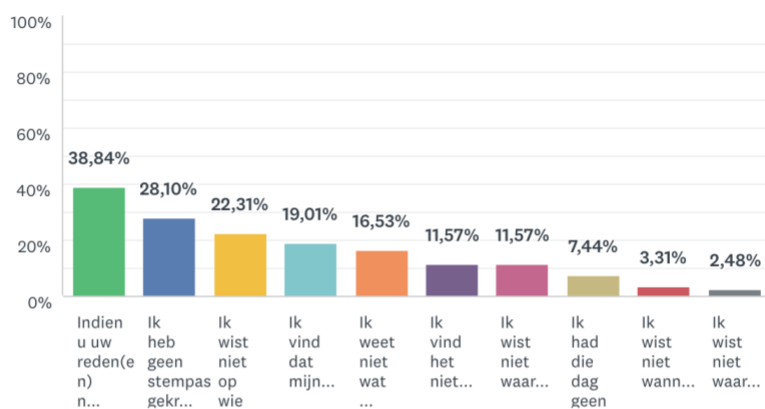
Enkele reacties bij de redenen die niet bij de antwoorden stonden:

- Ik heb blanco gestemd omdat ik mij niet vertegenwoordigd zie.
- Moeder volmacht gegeven, ik vertrouw haar beslissing, ze woont heel haar leven op Bonaire en weet meer over de politieke partijen zowel lokaal als in Nederland.
- Ik wist niet dat een ander stemt voor de eerste kamer geen informatie ook niet in het stemlokaal.
- Ok hoop dat er veel dingen veranderen, o.a. de corruptie die hier 100% aanwezig is.
- Overigens ben ik het niet eens met de instelling van een kiescollege.
- Ik moest toch stemmen voor de Eilandsraad.

Vraag 27 – respondenten Bonaire

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 121 Skipped: 383

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft.	Reacties 38,84% 47
▼ Ik heb geen stempas gekregen.	28,10% 34
▼ Ik wist niet op wie ik moest stemmen.	22,31% 27
▼ Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	19,01% 23
▼ Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.	16,53% 20
▼ Ik vind het niet belangrijk.	11,57% 14
▼ Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	11,57% 14
▼ Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.	7,44% 9
▼ Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.	3,31% 4
▼ Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.	2,48% 3
Totale aantal respondenten: 121	

Veel mensen hebben bij deze vraag gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun mening te uiten als reden voor het niet stemmen op de kiescollegeverkiezingen. Veel mensen hebben hierbij aangegeven dat het stemmen lastig was i.v.m. de drukte bij de stemlokalen.

Ook een groot gedeelte van de mensen die niet zijn gaan stemmen had geen stempas ontvangen, namelijk 28,10%. Slechts 2,48% was niet op de hoogte van waar ze konden gaan stemmen.

Enkele reacties bij de redenen die niet bij de antwoorden stonden:

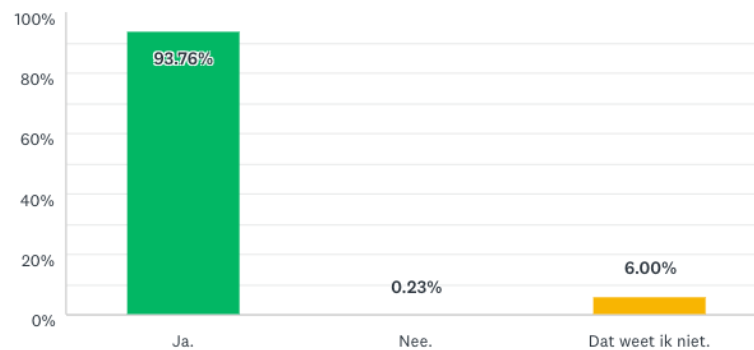
- Ze werken niet voor ons.
- Ik heb het stemmen overgelaten aan de lokale mensen.
- Alle info gemist.
- Niemand in het kiescollege wilde aangeven voor welke partij in Nederland zou worden gekozen.
- Ik was niet op het eiland.
- Totaal geen info over hoe en wat.
- Ik heb mezelf niet genoeg verdiept erin.
- Bij veel partijen staat nergens of alleen in Papiaments waar ze voor staan
- Did not know I could vote. Very little (nearly zero) communication in English. Generally, those in charge seem to think it's none of my business.
- Te lange wachttijden bij de kieslokalen. Vreselijk inefficiënte werkwijze van de medewerkers.
- Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.

- Ik wist niet wat personen zouden gaan kiezen.
- Over de gehele dag 5x geprobeerd te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk de moed maar opgegeven.
- Ik was te laat bij het stemlokaal i.v.m. de rijen die er waren.

Vraag 28 – respondenten Bonaire

Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?

Answered: 433 Skipped: 71

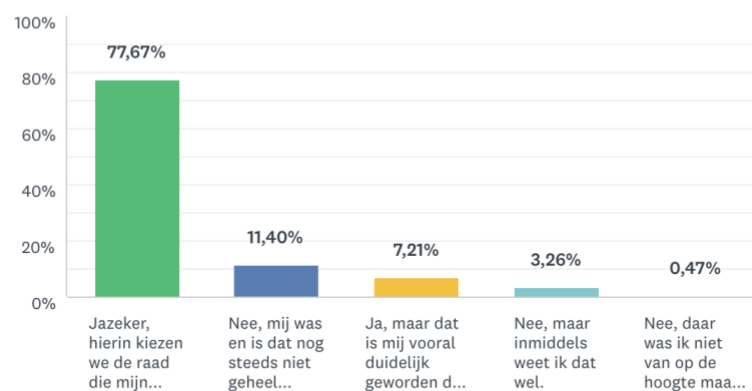

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
▼ Ja.	93.76%	406
▼ Nee.	0.23%	1
▼ Dat weet ik niet.	6.00%	26
TOTAL		433

Vraag 29 – respondenten Bonaire

Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 430 Skipped: 74

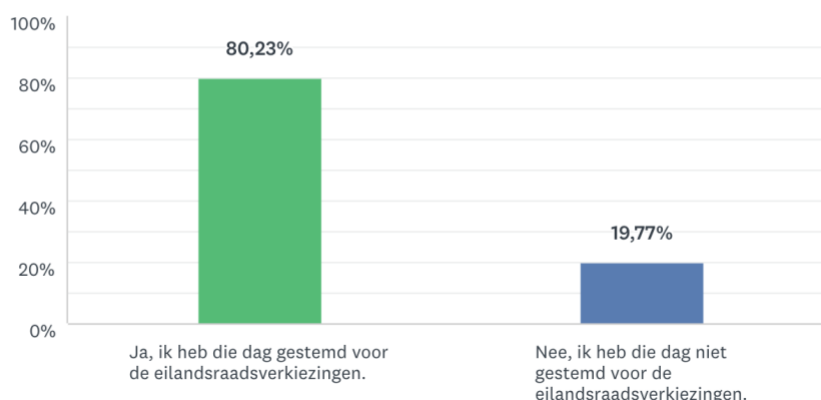
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Jazeker, hierin kiezen we de raad die mijn eiland bestuurt.	77,67%	334
▼ Nee, mij was en is dat nog steeds niet geheel duidelijk.	11,40%	49
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden door de informatie die ik hierover heb gehoord of gelezen.	7,21%	31
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	3,26%	14
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	0,47%	2
TOTAAL		430

In het laatste gedeelte van het onderzoek zijn vragen gesteld over de eilandsraadsverkiezingen op Bonaire. Het overgrote gedeelte, 77,67%, van de respondenten was hierbij op de hoogte van het belang van de eilandsraadsverkiezingen. Slechts 7,21% is dit vooral duidelijk geworden door de informatie die diegene heeft gehoord of gelezen over de eilandsraadsverkiezingen.

Vraag 30 – respondenten Bonaire

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 430 Skipped: 74

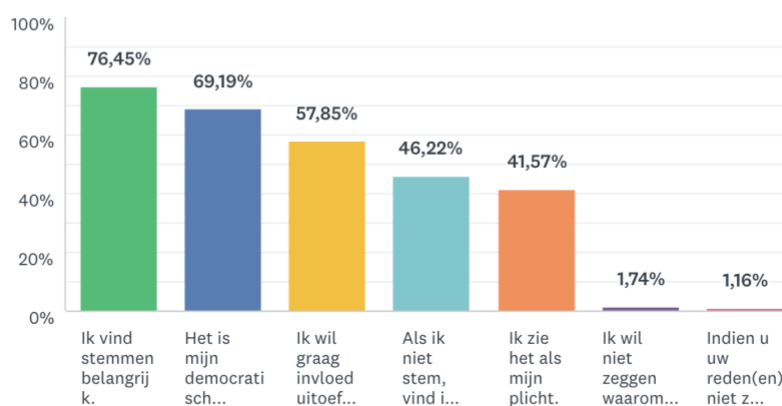

80,23% van de respondenten op Bonaire hebben hun stem uitgebracht bij de eilandsraadsverkiezingen van 20 maart 2019.

Vraag 31 – respondenten Bonaire

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 344 Skipped: 160

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	76,45%	263
▼ Het is mijn democratisch recht.	69,19%	238
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland.	57,85%	199
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	46,22%	159
▼ Ik zie het als mijn plicht.	41,57%	143
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	1,74%	6
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft? Reacties	1,16%	4
Totale aantal respondenten: 344		

Het grootste gedeelte heeft gestemd bij de eilandsraadsverkiezingen omdat ze stemmen belangrijk vinden. Slechts 4 respondenten geven een andere reden dan degene die hierboven vermeld staan.

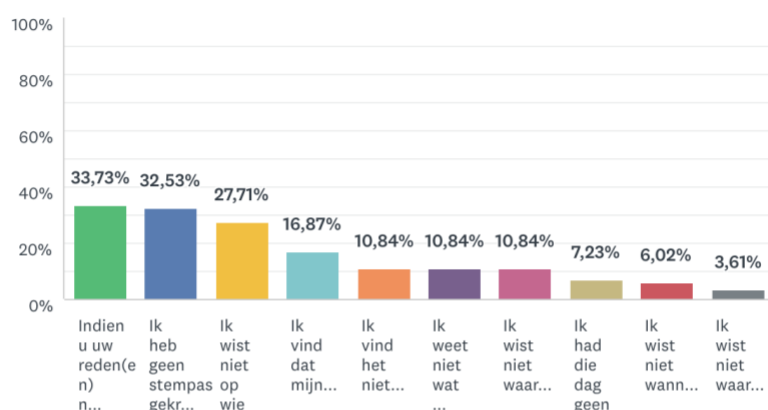
De reacties bij de redenen die niet bij de antwoorden stonden:

- Pure hoop dat het deze keer stabiel wordt.
- Het is een dubbelgevoel, ik wil het niet maar ik moet het wel. Ik zie het eerder als een ultimatum dan en plicht.
- De corruptie moet stoppen hier.

Vraag 32 – respondenten Bonaire

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 83 Skipped: 421

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft? Reacties	33,73% 28
▼ Ik heb geen stempas gekregen.	32,53% 27
▼ Ik wist niet op wie ik moest stemmen.	27,71% 23
▼ Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	16,87% 14
▼ Ik vind het niet belangrijk.	10,84% 9
▼ Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.	10,84% 9
▼ Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	10,84% 9
▼ Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.	7,23% 6
▼ Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.	6,02% 5
▼ Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.	3,61% 3
Totale aantal respondenten: 83	

Los van de redenen die bij deze vraag vermeld stonden hebben veel mensen ook eigen redenen vermeld, van deze redenen is het meest opgegeven dat de stembureaus te druk waren om te gaan stemmen. De meeste mensen geven daarnaast aan geen stempas te hebben ontvangen voor de eilandsraadsverkiezingen. Slechts 7,23% van de respondenten die niet zijn gaan stemmen geven aan dat ze daar geen tijd voor hadden.

Enkele reacties bij de redenen die niet bij de antwoorden stonden:

- Ze werken niet voor ons maar alleen voor zichzelf.
- Ik vind dat er niet voldoende capabele mensen zijn.
- Omdat meerdere partijen niet of niet goed aangeven waar ze voor staan.

- Verkiezingsprogramma's niet beschikbaar in meerdere talen (vaak alleen Papiamentu), geen verslaggeving op sociale media en/of lokale websites van debatten. Hierdoor was het onmogelijk om een bewuste weloverwogen keuze te maken.
- Heb geprobeerd. Wachtrijen veel te lang vanwege de enorm slechte organisatie.
- Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.
- Ik moest erg lang wachten want er zat geen enkele voortgang in de rij wachten.
- Die dag tot 5x geprobeerd (en op 4 verschillende plekken) te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk niet gestemd.
- Geen enkele partij kwalificeert.
- Stembureaus waren TE DRUK!

5. Onderzoeksresultaten Saba

5.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Saba

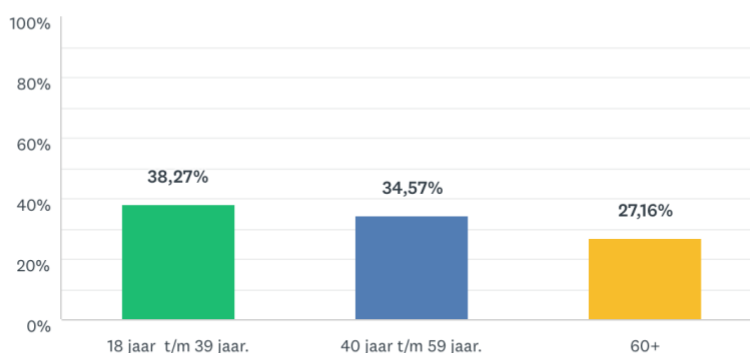
Op Saba hebben in totaal 82 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de vastgestelde leeftijdsgroepen.

5.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Saba

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 81 Skipped: 1

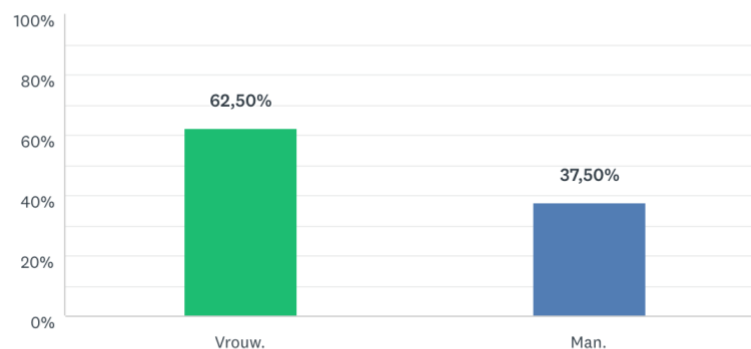
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ 18 jaar t/m 39 jaar.	38,27%	31
▼ 40 jaar t/m 59 jaar.	34,57%	28
▼ 60+	27,16%	22
TOTAAL		81

Op Saba is er gebruik gemaakt van een mass mailing van e-mail. Vergeleken met andere onderzoeken, had deze mailing een lagere response, uiteindelijk werd wel al bijna 80% van de beoogde aantallen gehaald door de combinatie van online advertenties en de mass mailing. Vervolgens hebben de onderzoekers op Saba bij circa 30 respondenten de enquête offline afgenomen. Dit is onder andere gedaan tijdens de dagbesteding van het verzorgingstehuis en door het bezoeken van diverse openbare plaatsen zoals: De bakker, winkels en de bibliotheek.

5.1.2. Geslacht Saba

Wat is uw geslacht?

Answered: 80 Skipped: 2

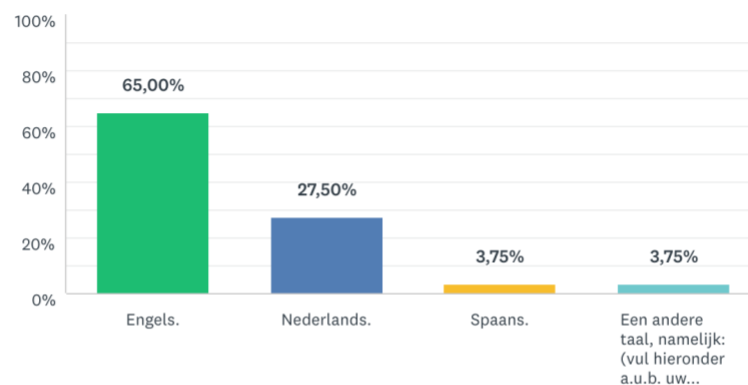

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Vrouw.	62,50%	50
▼ Man.	37,50%	30
TOTAAL		80

5.1.3. Moedertaal Saba

Wat is uw moedertaal?

Answered: 80 Skipped: 2

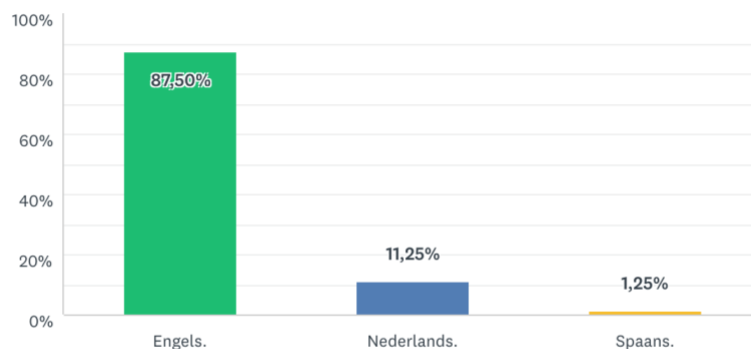
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Engels.	65,00%	52
▼ Nederlands.	27,50%	22
▼ Spaans.	3,75%	3
▼ Een andere taal, namelijk: (vul hieronder a.u.b. uw moedertaal in)	Reacties 3,75%	3
TOTAAL		80

Wat opviel was dat op Saba, waar de voertaal Engels is, eveneens 27,50% van de respondenten Nederlands als moedertaal had. Verder werden ook Duits en Frans nog als moedertaal genoemd.

5.1.4. Voorkeurstaal Saba

Wat is de taal waarin u het liefst wordt aangesproken? Wat is uw voorkeurstaal?

Answered: 80 Skipped: 2

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Engels.	87,50%	70
▼ Nederlands.	11,25%	9
▼ Spaans.	1,25%	1
TOTAAL		80

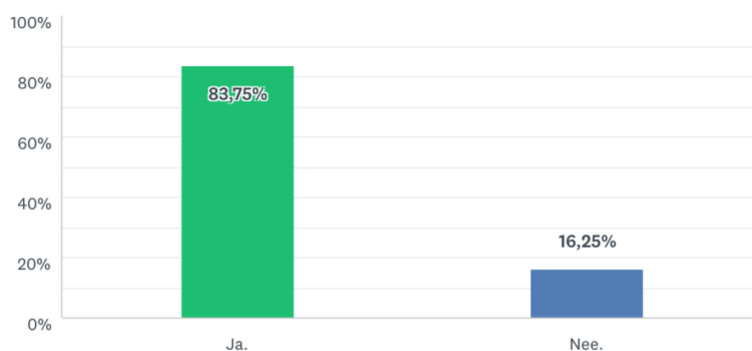
Wat opvalt is dat de voorkeurstaal op Saba toch echt Engels is, slechts 11,25% geeft hier aan dat Nederlands hun voorkeurstaal is.

5.1.5. Nederlandse nationaliteit Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 80 Skipped: 2

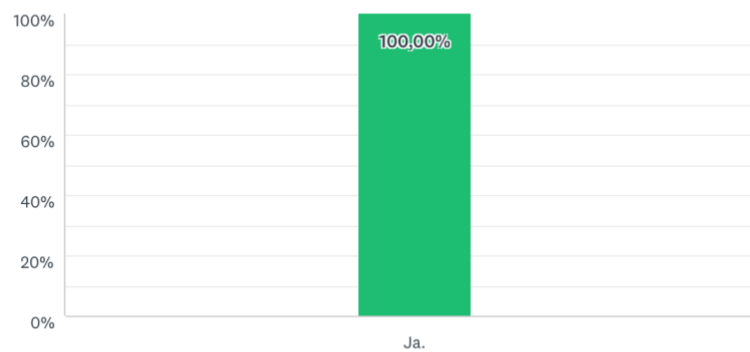
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	83,75%	67
▼ Nee.	16,25%	13
TOTAAL		80

5.1.6. Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Was uw vaste woon- en verblijfplaats de afgelopen 5 jaar Bonaire, Sint Eustatius, Saba en/of Europees Nederland?

Answered: 13 Skipped: 69

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	100,00%	13
TOTAAL		13

5.2. Antwoorden per vraag van de respondenten op Saba

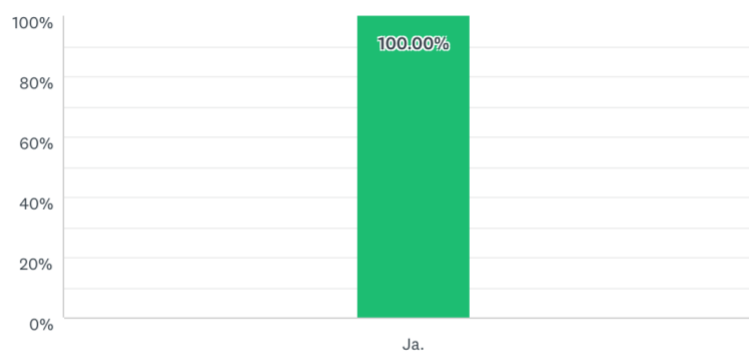
In dit onderdeel het rapport behandelen we de alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Daarnaast geven we per vraag aan welke antwoorden en eventuele toelichtingen er zijn gegeven

Vraag 1 t/m 5 van de enquête gingen over het eiland waar de respondent woont, hun leeftijd en de taal die men spreekt. Naast de demografische vragen, over het eiland waar men woont en hun leeftijd, hebben we twee extra controlevragen gesteld om na te gaan of respondenten stemgerechtigd waren. Deze twee controlevragen hebben we op de vorige pagina's toegelicht. We starten daarom hieronder bij de vraag 8: 'Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?'

Vraag 8 – respondenten Saba

Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?

Answered: 80 Skipped: 2

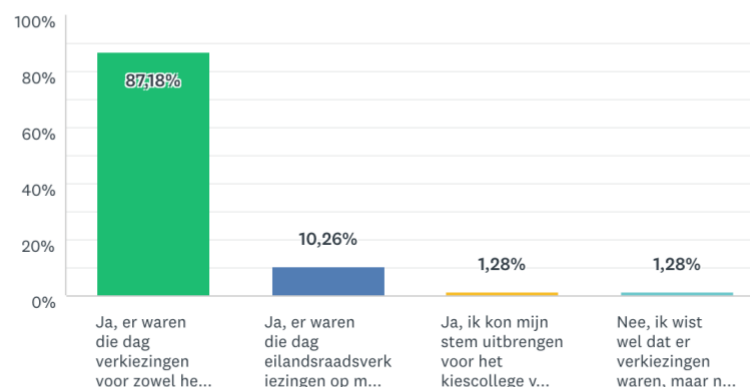
ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja.	100.00%
TOTAL	80

100% van de respondenten op Saba wist dat er verkiezingen waren op 20 maart.

Vraag 9 – respondenten Saba

Wist u wat voor verkiezingen er waren op 20 maart 2019?

Answered: 78 Skipped: 4

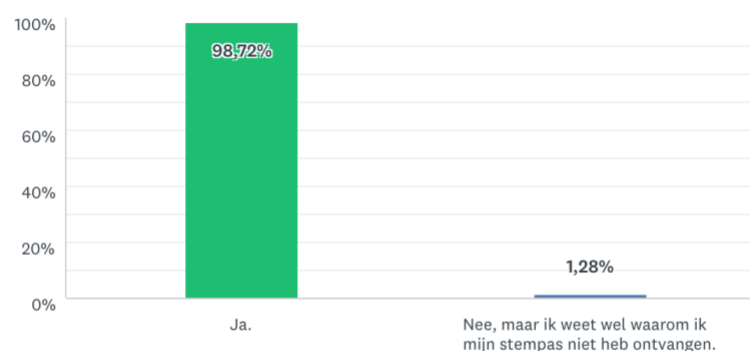
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja, er waren die dag verkiezingen voor zowel het kiescollege als de eilandsraad.	87,18% 68
Ja, er waren die dag eilandsraadsverkiezingen op mijn eiland.	10,26% 8
Ja, ik kon mijn stem uitbrengen voor het kiescollege van mijn eiland.	1,28% 1
Nee, ik wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet waarvoor.	1,28% 1
TOTAAL	78

Een ruime meerderheid van de respondenten op Saba, 87,18% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. Opvallend was dat iedereen wist dat er verkiezingen waren.

Vraag 10 – respondenten Saba

Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?

Answered: 78 Skipped: 4

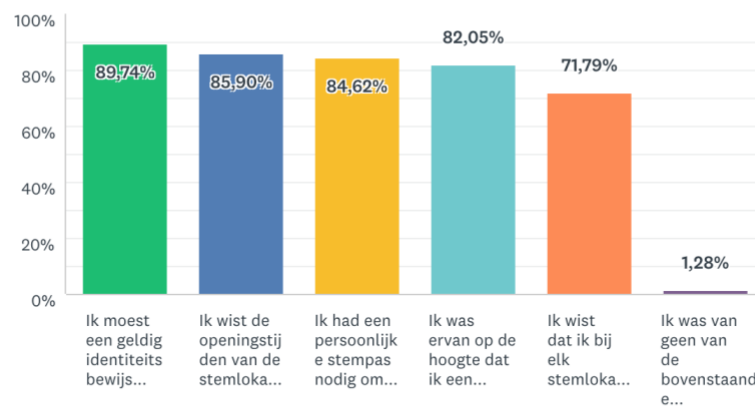
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja.	98,72% 77
Nee, maar ik weet wel waarom ik mijn stempas niet heb ontvangen.	1,28% 1
TOTAAL	78

Bijna alle respondenten op Saba hebben hun stempas op tijd ontvangen. Degene die hem niet op tijd hebben ontvangen wisten daarnaast ook nog eens waarom zij deze niet hebben ontvangen.

Vraag 11 – respondenten Saba

Van welke van de onderstaande stemregels was u op de hoogte vóór de verkiezingen van 20 maart 2019: (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 78 Skipped: 4

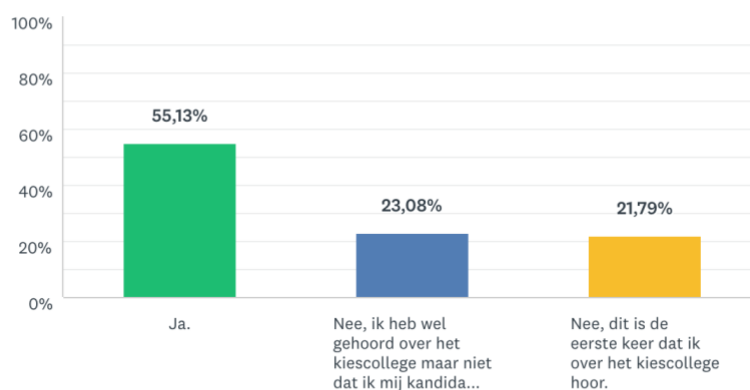
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik moest een geldig identiteitsbewijs meenemen om te stemmen.	89,74%	70
Ik wist de openingstijden van de stemlokalen.	85,90%	67
Ik had een persoonlijke stempas nodig om te stemmen.	84,62%	66
Ik was ervan op de hoogte dat ik een volmacht kon geven of ontvangen.	82,05%	64
Ik wist dat ik bij elk stemlokaal op mijn eiland kon stemmen.	71,79%	56
Ik was van geen van de bovenstaande stemregels op de hoogte.	1,28%	1
Totale aantal respondenten: 78		

De meeste respondenten wisten dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Informatie m.b.t. het feit dat men bij ieder stemlokaal kon stemmen heeft de minste mensen bereikt. Slechts 1,28% van de respondenten ken geen enkele stemregel.

Vraag 12 – respondenten Saba

Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland?

Answered: 78 Skipped: 4

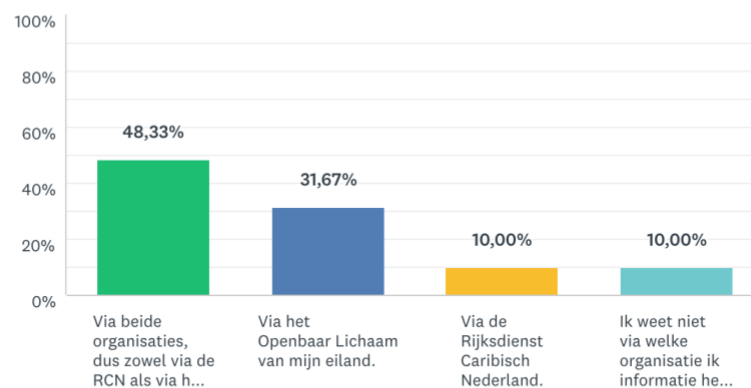
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ja.	55,13%	43
Nee, ik heb wel gehoord over het kiescollege maar niet dat ik mij kandidaat kon stellen.	23,08%	18
Nee, dit is de eerste keer dat ik over het kiescollege hoor.	21,79%	17
TOTAAL	78	

Ruim de helft, 55,13%, van de respondenten van Saba wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 44,87% van de respondenten helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen.

Vraag 13 – respondenten Saba

Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?

Answered: 60 Skipped: 22

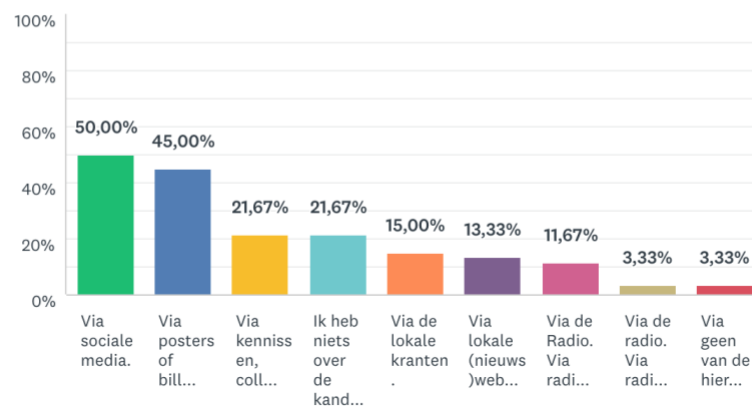
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Via beide organisaties, dus zowel via de RCN als via het Openbaar Lichaam op mijn eiland.	48,33%	29
Via het Openbaar Lichaam van mijn eiland.	31,67%	19
Via de Rijksdienst Caribisch Nederland.	10,00%	6
Ik weet niet via welke organisatie ik informatie heb ontvangen.	10,00%	6
TOTAAL	60	

We zien dat het grootste deel, 90%, van de respondenten weet van welke organisatie ze informatie ontvangen. Slechts 10% weet niet van wie ze de informatie hebben ontvangen.

Vraag 14 – respondenten Saba

Op welke manier heeft u gehoord dat u zich kandidaat kon stellen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 60 Skipped: 22

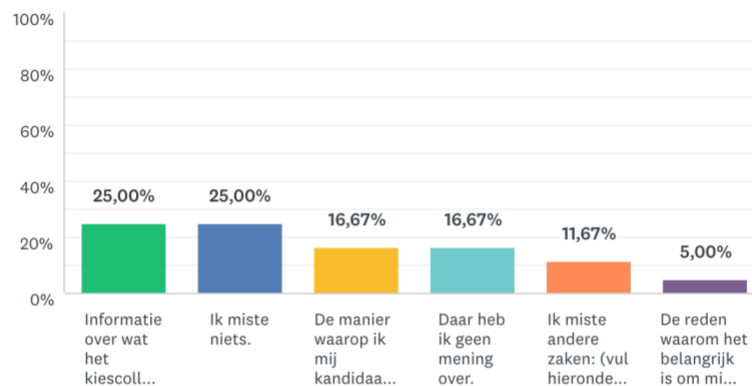
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Via sociale media.	50,00% 30
Via posters of billboards.	45,00% 27
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	21,67% 13
Ik heb niets over de kandidaatstelling voor het kiescollege gehoord.	21,67% 13
Via de lokale kranten.	15,00% 9
Via lokale (nieuws)websites.	13,33% 8
Via de Radio. Via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's.	11,67% 7
Via de radio. Via radiocommercials.	3,33% 2
Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	3,33% 2
Totale aantal respondenten: 60	

We zien hier dat 50% van de respondenten de informatie over kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat dit ook op Saba een zeer effectief communicatiekanaal is. Opvallend is dat de posters en billboards op de tweede plaats eindigen met 45% bereik.

Vraag 15 – respondenten Saba

Wat miste u in de voorlichtingscampagne voor de kandidaatstelling van de kiescolleges?

Answered: 60 Skipped: 22

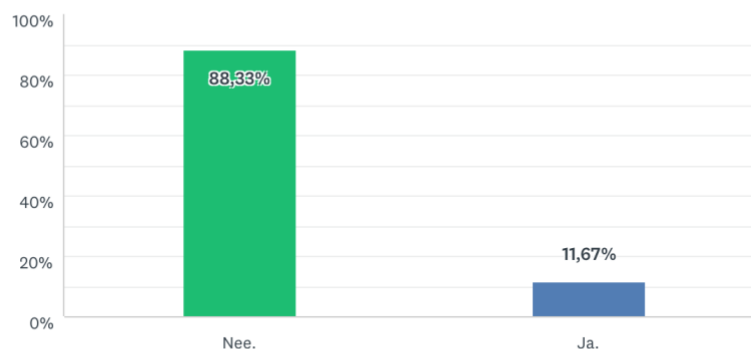
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Informatie over wat het kiescollege doet. (functie en taken)	25,00% 15
▼ Ik miste niets.	25,00% 15
▼ De manier waarop ik mij kandidaat kon stellen.	16,67% 10
▼ Daar heb ik geen mening over.	16,67% 10
▼ Ik miste andere zaken: (vul hieronder a.u.b. in wat u miste)	Reacties 11,67% 7
▼ De reden waarom het belangrijk is om mij kandidaat te stellen.	5,00% 3
TOTAAL	60

25% van de respondenten miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken). Toch miste ook 25% helemaal niets.

Vraag 16 – respondenten Saba

Had u interesse om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege?

Answered: 60 Skipped: 22

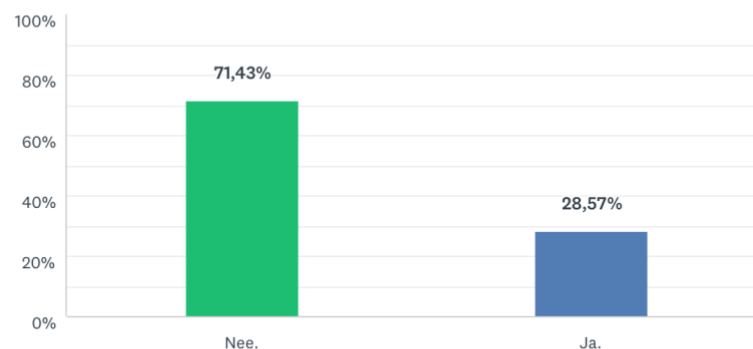

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Nee.	88,33% 53
▼ Ja.	11,67% 7
TOTAAL	60

Vraag 17 – respondenten Saba

Was u bekend met de criteria en vereisten waaraan u moest voldoen om zich kandidaat te stellen?

Answered: 7 Skipped: 75

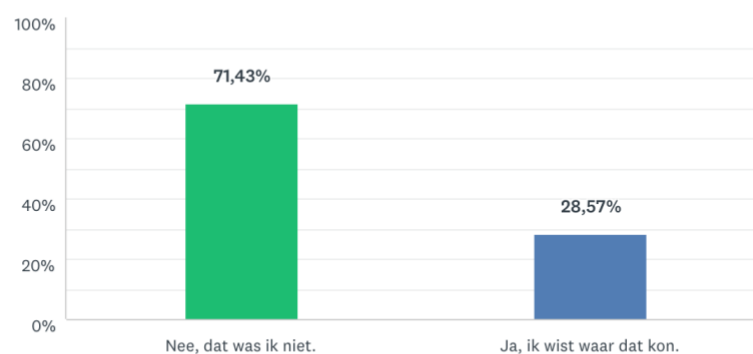
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee.	71,43%	5
▼ Ja.	28,57%	2
TOTAAL		7

De grote meerderheid van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 71,43%, waren niet op de hoogte van de criteria en vereisten hiervoor.

Vraag 18 – respondenten Saba

Was u ervan op de hoogte waar en op welke datum de stukken voor de kandidaatstelling moesten worden ingeleverd?

Answered: 7 Skipped: 75

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Nee, dat was ik niet.	71,43%	5
▼ Ja, ik wist waar dat kon.	28,57%	2
TOTAAL		7

Ook blijkt dat 71,43% van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, niet wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.

Vraag 19 – respondenten Saba

Wat was de reden dat u zich uiteindelijk wel of niet kandidaat heeft gesteld?
(deze vraag is niet verplicht)

Answered: 3 Skipped: 79

ANTWOORDKEUZEN		REACTIES	
Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:	Reacties	33,33%	1
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:	Reacties	66,67%	2
Ik wil hier liever niets over zeggen.	Reacties	0,00%	0

Wat was de reden dat u zich wel kandidaat heeft gesteld?

- I am a candidate on the WIPM list

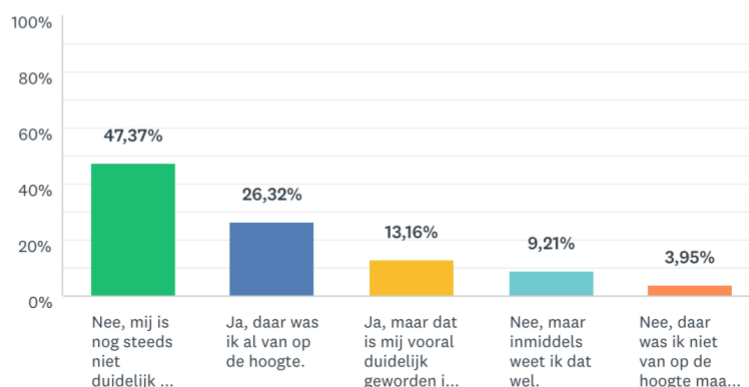
Wat was de reden dat u zich niet kandidaat heeft gesteld?

- De info was te wollig omschreven.
- I was not aware.

Vraag 20 – respondenten Saba

Was u vóór de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege op uw eiland?

Answered: 76 Skipped: 6

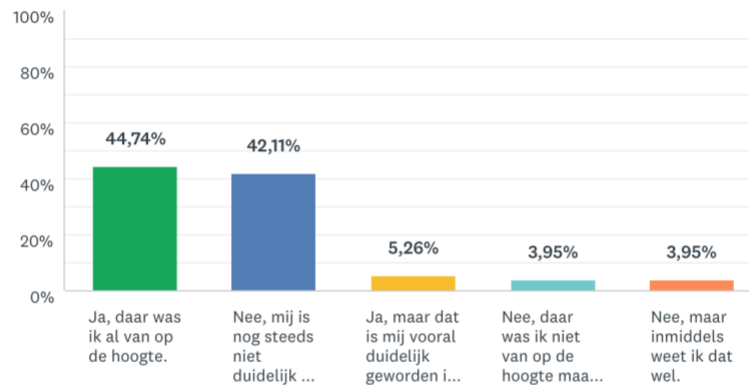
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	47,37% 36
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	26,32% 20
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	13,16% 10
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	9,21% 7
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	3,95% 3
TOTAAL	76

We zien dat een krappe minderheid, 47,37%, nog steeds niet weet wat de functie en taken van het kiescollege zijn. 26,32% wist voor de verkiezingen al wat de functie en taken waren. Voor 13,16% is dit duidelijk geworden in de aanloop naar de verkiezingen, door de informatie die zij daarover hebben ontvangen.

Vraag 21 – respondenten Saba

Was u voor de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer in Den Haag?

Answered: 76 Skipped: 6

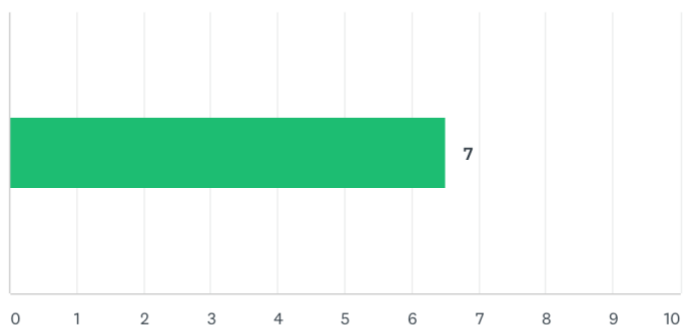
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	44,74%	34
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	42,11%	32
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de kiescollegeverkiezingen.	5,26%	4
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	3,95%	3
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	3,95%	3
TOTAAL		76

Bij de functie en taken van de Eerste Kamer zien we een ander beeld. Daar bleek 44,74% reeds op de hoogte van de functie en taken, voor de start van de verkiezingen. Een groot deel van de respondenten, 42,11% weet echter nog steeds niet wat hun rol is.

Vraag 22 – respondenten Saba

Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?

Answered: 76 Skipped: 6

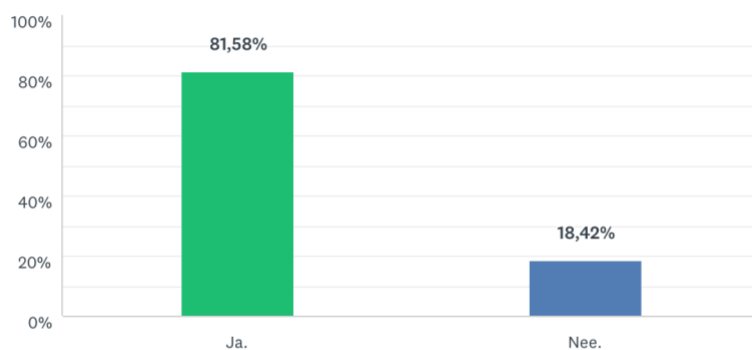
ANTWOORDKEUZEN	GEMIDDELD AANTAL	TOTALE AANTAL	REACTIES
Reacties	7	494	76
Totale aantal respondenten: 76			

We zien een gemiddelde score van 7, gezien dat op 5 'Belangrijk' stond. We kunnen dus concluderen dat men de invloed die de BES-eilanden op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, meer dan belangrijk vindt.

Vraag 23 – respondenten Saba

Vindt u het belangrijk om uw stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege?

Answered: 76 Skipped: 6

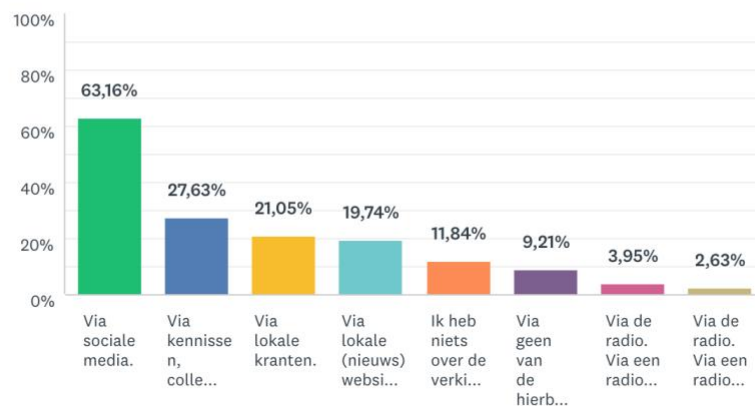
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja.	81,58% 62
Nee.	18,42% 14
TOTAAL	76

Deze vraag bekrachtigt de score in vraag 22. Ruim 81,58% van de respondenten op Saba vindt het belangrijk om een stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege.

Vraag 24 – respondenten Saba

Via welke (media)kanalen bent u meer te weten gekomen over de verkiezingen voor de kiescolleges? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 76 Skipped: 6

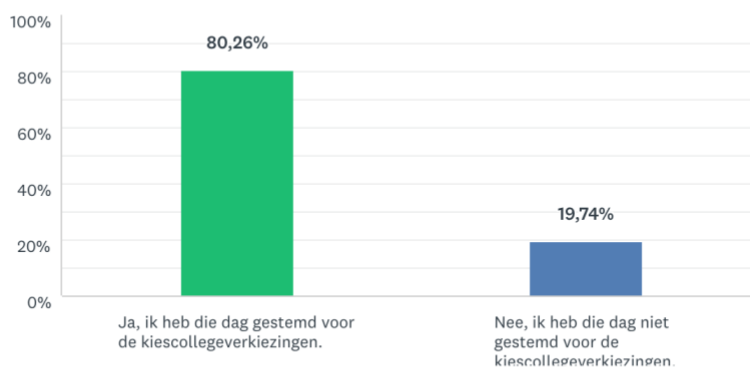
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Via sociale media.	63,16%	48
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	27,63%	21
Via lokale kranten.	21,05%	16
Via lokale (nieuws)websites.	19,74%	15
Ik heb niets over de verkiezingen voor de kiescolleges gehoord.	11,84%	9
Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	9,21%	7
Via de radio. Via een radiocommercial.	3,95%	3
Via de radio. Via een radioprogramma met interviews of praatprogramma's.	2,63%	2
Totale aantal respondenten: 76		

We zien hier vrijwel dezelfde verdeling als bij vraag 14, de meeste respondenten zijn bereikt via sociale media.

Vraag 25 – respondenten Saba

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?

Answered: 76 Skipped: 6

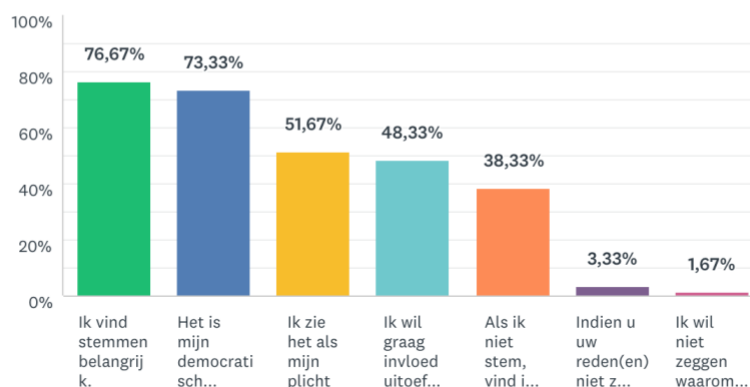
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja, ik heb die dag gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	80,26%	61
▼ Nee, ik heb die dag niet gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.	19,74%	15
TOTAAL		76

Een grote meerderheid van de respondenten op Saba, 80,26%, heeft op 20 maart gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.

Vraag 26 – respondenten Saba

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 60 Skipped: 22

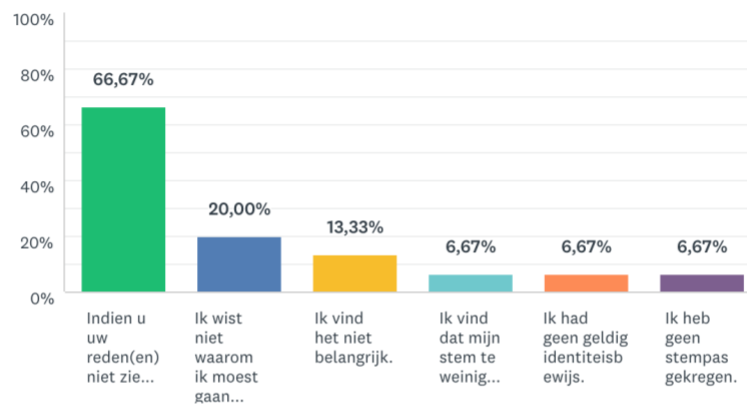

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	76,67%	46
▼ Het is mijn democratisch recht.	73,33%	44
▼ Ik zie het als mijn plicht	51,67%	31
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer.	48,33%	29
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	38,33%	23
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties 3,33%	2
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	1,67%	1
Totale aantal respondenten: 60		

Vraag 27 – respondenten Saba

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 15 Skipped: 67

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft.	Reacties 66,67% 10
▼ Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	20,00% 3
▼ Ik vind het niet belangrijk.	13,33% 2
▼ Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	6,67% 1
▼ Ik had geen geldig identiteitsbewijs.	6,67% 1
▼ Ik heb geen stempas gekregen.	6,67% 1
Totale aantal respondenten: 15	

De meeste respondenten hadden een andere, dan de hierboven genoemde, redenen. De reacties waren:

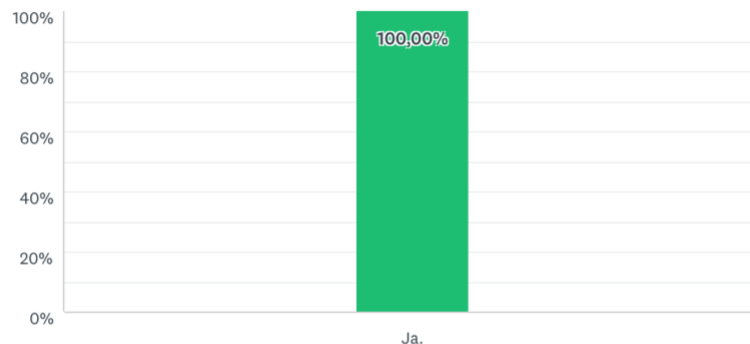
- The Dutch and European governments are not there for people. They do not represent them. They represent themselves and dictate over people.
- None of the candidates state anything about what they planned to do as electoral college.
- I consider it a total waste of money and time.

Vraag 28 – respondenten Saba

Deze vraag is toegevoegd om inwoners van Sint Eustatius uit te sluiten van de vragen over de eilandsraadsverkiezingen, die niet zijn gehouden op Sint Eustatius.

Zijn er eilandsraadsverkiezingen gehouden op uw eiland?

Answered: 75 Skipped: 7

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ja.	100,00%	75
TOTAAL		75

Vraag 29 – respondenten Saba

Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 74 Skipped: 8

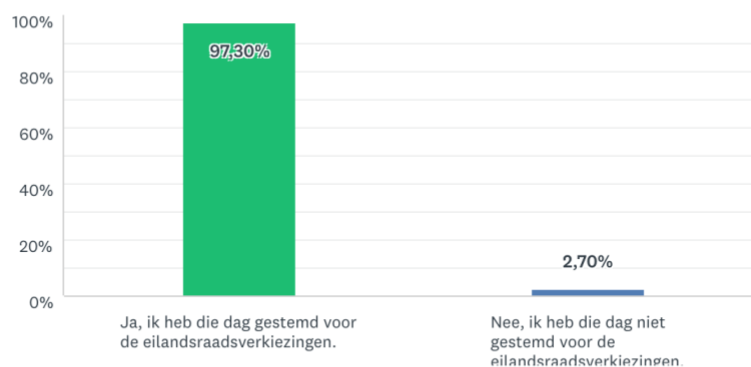
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Jazeker, hierin kiezen we de raad die mijn eiland bestuurt.	100,00%	74
TOTAAL		74

Bijna 100% van de respondenten op Saba was voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen.

Vraag 30 – respondenten Saba

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?

Answered: 74 Skipped: 8

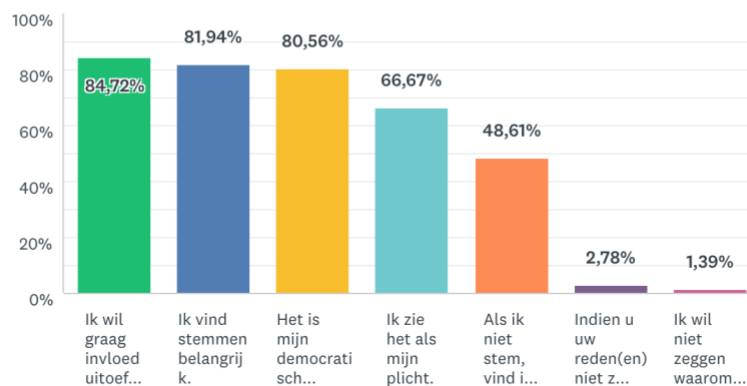
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja, ik heb die dag gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen.	97,30% 72
Nee, ik heb die dag niet gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen.	2,70% 2
TOTAAL	74

97,30% van de respondenten heeft op 20 maart hun stem uitgebracht. We zien dat dit percentage iets hoger ligt dan de daadwerkelijke opkomst, die was 91,3%.

Vraag 31 – respondenten Saba

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 72 Skipped: 10

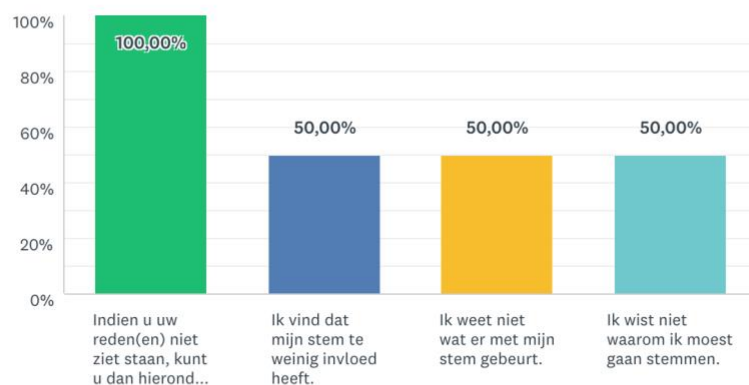

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland.	84,72%	61
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	81,94%	59
▼ Het is mijn democratisch recht.	80,56%	58
▼ Ik zie het als mijn plicht.	66,67%	48
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	48,61%	35
▼ Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties 2,78%	2
▼ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.	1,39%	1
Totale aantal respondenten: 72		

Vraag 32 – respondenten Saba

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 2 Skipped: 80

ANTWOORDKEUZEN		REACTIES	
▼	Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Reacties	100,00% 2
▼	Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.		50,00% 1
▼	Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.		50,00% 1
▼	Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.		50,00% 1
Totale aantal respondenten: 2			

Vanwege de hoge opkomst op Saba hebben slechts 2 respondenten deze vraag beantwoordt.

6. Onderzoeksresultaten Sint Eustatius

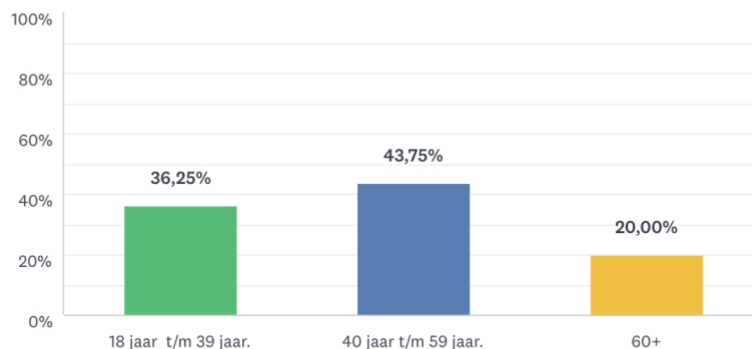
6.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Sint Eustatius

Op Sint Eustatius hebben in totaal 84 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

6.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Sint Eustatius

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 80 Skipped: 4

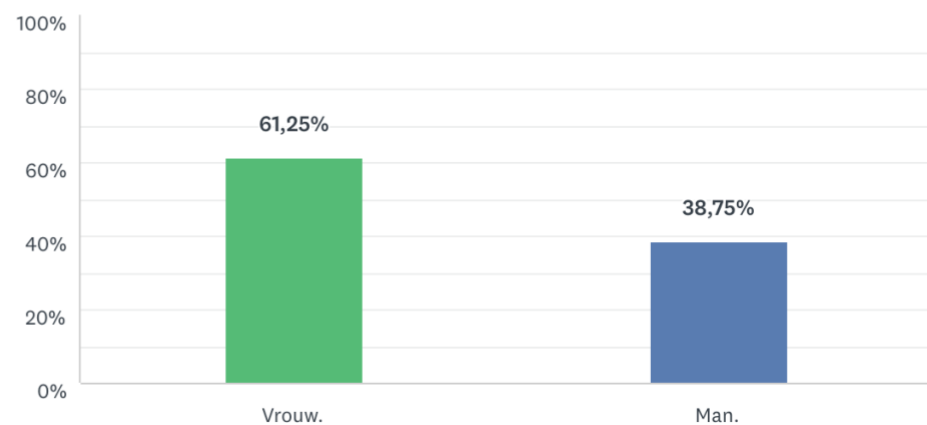
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ 18 jaar t/m 39 jaar.	36,25% 29
▼ 40 jaar t/m 59 jaar.	43,75% 35
▼ 60+	20,00% 16
TOTAAL	80

Naast de online verspreiding op Sint Eustatius, via diverse kanalen, hebben de onderzoekers ook persoonlijk respondenten geworven op straat en bij het Census office (burgerzaken) op het eiland. Dit omdat hiermee een bredere doelgroep bereikt kon worden en ook specifiek ouderen konden worden aangesproken. Dit is gedaan zodat de groep respondenten op Sint Eustatius voldoende een weerspiegeling is van de demografische verdeling qua inwoners.

6.1.2. Geslacht van respondenten Sint Eustatius

Wat is uw geslacht?

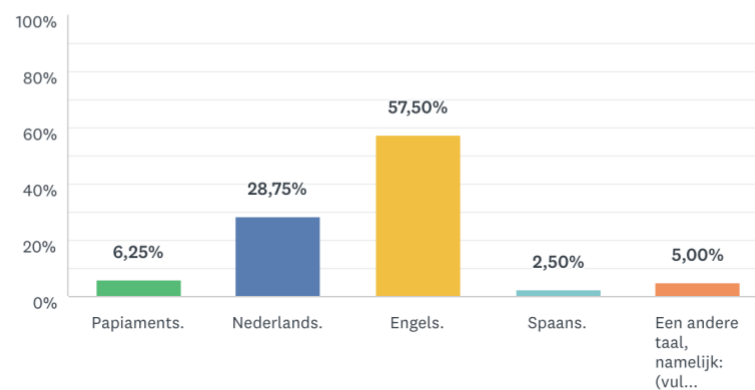
Answered: 80 Skipped: 4

6.1.3. Moedertaal van respondenten Sint Eustatius

Wat is uw moedertaal?

Answered: 80 Skipped: 4

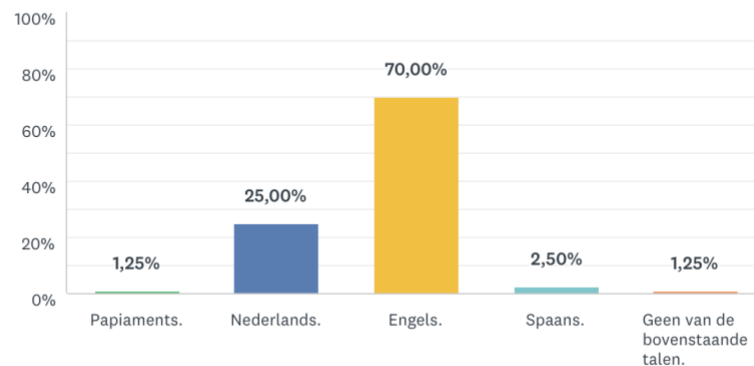

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Papiaments.	6,25%	5
▼ Nederlands.	28,75%	23
▼ Engels.	57,50%	46
▼ Spaans.	2,50%	2
▼ Een andere taal, namelijk: (vul hieronder a.u.b. uw moedertaal in)	Reacties 5,00%	4
TOTAAL		80

6.1.4. Voorkeurstaal van respondenten Sint Eustatius

Wat is de taal waarin u het liefst wordt aangesproken? Wat is uw voorkeurstaal?

Answered: 80 Skipped: 4

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Papiaments.	1,25% 1
▼ Nederlands.	25,00% 20
▼ Engels.	70,00% 56
▼ Spaans.	2,50% 2
▼ Geen van de bovenstaande talen.	1,25% 1
TOTAAL	80

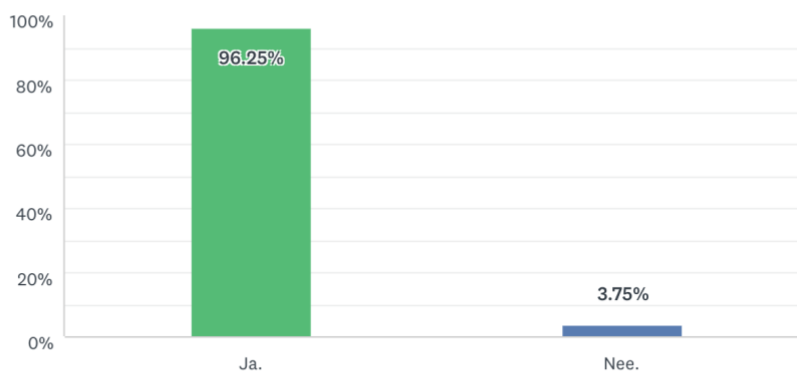
De voorkeurstaal is in overleg ook onderzocht in dit onderzoek. Onder andere om te onderzoeken of meer respondenten liever worden aangesproken of communiceren in een andere taal dan waarin de campagne is gehouden. Voor Sint Eustatius is dit niet het geval. 70% van de respondenten hebben aangegeven dat zij in het Engels willen worden aangesproken. 25% van de respondenten wil graag in het Nederlands worden aangesproken.

6.1.5. Nederlandse nationaliteit Sint Eustatius

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 80 Skipped: 4

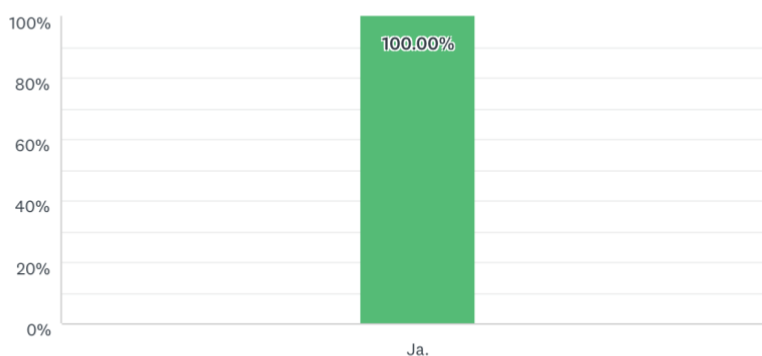
ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja.	96.25%
Nee.	3.75%
TOTAL	80

6.1.6. Langer dan 5 jaar woonachtig op Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Was uw vaste woon- en verblijfplaats de afgelopen 5 jaar Bonaire, Sint Eustatius, Saba en/of Europees Nederland?

Answered: 3 Skipped: 81

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ja.	100.00%
TOTAL	3

6.2. Antwoorden per vraag van de respondenten op Sint Eustatius

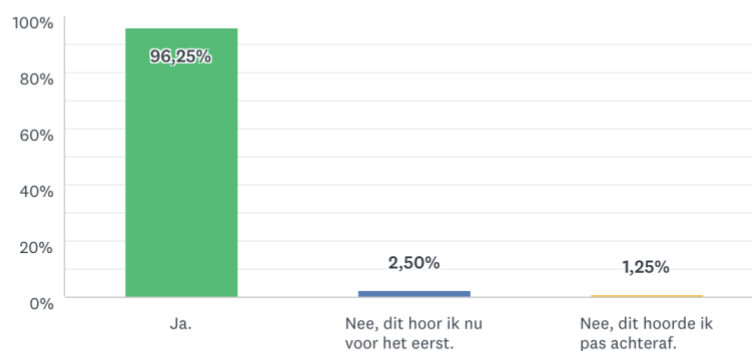
In dit onderdeel het rapport behandelen we de alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Daarnaast geven we per vraag aan welke antwoorden en eventuele toelichtingen er zijn gegeven

Vraag 1 t/m 5 van de enquête gingen over het eiland waar de respondent woont, hun leeftijd en de taal die men spreekt. Naast de demografische vragen, over het eiland waar men woont en hun leeftijd, hebben we twee extra controlevragen gesteld om na te gaan of respondenten stemgerechtigd waren. Deze twee controlevragen hebben we op de vorige pagina's toegelicht. We starten daarom hieronder bij de vraag 8: 'Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?'

Vraag 8 – respondenten Sint Eustatius

Wist u dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019?

Answered: 80 Skipped: 4

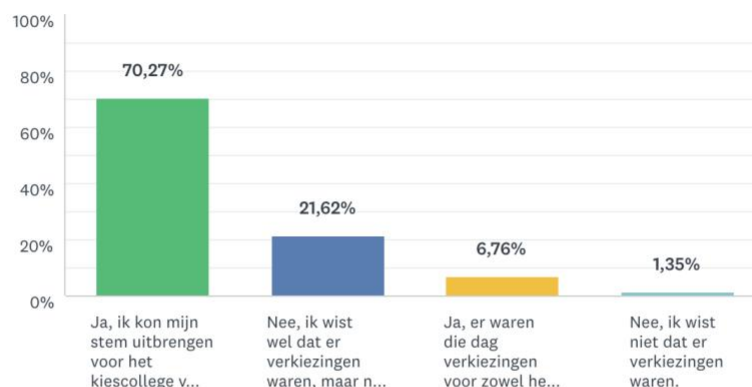

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ja.	96,25%	77
Nee, dit hoor ik nu voor het eerst.	2,50%	2
Nee, dit hoorde ik pas achteraf.	1,25%	1
TOTAAL		80

Vraag 9 – respondenten Sint Eustatius

Wist u wat voor verkiezingen er waren op 20 maart 2019?

Answered: 74 Skipped: 10

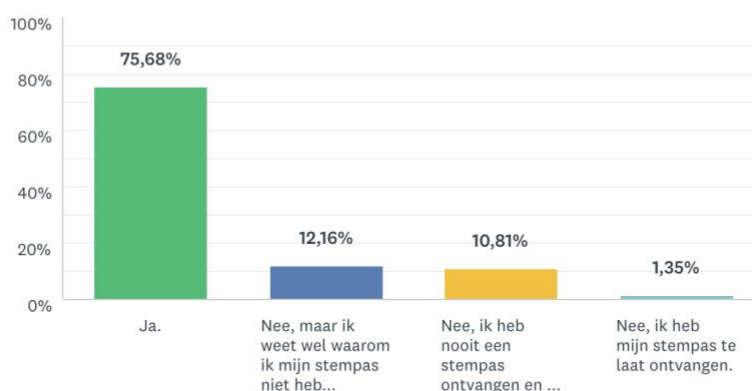
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja, ik kon mijn stem uitbrengen voor het kiescollege van mijn eiland.	70,27% 52
▼ Nee, ik wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet waarvoor.	21,62% 16
▼ Ja, er waren die dag verkiezingen voor zowel het kiescollege als de eilandsraad.	6,76% 5
▼ Nee, ik wist niet dat er verkiezingen waren.	1,35% 1
TOTAAL	74

Belangrijk was dat de respondent op de hoogte was van welke verkiezingen er werden gehouden op Sint Eustatius, bijna driekwart van de respondenten was goed op de hoogte dat er alleen verkiezingen waren voor het Kiescollege op zijn of haar eiland.

Vraag 10 – respondenten Sint Eustatius

Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?

Answered: 74 Skipped: 10

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja.	75,68% 56
▼ Nee, maar ik weet wel waarom ik mijn stempas niet heb ontvangen.	12,16% 9
▼ Nee, ik heb nooit een stempas ontvangen en ik begrijp niet waarom ik niets heb ontvangen.	10,81% 8
▼ Nee, ik heb mijn stempas te laat ontvangen.	1,35% 1
TOTAAL	74

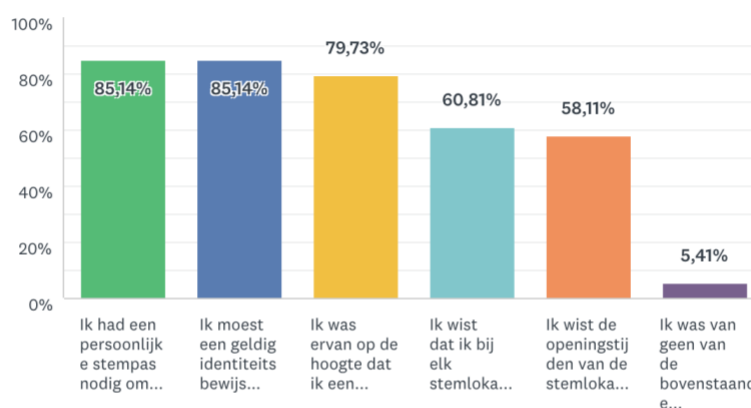
Om te kunnen stemmen is het erg belangrijk om een stempas direct thuis, persoonlijk te ontvangen. Het is een belangrijk middel voor de overheid om een kiezer te bereiken en om kenbaar te maken dat er verkiezingen zijn.

Op Sint Eustatius heeft 12,16% van de respondenten geen stempas ontvangen of te laat een stempas ontvangen. 12,16% heeft geen stempas ontvangen maar weet wel hoe dit komt. Dit kan zijn i.v.m. een recente verhuizing, niet aanwezig op het woonadres ten tijde van de verkiezingen of dat de respondent niet ingeschreven staat op het woonadres.

Vraag 11 – respondenten Sint Eustatius

Van welke van de onderstaande stemregels was u op de hoogte vóór de verkiezingen van 20 maart 2019: (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 74 Skipped: 10

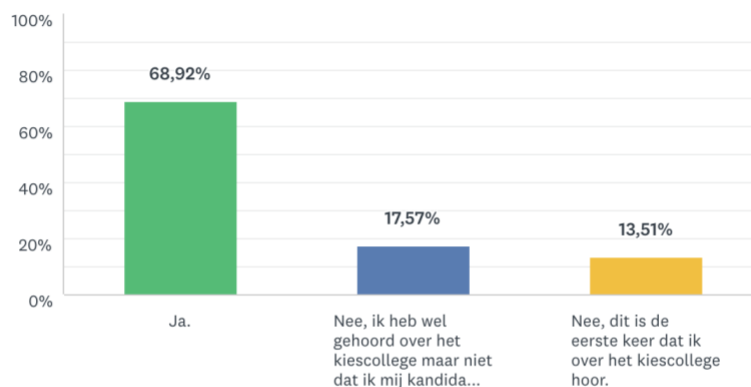
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik had een persoonlijke stempas nodig om te stemmen.	85,14%	63
▼ Ik moest een geldig identiteitsbewijs meenemen om te stemmen.	85,14%	63
▼ Ik was ervan op de hoogte dat ik een volmacht kon geven of ontvangen.	79,73%	59
▼ Ik wist dat ik bij elk stemlokaal op mijn eiland kon stemmen.	60,81%	45
▼ Ik wist de openingstijden van de stemlokalen.	58,11%	43
▼ Ik was van geen van de bovenstaande stemregels op de hoogte.	5,41%	4
Totale aantal respondenten: 74		

De meeste respondenten waren ervan op de hoogte dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Op Sint Eustatius zijn de andere stemregels zoals waar en wanneer je kan stemmen goed bekend bij de respondenten. Slechts 5,41% was van geen enkele stemregel op de hoogte.

Vraag 12 – respondenten Sint Eustatius

Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het kiescollege op uw eiland?

Answered: 74 Skipped: 10

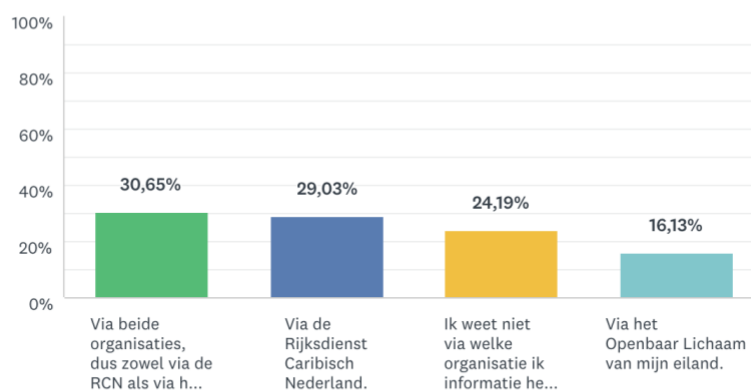
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja.	68,92% 51
▼ Nee, ik heb wel gehoord over het kiescollege maar niet dat ik mij kandidaat kon stellen.	17,57% 13
▼ Nee, dit is de eerste keer dat ik over het kiescollege hoor.	13,51% 10
TOTAAL	74

Uit deze vraag blijkt dat 68,92% van de respondenten op de hoogte was van de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege op Sint Eustatius.

Vraag 13 – respondenten Sint Eustatius

Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?

Answered: 62 Skipped: 22

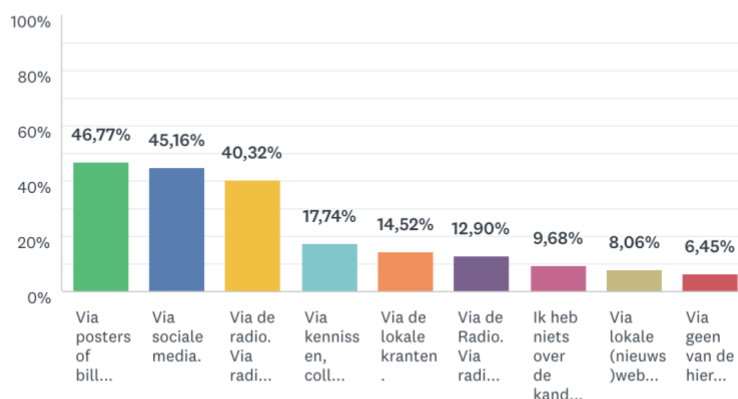
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Via beide organisaties, dus zowel via de RCN als via het Openbaar Lichaam op mijn eiland.	30,65% 19
▼ Via de Rijksdienst Caribisch Nederland.	29,03% 18
▼ Ik weet niet via welke organisatie ik informatie heb ontvangen.	24,19% 15
▼ Via het Openbaar Lichaam van mijn eiland.	16,13% 10
TOTAAL	62

Bij de grootste groep respondenten (30,65%) was het bekend van wie zij informatie hebben ontvangen over de kandidaatstelling van het kiescollege. Zowel van de Rijksdienst Caribisch Nederland als het Openbaar Lichaam op Sint Eustatius.

Vraag 14 – respondenten Sint Eustatius

Op welke manier heeft u gehoord dat u zich kandidaat kon stellen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 62 Skipped: 22

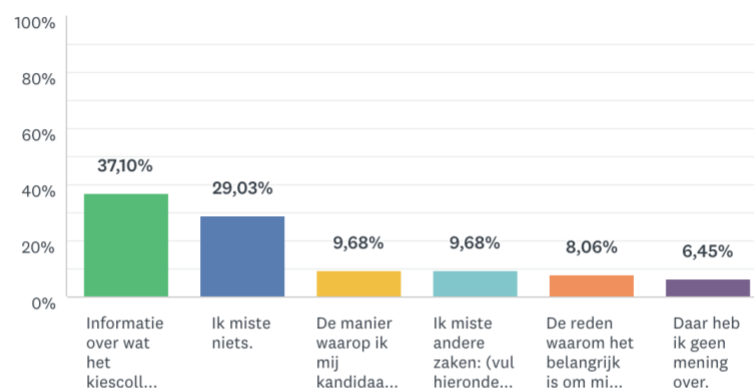
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Via posters of billboards.	46,77%	29
▼ Via sociale media.	45,16%	28
▼ Via de radio. Via radiocommercials.	40,32%	25
▼ Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	17,74%	11
▼ Via de lokale kranten.	14,52%	9
▼ Via de Radio. Via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's.	12,90%	8
▼ Ik heb niets over de kandidaatstelling voor het kiescollege gehoord.	9,68%	6
▼ Via lokale (nieuws)websites.	8,06%	5
▼ Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	6,45%	4
Totale aantal respondenten: 62		

De meeste respondenten op Sint Eustatius zijn bereikt via posters of billboards over de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege. Daarnaast hebben veel mensen via social media hierover gehoord, 45,16%. Ook de radiocommercials hebben een groot gedeelte van de respondenten bereikt. De minste respondenten, 8,06%, zijn via een lokale nieuwswebsite bereikt.

Vraag 15 – respondenten Sint Eustatius

Wat miste u in de voorlichtingscampagne voor de kandidaatstelling van de kiescolleges?

Answered: 62 Skipped: 22

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Informatie over wat het kiescollege doet. (functie en taken)	37,10% 23
▼ Ik miste niets.	29,03% 18
▼ De manier waarop ik mij kandidaat kon stellen.	9,68% 6
▼ Ik miste andere zaken: (vul hieronder a.u.b. in wat u miste)	Reacties 9,68% 6
▼ De reden waarom het belangrijk is om mij kandidaat te stellen.	8,06% 5
▼ Daar heb ik geen mening over.	6,45% 4
TOTAAL	62

De grootste groep respondenten geeft aan niet goed op de hoogte te zijn van wat het kiescollege doet n.a.v. de campagne voor de kandidaatstelling. Dit is één derde van alle respondenten die deze vraag hebben beantwoord. 29,03% miste niets aan de campagne op Sint Eustatius.

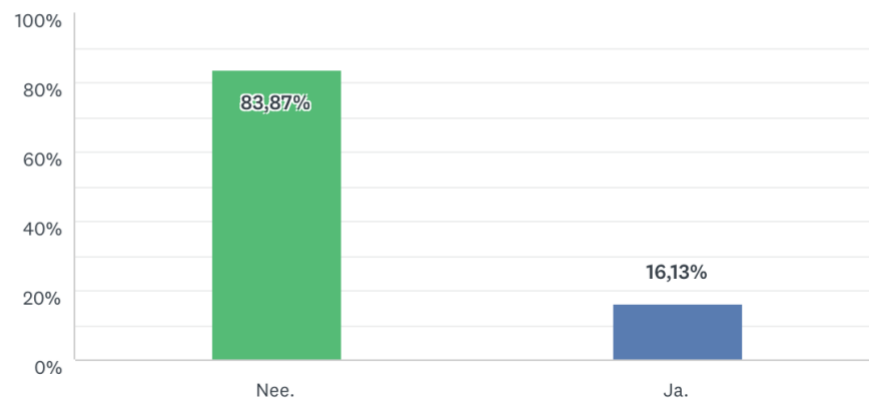
Enkele reacties bij het invulantwoord: (Ik miste andere zaken)

- Ik miste alles.
- Een stempas.
- Ik begreep er niks van.
- Voor welke politieke partij het kiescollege zal stemmen in de eerste kamer. Dan kan ik pas weten welke kandidaat ik kies. Later hoorde ik dat alle kandidaten op het CDA zouden stemmen. Dit lijkt mij geen goede zaak, er was geen keus.
- De posters van de campagne vond ik misleidend. Veel mensen dachten dat je op hen kon stemmen. Dat was niet duidelijk. Informatie kwam te laat, zeker omdat dit de eerste keer was dat deze verkiezingen werden gehouden.

Vraag 16 – respondenten Sint Eustatius

Had u interesse om zich kandidaat te stellen voor het kiescollege?

Answered: 62 Skipped: 22

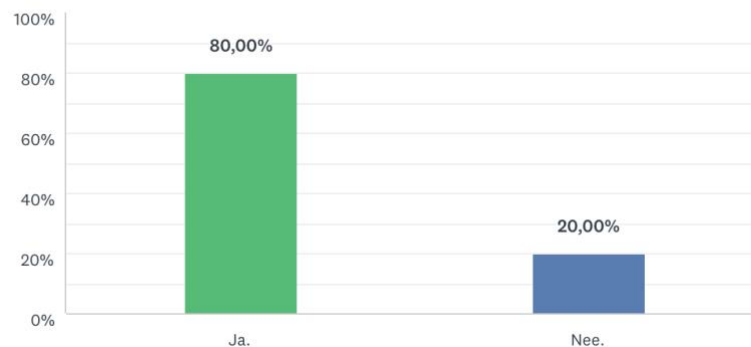

Uiteindelijk had slechts 16,13% van de respondenten interesse zich kandidaat te stellen voor het kiescollege op Sint Eustatius.

Vraag 17 – respondenten Sint Eustatius

Was u bekend met de criteria en vereisten waaraan u moest voldoen om zich kandidaat te stellen?

Answered: 10 Skipped: 74

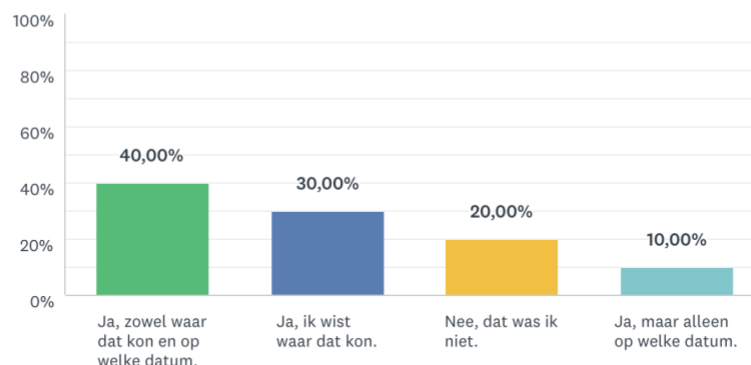

Van de respondenten die de vorige vraag (Had u interesse om zich kandidaat te stellen?) met ja heeft beantwoord geeft 20% aan niet op de hoogte te zijn van de criteria en vereisten om zich kandidaat te stellen. 80% was hiervan wel op hoogte op Sint Eustatius.

Vraag 18 – respondenten Sint Eustatius

Was u ervan op de hoogte waar en op welke datum de stukken voor de kandidaatstelling moesten worden ingeleverd?

Answered: 10 Skipped: 74

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ja, zowel waar dat kon en op welke datum.	40,00% 4
Ja, ik wist waar dat kon.	30,00% 3
Nee, dat was ik niet.	20,00% 2
Ja, maar alleen op welke datum.	10,00% 1
TOTAAL	10

Van de respondenten die de vraag (Had u interesse om zich kandidaat te stellen?) met ja heeft beantwoord geeft 40% goed ervan op de hoogte te zijn waar en wanneer zij zich kandidaat konden stellen.

Vraag 19 – respondenten Sint Eustatius

Wat was de reden dat u zich uiteindelijk wel of niet kandidaat heeft gesteld? (deze vraag is niet verplicht)

Answered: 8 Skipped: 76

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:	Reacties 12,50% 1
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:	Reacties 62,50% 5
Ik wil hier liever niets over zeggen.	Reacties 25,00% 2

Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:

- Het was niet helder hoe dat moest.

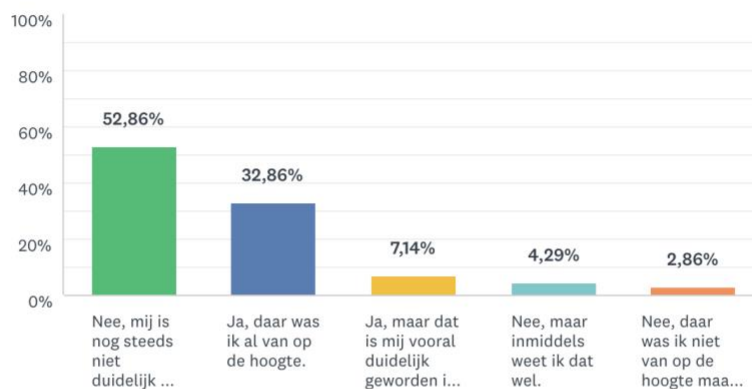
Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:

- Ik wilde beter geïnformeerd worden.
- Door een gebrek aan informatie.
- De informatie was vaag.
- De kosten waren te hoog.

Vraag 20 – respondenten Sint Eustatius

Was u vóór de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege op uw eiland?

Answered: 70 Skipped: 14

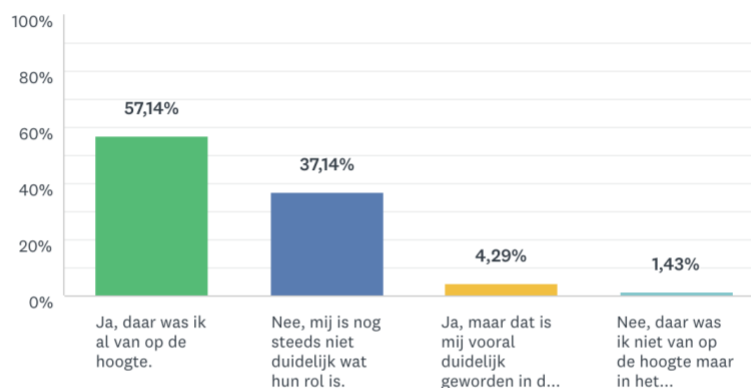
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	52,86% 37
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	32,86% 23
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	7,14% 5
▼ Nee, maar inmiddels weet ik dat wel.	4,29% 3
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	2,86% 2
TOTAAL	70

Een grote groep van de respondenten op Sint Eustatius, de helft (52,86%), was en is nog steeds niet op de hoogte van de rol van het kiescollege. Slechts 32,86% was wel op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege ten tijde van de verkiezingen op 20 maart 2019.

Vraag 21 – respondenten Sint Eustatius

Was u voor de verkiezingen voor het kiescollege op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer in Den Haag?

Answered: 70 Skipped: 14

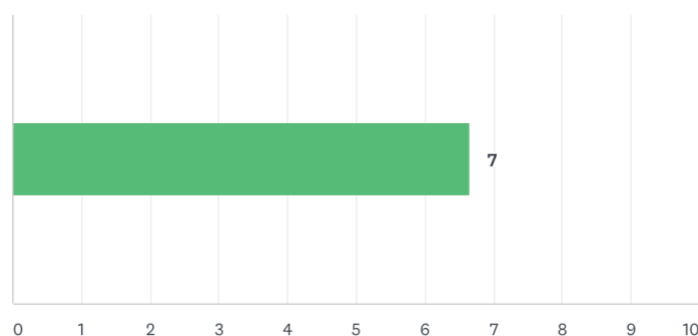
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Ja, daar was ik al van op de hoogte.	57,14% 40
▼ Nee, mij is nog steeds niet duidelijk wat hun rol is.	37,14% 26
▼ Ja, maar dat is mij vooral duidelijk geworden in de periode vóór de kiescollegeverkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse (media)kanalen.	4,29% 3
▼ Nee, daar was ik niet van op de hoogte maar in het stemlokaal is mij dat duidelijk geworden.	1,43% 1
TOTAAL	70

De meeste van de respondenten op Sint Eustatius (57,14) waren al op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer. Een grote groep respondenten, een derde is hier nog steeds niet van op de hoogte.

Vraag 22 – respondenten Sint Eustatius

Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?

Answered: 70 Skipped: 14

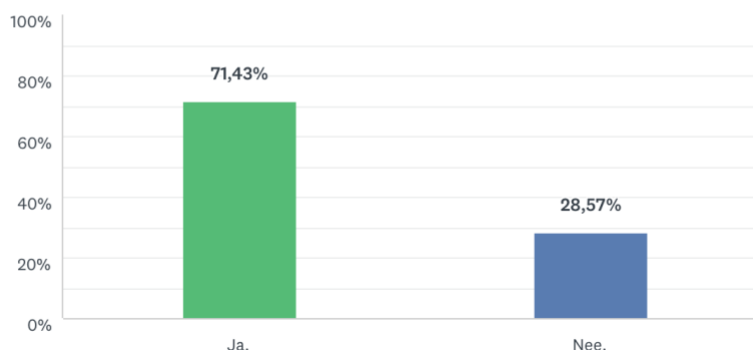

De respondenten op Sint Eustatius hebben een 7 gegeven aan de mate van belangrijkheid van hun invloed die ze willen uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer. De keuze was weergegeven in een balk met op 1: heel onbelangrijk en op 10: heel belangrijk. Op 5 stond belangrijk.

Vraag 23 – respondenten Sint Eustatius

Vindt u het belangrijk om uw stem uit te brengen op een kandidaat voor het kiescollege?

Answered: 70 Skipped: 14

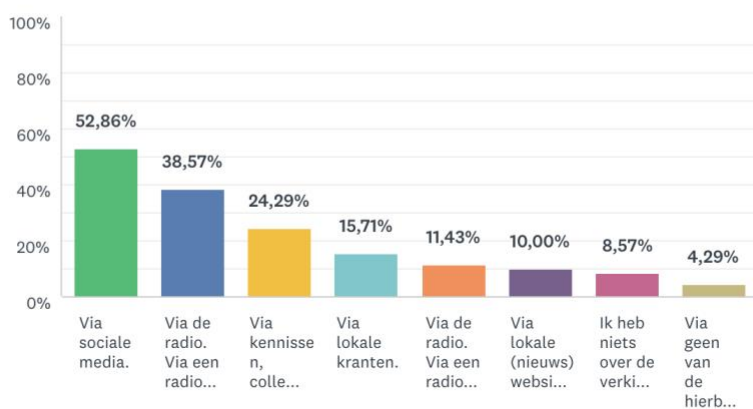

Deze vraag is in het onderzoek gesteld om te achterhalen of mensen het belangrijk vinden op een kandidaat te kiezen voor het kiescollege. Een overgrote meerderheid, 71,43% vindt dit erg belangrijk.

Vraag 24 – respondenten Sint Eustatius

Via welke (media)kanalen bent u meer te weten gekomen over de verkiezingen voor de kiescolleges? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 70 Skipped: 14

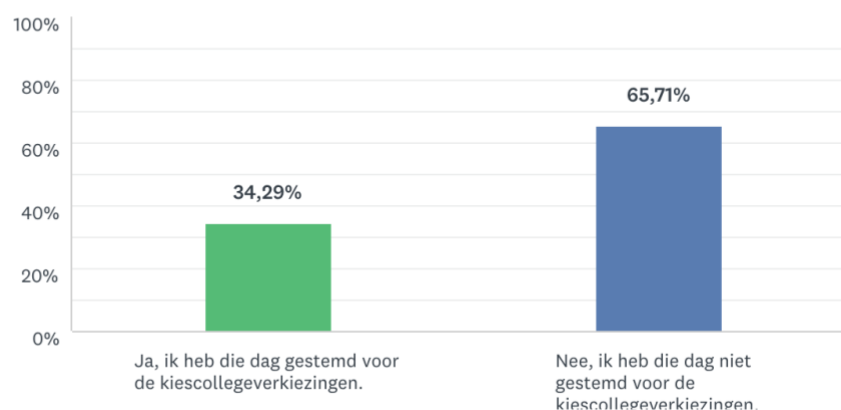
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Via sociale media.	52,86%	37
Via de radio. Via een radiocommercial.	38,57%	27
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	24,29%	17
Via lokale kranten.	15,71%	11
Via de radio. Via een radioprogramma met interviews of praatprogramma's.	11,43%	8
Via lokale (nieuws)websites.	10,00%	7
Ik heb niets over de verkiezingen voor de kiescolleges gehoord.	8,57%	6
Via geen van de hierboven genoemde mediakanalen.	4,29%	3
Totale aantal respondenten: 70		

De meeste respondenten op Sint Eustatius zijn bereikt via sociale media over de verkiezingen voor de kiescolleges. Daarnaast hebben veel mensen de radiocommercials hierover gehoord, 38,57%. De minste respondenten, 10% zijn bereikt via lokale (nieuws)websites.

Vraag 25 – respondenten Sint Eustatius

Heeft u op 20 maart 2019 gestemd voor de kiescollegeverkiezingen?

Answered: 70 Skipped: 14

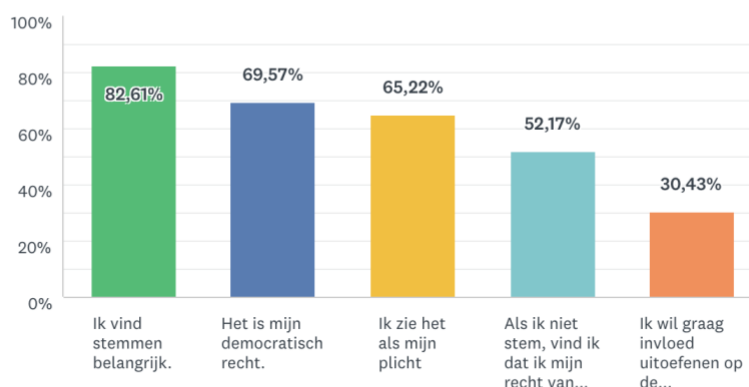

Op 20 maart 2019 hebben 34,29% van de respondenten gestemd op een kandidaat voor de kiescollegeverkiezingen. 65,71% heeft dat niet gedaan.

Vraag 26 – respondenten Sint Eustatius

Wat is de reden dat u wel heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 23 Skipped: 61

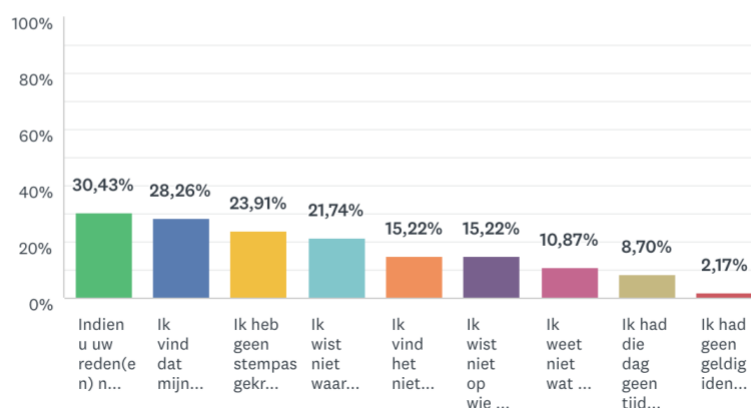
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Ik vind stemmen belangrijk.	82,61%	19
▼ Het is mijn democratisch recht.	69,57%	16
▼ Ik zie het als mijn plicht	65,22%	15
▼ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.	52,17%	12
▼ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer.	30,43%	7
Totale aantal respondenten: 23		

Een grote meerderheid, 82,61% heeft aangegeven stemmen belangrijk te vinden. 30,43% geeft aan graag invloed uit te oefenen op de samenstelling van de eerste kamer. De respondenten die hebben aangegeven wel gestemd te hebben op de kiescollegeverkiezingen op Sint Eustatius, hebben geen andere redenen in de enquête opgevoerd dan gekozen kon worden.

Vraag 27 – respondenten Sint Eustatius

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de kiescollegeverkiezingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 46 Skipped: 38

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft.	30,43% 14
Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.	28,26% 13
Ik heb geen stempas gekregen.	23,91% 11
Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.	21,74% 10
Ik vind het niet belangrijk.	15,22% 7
Ik wist niet op wie ik moest stemmen.	15,22% 7
Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.	10,87% 5
Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.	8,70% 4
Ik had geen geldig identiteitsbewijs.	2,17% 1
Totale aantal respondenten: 46	

Veel mensen hebben bij deze vraag gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun mening te uiten als reden voor het niet stemmen op de kiescollegeverkiezingen. Veel mensen hebben hierbij aangegeven dat ze vooral niet konden stemmen. Of omdat er die dag geen eilandsraadsverkiezingen waren. Ook een groot gedeelte van de mensen die niet zijn gaan stemmen hadden geen stempas ontvangen: 23,91%.

Enkele reacties bij het vrije invoerveld:

- Er viel niet veel te kiezen, alleen de DP, gelieerd aan het CDA deed mee. Maar zij delen niet mijn visie.
- Ik heb geen stempas ontvangen omdat ik geen brievenbus heb, zoals velen.
- Ik was niet op het eiland.
- Ik stond die dag nog niet ingeschreven.
- Omdat er die dag ook geen eilandsraadsverkiezingen waren.

De andere enquêtevragen zijn niet beantwoord door inwoners van Sint Eustatius omdat daar geen eilandsraadsverkiezingen zijn gehouden.

7. Samenvatting en conclusies

7.1. Samenvatting en conclusies alle eilanden samen

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden. We delen deze samenvatting en conclusies op in twee delen namelijk:

- Hoofdvraag A: Kandidaatstelling kiescolleges
- Hoofdvraag B: Kiescollege- en eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag A luidde: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag werd opgedeeld in de volgende deelvragen:

7.1.1. Kandidaatstelling kiescolleges

1. **Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland?**
  - Iets meer dan de helft, 54,46%, van de respondenten op de BES-eilanden wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 45,54% van de respondenten helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners op de BES-eilanden wist dat ze zich kandidaat konden stellen.
2. **Was u bekend met de criteria en vereisten voor de kandidaatstelling?**
  - Iets meer dan de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 50,63%, waren niet op de hoogte van de criteria en vereisten hiervoor.
3. **Wist u waar en op welke datum de stukken moest worden ingediend?**
  - Ook blijkt dat bijna de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 49,37% niet wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.
4. **Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?**
  - We zien dat het grootste deel, 63,69%, van de respondenten weet van welke organisatie ze informatie ontvangen. Een minderheid, 36,31% weet niet van wie ze de informatie hebben ontvangen, ondanks dat dit een minderheid is, is het toch een aanzienlijk aandeel, iets meer dan een derde van de respondenten.
5. **Via welke mediakanalen heeft u de informatie m.b.t. de mogelijkheid tot kandidaatstelling voor het Kiescollege ontvangen?**
  - We zien hier dat 47,87% van de respondenten de informatie over kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat dit een zeer effectief communicatiekanaal is. 22,52% heeft de informatie via radiocommercials ontvangen. Opvallend is dat de posters en billboards, voor deze campagne, meer bereik hadden dan kranten, lokale websites en radioprogramma's.

6. Wat miste u in de voorlichtingscampagne van RCN?

- Men miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken) het meest. Toch miste iets minder dan 33% eigenlijk niets, of wilde ze daar niets over kwijt. Er was ook 10,95% die andere zaken miste zoals:
  - ☐ Alles
  - ☐ Everything
  - ☐ Ik miste alles !!!! Begreep er geen sikkepit van.
  - ☐ Inhoud en politieke kleur kandidaten.
  - ☐ ik miste alle informatie die hierboven genoemd wordt over de kandidaatstelling van de kiescolleges.
  - ☐ voor welke politieke partij het kiescollege zal stemmen in de eerste kamer. Dan kan ik pas weten welke kandidaat ik kies. Later hoorde ik dat alle kandidaten op het CDA zouden stemmen. Dit lijkt mij geen goede zaak, er was geen keus.
  - ☐ The posters were misleading as persons thought that those persons were taking part in the elections. Persons was not aware that e.g. other parties were able to take part in the elections. It was not clear. Plus I find that the info was too late. And seeing that this is the first time that there was an election for the electoral council.
  - ☐ Wat er met mijn stem daarna zou gaan gebeuren..de lokale partijen maakten dit van tevoren ook niet duidelijk. Het argument dat pas na de verkiezingen zou worden gezocht naar een kandidaat (1e Kamer) met als argument; we doen wat het beste is voor Bonaire, is natuurlijk kletspraat. Dat wil je als kiezer toch van tevoren weten?
  - ☐ Meer praktisch, b.v. een soort instructiefilmpje (wat je vaak ziet op YouTube o.i.d.)
  - ☐ Welke kandidaat welke partij in Nederland vertegenwoordigd.
  - ☐ Op welke partij in de eerste kamer het kiescollege gaat stemmen.
  - ☐ All three top choices were lacking and the information on the posters was not clear.
  - ☐ Geen enkele kandidaat heeft aangegeven welke Partij zij zal stemmen.
  - ☐ Ik had geen idee welke binding de persoon op wie ik ging stemmen had met de politieke partijen in NL.
  - ☐ The realistic action plan for the representatives after they are choosen.

7. Waarom heeft u zich wel of niet kandidaat gesteld?

- Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ Ik kandidaat had gesteld bij een partij.
  - ☐ I am a candidate on the WIPM list.
  - ☐ Because i am interested in being involved and representing my people.
  - ☐ Ik ook op een lijst stond voor eilandsraadsverkiezing.
- Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ Niet voldoende info.
  - ☐ De info was te wollig omschreven.
  - ☐ De kosten te hoog waren voor mij.
  - ☐ Geen juiste informatie.
  - ☐ Lack of proper information.
  - ☐ Omdat ervoor betaald moest worden.
  - ☐ Op een gegeven moment werd het onduidelijk of je nu wel of niet bij een partij moest behoren. Men begint dan ineens over lijsten, terwijl ik bij geen een lijst zit.

- ☐ Totaal geen informatie ontvangen voorafgaand aan verkiezingen, gelukkig wel m'n stempas in tegenstelling tot anderen.
- ☐ Niet wist dat je ook zonder bij een partij aangesloten was kon deelnemen.
- ☐ De voorlichting ontbrak en ik niet de RCN website heb bezocht.
- ☐ Omdat eea niet duidelijk was en ook de kosten.
- ☐ Je steekt tijd in iets wat in Europees NL geen verschil oplevert.
- ☐ Het alleen maar tijd zou kosten en me eigenlijk nog geld zou kosten ook.
- ☐ Erg vaag nog.

7.1.2. Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescolleges

Hoofdvraag A: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. Iets meer dan de helft, 54,46%, van de respondenten op de BES-eilanden wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 45,54% van de respondenten helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden zich er bewust van waren dat ze zich kandidaat konden stellen.

7.1.3. Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?* Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. **Wist u dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?**
  - We kunnen concluderen dat vrijwel alle respondenten op de BES-eilanden op de hoogte waren van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren. Slechts 2,14% was hier niet van op de hoogte.
2. **Wist u voorafgaan aan de verkiezingen, voor welke organen er verkiezingen waren?**
  - Een ruime meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden, 70,36% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. Toch was ook 7,13% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 1,74% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.
3. **Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?**
  - Het overgrote deel, 85,58% van de respondenten op de BES-eilanden heeft hun stempas op tijd ontvangen. Op Saba zijn de meeste stempassen op tijd afgeleverd.
4. **Wist u hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan? Was u bekend met de stemregels zoals: Stempas, ID-bewijs, volmacht mogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden stemlokaal?**
  - De meeste respondenten wisten dat ze een geldig identiteitsbewijs (89,38%) en stempas nodig hadden om te gaan stemmen (87,64%). Informatie m.b.t. de openingstijden van de stemlokalen heeft de minste respondenten bereikt (67,51%) maar dit is nog steeds een ruime meerderheid. Slechts 3,49% van de respondenten kende geen enkele stemregel.

7.1.4. Verkiezingen kiescolleges

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. **Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?**
  - We zien een gemiddelde score van 6, dat lijkt laag maar in het midden van de schaal stond op 5 'Belangrijk'. We kunnen dus concluderen dat men de invloed die de BES-eilanden op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, belangrijk vindt.
2. **Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van het kiescollege?**
  - We zien dat een krappe minderheid, 48,12%, nog steeds niet weet wat de functie en taken van het kiescollege zijn. 22,77% wist voor de verkiezingen al wat de functie en taken waren. Voor 14,55% is dit duidelijk geworden in de aanloop naar de verkiezingen, door de informatie die zij daarover hebben ontvangen.
3. **Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van de Eerste Kamer?**
  - Bij de functie en taken van de Eerste Kamer zien we een ander beeld. Daar bleek een meerderheid 50,17% reeds op de hoogte van de functie en taken, voor de start van de verkiezingen. 36,13% weet echter nog steeds niet wat hun rol is.
4. **Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over de verkiezing van kandidaten voor het kiescollege (bekendheid met campagne)?**
  - We zien dat social media met kop en schouders boven de andere mediakanalen uitsteekt op alle drie de eilanden.
    - ☐ Social media: 57,02%
    - ☐ Via radio, via radiocommercials: 24,83%
    - ☐ Via kennissen, collega's, burens vrienden of familie: 21,75%
    - ☐ Via lokale kranten: 19,35%
    - ☐ Via lokale (nieuws)websites: 17,81%
    - ☐ Via radio, via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's: 13,36%
    - ☐ Via lokale tv-zenders: 11,82%
5. **Heeft u gestemd voor het kiescollege?**
  - De meerderheid van de respondenten op Bonaire, Saba en Sint Eustatius, 67,81%, heeft op 20 maart gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.
  - Zo ja, waarom wel?
    - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 72,08%
    - ☐ Het is mijn democratisch recht: 76,26%
    - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 45,18%
    - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 40,36%
    - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer: 36,55%
    - ☐ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 3,05%

- Zo nee, waarom niet?
  - De meeste respondenten hadden andere, dan de in de enquête reeds genoemde redenen. De antwoorden zijn ingestoken op de voorlichting m.b.t. het proces. Uiteraard waren er die dag grote problemen bij de stembureaus. Veel mensen hebben 1 tot 2 uur staan wachten voor ze hun stem konden uitbrengen. Deze reacties kwamen dan ook vaker terug in de resultaten. Ook zien we dat veel inwoners niet wisten op welke partij de kandidaten van de kiescolleges zouden gaan stemmen. Daardoor zagen hun stem als een volmacht aan die kandidaat of als een blanco stem.
    - Te lange wachttijden bij de kieslokalen. Vreselijk inefficiënte werkwijze van de medewerkers.
    - Ik heb het stemmen overgelaten aan de lokale mensen
    - Ik had geen zin om een uur in de rij te staan
    - Over de gehele dag 5x geprobeerd te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk de moed maar opgegeven.
    - Er was geen enkele info te vinden over waar de personen voor staan en wat ze willen bereiken
    - Ik ben drie keer langs 2 verschillende stembureaus gereden waar telkens een rij tot buiten staat. Ik ga niet een half uur of uur in de rij staan in deze moderne tijd waarbij we gebruik zouden kunnen maken van allerlei technieken. Of stemlokaals beter bezetten aan mankracht als het handmatig moet gebeuren
    - Ik ben niet gaan stemmen omdat ik het gevoel heb dat het niet veel zin heeft . omdat ik van verschillende mensen heb gehoord dat er tussen de 50 en 100\$ geboden werd voor een stempas.
    - Niemand in het kiescollege wilde aangeven voor welke partij in Nederland zou worden gekozen
    - Stembureaus waren TE DRUK!
    - Because on my island the democratic party was the only party joined with the cda party of the netherlands .. but the cda party nor the dp party share the same views as me.
    - The Dutch and European governments are not there for people. They do not represent them. They represent themselves and dictate over people.
    - There was no local election held. That's is a crime against human rights!
    - Bij veel partijen staat nergens of alleen in Papiaments waar ze voor staan
    - De partijen die verkiesbaar waren, zijn te onduidelijk geweest wat ze met die stem zouden gaan doen

7.1.5. Eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?

- Bijna 80% van de respondenten op Bonaire en Saba was voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen. 88,93% is daar op dit moment van op de hoogte en 11,07% is daar op dit moment nog niet van op de hoogte.

2. Heeft u gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?

- 81,17% van de respondenten heeft op 20 maart hun stem uitgebracht. We zien dat dit percentage iets hoger ligt dan de daadwerkelijke opkomst, die was 77,85%.
  - Zo ja, waarom wel?
    - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 77,40%
    - ☐ Het is mijn democratisch recht: 71,15%
    - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland: 62,50%
    - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 46,63%
    - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 45,91%
    - ☐ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 3,05%
  - Zo nee, waarom niet?
    - ☐ Ook bij vraag 32 valt het op dat de meeste respondenten hun reden(en) niet zagen staan. Hieronder een opsomming van de meeste voorkomende reacties:
      - ☐ Ze werken niet voor ons maar alleen voor zichzelf.
      - ☐ Ik vind dat er niet voldoende capabele mensen zijn.
      - ☐ Omdat meerdere partijen niet of niet goed aangeven waar ze voor staan.
      - ☐ Verkiezingsprogramma's niet beschikbaar in meerdere talen (vaak alleen Papiamentu), geen verslaggeving op sociale media en/of lokale websites van debatten. Hierdoor was het onmogelijk om een bewuste weloverwogen keuze te maken.
      - ☐ Heb geprobeerd. Wachtrijen veel te lang vanwege de enorm slechte organisatie.
      - ☐ Omdat te veel heb gehoord dat er geld geboden werd voor je stemkaart tussen de 50 en 100 dollar vind ik echt niet kunnen.
      - ☐ Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.
      - ☐ Ik moest erg lang wachten want er zat geen enkele voorgang in de rij wachten.
      - ☐ De rij was superlang, ik was na 2 uur nog steeds niet aan de beurt!
      - ☐ Die dag tot 5x geprobeerd (en op 4 verschillende plekken) te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk niet gestemd.
      - ☐ zelfde reden als voor het kiescollege, ik ga niet een half uur in de rij staan om mijn stem uit te brengen.
      - ☐ Te druk bij het stemlokaal.

7.1.6. Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

We kunnen concluderen dat vrijwel alle respondenten op de BES-eilanden op de hoogte waren van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren. Slechts 2,14% was hier niet van op de hoogte.

Een ruime meerderheid van de respondenten op de BES-eilanden, 70,36% wist daarnaast dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. Toch was ook 7,13% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 1,74% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

7.2. Samenvatting en conclusies Bonaire

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden voor Bonaire. We delen deze samenvatting en conclusies voor op in twee delen namelijk:

- Hoofdvraag A: Kandidaatstelling kiescolleges
- Hoofdvraag B: Kiescollege- en eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag A luidde: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag werd opgedeeld in de volgende deelvragen:

7.2.1. Kandidaatstelling kiescolleges

1. **Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland?**
  - Iets meer dan de helft, 52,10%, van de inwoners van Bonaire wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 28,99% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners op Bonaire wist dat ze zich kandidaat konden stellen.
2. **Was u bekend met de criteria en vereisten voor de kandidaatstelling?**
  - Iets meer dan de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 53,23%, waren niet op de hoogte van de criteria en vereisten hiervoor.
3. **Wist u waar en op welke datum de stukken moest worden ingediend?**
  - Ook blijkt dat de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 51,61% niet wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.
4. **Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?**
  - We zien dat het grootste deel, 42,59%, van de inwoners niet weet van welke organisatie ze informatie hebben ontvangen. Een minderheid, 28,30% denk van allebei de organisaties informatie te hebben ontvangen.
5. **Via welke mediakanalen heeft u de informatie m.b.t. de mogelijkheid tot kandidaatstelling voor het Kiescollege ontvangen?**
  - We zien hier dat 47,98% van de inwoners de informatie over de kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat dit een zeer effectief communicatiekanaal is. 22,64% heeft informatie over de kandidaatstelling gehoord via de radiocommercials ontvangen.

6. Wat miste u in de voorlichtingscampagne van RCN?

- Men miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken) het meest, dit was 47,44%. Ongeveer 26% miste niets, of wilde ze daar niets over kwijt. Er was ook 11,05% die andere zaken miste zoals
  - ☐ Niks ontvangen
  - ☐ Partijprogramma's
  - ☐ We zouden meer betrokken willen worden. Ik mis iemand die voor ons opkomt.
  - ☐ About the Copy of the id for the proxy was not clear
  - ☐ Ik miste alles !!!! Begreep er geen sikkepit van
  - ☐ Dat ik mijn stemkaart voor kiescollege 2 dagen na de stemmings datum ontving
  - ☐ provinciale staten en verkiezingen in NL
  - ☐ Didn't see anything in the info campaign
  - ☐ English information. Dutch & Papiamentu only
  - ☐ Nut en noodzaak van kiescollege
  - ☐ Wat er met mijn stem daarna zou gaan gebeuren..de lokale partijen maakten dit vantevoren ook niet duidelijk. Het argument dat pas na de verkiezingen zou worden gezocht naar een kandidaat (1e Kamer) met als argument; we doen wat het beste is voor Bonaire, is natuurlijk kletspraat. Dat wil je als kiezer toch vantevoren weten?
  - ☐ Alle info over het kiescollege. Hele verhaal was compleet vaag.
  - ☐ Iedereen die ik sprak dachten dat ze voor een nederlandse partij moesten kiezen, dus wat het kiescollege doet en gaat doen is mij nog steeds niet bekend.
  - ☐ Op welke partij in de eerste kamer het kiescollege gaat stemmen
  - ☐ Ik had geen idee welke binding de persoon op wie ik ging stemmen had met de politieke partijen in NL

7. Waarom heeft u zich wel of niet kandidaat gesteld?

- Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ Ik mij kandidaat had gesteld bij een partij.
  - ☐ Ik weet zeker het mijn kennis zal uitbreiden.
  - ☐ Ik ook op een lijst stond voor eilandsraad verkiezing.
  - ☐ Ik wil dat Bonaire verder vooruitgaat.
- Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ Omdat ik het niet wist.
  - ☐ Niet voldoende info.
  - ☐ De kosten te hoog waren voor mij.
  - ☐ Geen juiste informatie.
  - ☐ Ik was er niet van op de hoogte.
  - ☐ Ik wist dat niet eens, nooit gehoord. Behalve achteraf.
  - ☐ Ik heb geen interesse in de training voor kandidaten.
  - ☐ Omdat ervoor betaald moest worden
  - ☐ Te veel corruptie.
  - ☐ Ik had niet voldoende inhoudelijke informatie.
  - ☐ Niet wist dat je ook zonder bij een partij aangesloten was kon deelnemen.
  - ☐ Totaal geen informatie ontvangen voorafgaand aan verkiezingen, gelukkig wel m'n stempas in tegenstelling tot anderen.
  - ☐ Ik had daarna geen interesse meer in nog meer informatie.
  - ☐ Onduidelijkheid procedure ná verkiezing.

- ☐ De voorlichting ontbrak en ik niet de RCN-website heb bezocht.
- ☐ Ik heb me niet kandidaat gesteld. Als ik erg geïnteresseerd ben zal zou ik de vereisten hebben uitgezocht. Op dit moment heb ik het druk met een hoop andere dingen. Het is een onderwerp waar ik veel tijd in moet besteden en verdiepen.

7.2.2. Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege Bonaire

Hoofdvraag A: Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen beantwoorden. Iets meer dan de helft, 52,10%, van de inwoners van Bonaire wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 28,99% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners van Bonaire zich er bewust van waren dat ze zich kandidaat konden stellen. Wel blijkt dat er ook nog een hoop onduidelijkheid was over de regels en procedures van het kiescollege n.a.v. de antwoorden op de andere deelvragen in dit gedeelte

7.2.3. Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. **Wist u dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?**
  - We kunnen concluderen dat vrijwel alle inwoners van Bonaire, 97,77% ervan op de hoogte was dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019.
2. **Wist u voorafgaan aan de verkiezingen, voor welke organen er verkiezingen waren?**
  - Een ruime meerderheid van de inwoners van Bonaire, 77,45% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor het kiescollege van Bonaire waren als verkiezingen voor de eilandsraad. Toch was ook 5,85% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 2,09% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.
3. **Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?**
  - Het overgrote deel, 84,97% van de inwoners van Bonaire heeft hun stempas op tijd ontvangen. Op Bonaire heeft 9,39% van de respondenten geen stempas ontvangen of te laat een stempas ontvangen. 5,64% heeft geen stempas ontvangen maar weet wel hoe dit komt.
4. **Wist u hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan? Was u bekend met de stemregels zoals: Stempas, ID-bewijs, volmacht mogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden stemlokaal?**
  - De meeste respondenten wisten dat ze een geldig identiteitsbewijs (89,98%) en stempas nodig hadden om te gaan stemmen (88,52%). Informatie m.b.t. de openingstijden van de stemlokalen heeft de minste respondenten bereikt (65,97%) maar dit is nog steeds een ruime meerderheid. Slechts 3,55% van de respondenten kende geen enkele stemregel.

7.2.4. Verkiezingen kiescolleges

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?* Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. **Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?**
  - We zien een gemiddelde score van 6, dat lijkt laag maar in het midden van de schaal stond op 5 'Belangrijk'. We kunnen dus concluderen dat men de invloed die de inwoners van Bonaire op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, belangrijk vindt.
2. **Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van het kiescollege?**
  - Een grote groep van de respondenten op Bonaire, bijna de helft (47,49%), was en is nog steeds niet op de hoogte wat de rol is van het kiescollege. Slechts 20,55% was wel op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege ten tijde van de verkiezingen op 20 maart 2019.

3. Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van de Eerste Kamer?

- De meeste van de respondenten op Bonaire waren al op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer. Een grote groep respondenten, een derde is hier nog steeds niet van op de hoogte.

4. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over de verkiezing van kandidaten voor het kiescollege (bekendheid met campagne)?

- De meeste inwoners van Bonaire zijn bereikt via social media, maar ook de radiocommercials hebben een relatief groot bereik.
  - ☐ Social media: 56,62%
  - ☐ Via radio, via radiocommercials: 26,26%
  - ☐ Via kennissen, collega's, buren vrienden of familie: 20,32%
  - ☐ Via lokale kranten: 19,63%
  - ☐ Via lokale (nieuws)websites: 18,72%
  - ☐ Via lokale tv-zenders: 15,75%
  - ☐ Via radio, via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's: 15,53%

5. Heeft u uw stem uitgebracht voor de kiescollegeverkiezingen?

- De meerderheid van de inwoners van Bonaire, 71%, heeft op 20 maart gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.
- Zo ja, waarom wel?
  - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 70,42%
  - ☐ Het is mijn democratisch recht: 65,92%
  - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 45,98%
  - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 36,33%
  - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer: 34,73%
  - ☐ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 3,54%
- Zo nee, waarom niet
Veel mensen hebben bij deze vraag gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun mening te uiten als reden voor het niet stemmen op de kiescollegeverkiezingen. Veel mensen hebben hierbij aangegeven dat het stemmen lastig was i.v.m. de drukte bij de stemlokalen.

Ook een groot gedeelte van de mensen die niet zijn gaan stemmen hadden geen stempas ontvangen: 28,10%. Slechts 2,48% was niet op de hoogte van waar diegene kon gaan stemmen op 20 maart 2019.

Enkele reacties bij de redenen die niet bij de antwoorden stonden:

- ☐ Ze werken niet voor ons.
- ☐ Ik heb het stemmen overgelaten aan de lokale mensen.
- ☐ Alle info gemist.
- ☐ Niemand in het kiescollege wilde aangeven voor welke partij in Nederland zou worden gekozen.
- ☐ Ik was niet op het eiland.
- ☐ Totaal geen info over hoe en wat.
- ☐ Ik heb mezelf niet genoeg verdiept erin.
- ☐ Bij veel partijen staat nergens of alleen in Papiaments waar ze voor staan
- ☐ Did not know I could vote. Very little (nearly zero) communication in English. Generally, those in charge seem to think it's none of my business.

- ☐ Te lange wachttijden bij de kieslokalen. Vreselijk inefficiënte werkwijze van de medewerkers.
- ☐ Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.
- ☐ Ik wist niet wat personen zouden gaan kiezen.
- ☐ Over de gehele dag 5x geprobeerd te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk de moed maar opgegeven.
- ☐ Ik was te laat bij het stemlokaal i.v.m. de rijen die er waren.

7.2.5. Eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?

- Het overgrote gedeelte, 77,67%, van de respondenten was hierbij op de hoogte van het belang van de eilandsraadsverkiezingen. Slechts 7,21% is dit vooral duidelijk geworden door de informatie die diegene heeft gehoord of gelezen over de eilandsraadsverkiezingen.

2. Heeft u gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?

- 80,23% van de respondenten op Bonaire hebben hun stem uitgebracht bij de eilandsraadsverkiezingen van 20 maart 2019.
- Zo ja, waarom wel?
  - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 76,45%
  - ☐ Het is mijn democratisch recht: 69,19%
  - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland: 57,85%
  - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 46,22%
  - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 41,57%
  - ☐ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 1,16%
- Zo nee, waarom niet?
  - ☐ Ook bij vraag 32 valt het op dat de meeste respondenten hun reden(en) niet zagen staan. Hieronder een opsomming van de meeste voorkomende reacties:
    - Ze werken niet voor ons maar alleen voor zichzelf.
    - Ik vind dat er niet voldoende capabele mensen zijn.
    - Omdat meerdere partijen niet of niet goed aangeven waar ze voor staan.
    - Verkiezingsprogramma's niet beschikbaar in meerdere talen (vaak alleen Papiamentu), geen verslaggeving op sociale media en/of lokale websites van debatten. Hierdoor was het onmogelijk om een bewuste weloverwogen keuze te maken.
    - Heb geprobeerd. Wachtrijen veel te lang vanwege de enorm slechte organisatie.
    - Ik had geen zin om een uur in de rij te staan.
    - Ik moest erg lang wachten want er zat geen enkele voortgang in de rij wachten.
    - Die dag tot 5x geprobeerd (en op 4 verschillende plekken) te gaan stemmen, maar door de lange rijen uiteindelijk niet gestemd.

- Geen enkele partij kwalificeert.
- Stembureaus waren TE DRUK!

7.2.6. Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen Bonaire

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

We kunnen concluderen dat vrijwel alle inwoners van Bonaire, 97,77% ervan op de hoogte was dat er verkiezingen waren op 20 maart 2019.

Een ruime meerderheid van de inwoners van Bonaire, 77,45% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor het kiescollege van Bonaire waren als verkiezingen voor de eilandsraad. Toch was ook 5,85% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 2,09% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

7.3. Samenvatting en conclusies Saba

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden. We delen deze samenvatting en conclusies op in twee delen namelijk:

- Hoofdvraag A: Kandidaatstelling kiescolleges
- Hoofdvraag B: Kiescollege- en eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag A luidde: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag werd opgedeeld in de volgende deelvragen:

7.3.1. Kandidaatstelling kiescolleges

- 1. Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland?**
  - Iets meer dan de helft, 55,13%, van de inwoners van Saba wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 44,87% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen.
- 2. Was u bekend met de criteria en vereisten voor de kandidaatstelling?**
  - De grote meerderheid van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 71,43%, waren niet op de hoogte van de criteria en vereisten hiervoor.
- 3. Wist u waar en op welke datum de stukken moest worden ingediend?**
  - Ook blijkt dat 71,43% van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, niet wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.
- 4. Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?**
  - We zien dat het grootste deel, 90%, van de inwoners weet van welke organisatie ze informatie ontvangen. Slechts 10% weet niet van wie ze de informatie hebben ontvangen.
- 5. Via welke mediakanalen heeft u de informatie m.b.t. de mogelijkheid tot kandidaatstelling voor het Kiescollege ontvangen?**
  - We zien hier dat 50% van de inwoners de informatie over kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat dit ook op Saba een zeer effectief communicatiekanaal is. Opvallend is dat de posters en billboards op de tweede plaats eindigen met 45% bereik.
- 6. Wat miste u in de voorlichtingscampagne van RCN?**
  - 25% van de inwoners miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken). Toch miste ook 25% helemaal niets.

7. Waarom heeft u zich wel of niet kandidaat gesteld?

- Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ I am a candidate on the WIPM list
- Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ De info was te wollig omschreven.
  - ☐ I was not aware.

7.3.2. Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege Saba

Hoofdvraag A: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. Iets meer dan de helft, 55,13%, van de inwoners van Saba wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 44,87% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners van de BES-eilanden zich er bewust van waren dat ze zich kandidaat konden stellen.

7.3.3. Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

6. Wist u dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?

- 100% van de inwoners van Saba wist dat er verkiezingen waren op 20 maart.

7. Wist u voorafgaan aan de verkiezingen, voor welke organen er verkiezingen waren?

- Een ruime meerderheid van de inwoners van Saba, 87,18% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. Opvallend was dat iedereen wist dat er verkiezingen waren.

8. Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?

- Bijna alle inwoners van Saba hebben hun stempas op tijd ontvangen. Degene die hem niet op tijd hebben ontvangen wisten ook waarom zij deze niet hebben ontvangen.

9. Wist u hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan? Was u bekend met de stemregels zoals: Stempas, ID-bewijs, volmacht mogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden stemlokaal?

- De meeste respondenten wisten dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Informatie m.b.t. het feit dat men bij ieder stemlokaal kon stemmen heeft de minste mensen bereikt. Slechts 1,28% van de respondenten ken geen enkele stemregel.

7.3.4. Verkiezingen kiescolleges

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

10. Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?

- We zien een gemiddelde score van 7, gezien dat op 5 'Belangrijk' stond. We kunnen dus concluderen dat men de invloed die de BES-eilanden op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, meer dan belangrijk vindt.

11. Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van het kiescollege?

- We zien dat een krappe minderheid, 47,37%, nog steeds niet weet wat de functie en taken van het kiescollege zijn. 26,32% wist voor de verkiezingen al wat de functie en taken waren. Voor 13,16% is dit duidelijk geworden in de aanloop naar de verkiezingen, door de informatie die zij daarover hebben ontvangen.

12. Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van de Eerste Kamer?

- Bij de functie en taken van de Eerste Kamer zien we een ander beeld. Daar bleek 44,74% reeds op de hoogte van de functie en taken, voor de start van de verkiezingen. Een groot deel van de inwoners, 42,11% weet echter nog steeds niet wat hun rol is.

13. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over de verkiezing van kandidaten voor het kiescollege (bekendheid met campagne)?

- We zien dat social media met kop en schouders boven de andere mediakanalen uitsteekt op Saba. Dat ligt in lijn met de resultaten op de andere eilanden. Wel heeft radio een lager positie omdat bijna niemand op Saba radio kan ontvangen. Er zijn eveneens geen lokale tv-zenders op Saba.
  - ☐ Social media: 63,16%
  - ☐ Via kennissen, collega's, burens vrienden of familie: 27,63%
  - ☐ Via lokale kranten: 21,05%
  - ☐ Via lokale (nieuws)websites: 97,74%
  - ☐ Via radio, via radiocommercials: 3,95%
  - ☐ Via radio, via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's: 2,63%

14. Heeft u gestemd voor het kiescollege?

- Een grote meerderheid van de inwoners van Saba, 80,26%, heeft op 20 maart gestemd voor de kiescollegeverkiezingen.
- Zo ja, waarom wel?
  - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 76,67%
  - ☐ Het is mijn democratisch recht: 73,33%
  - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 51,67%
  - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer: 48,33%
  - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 38,33%
  - ☐ Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 1,67%

- Zo nee, waarom niet?
  - De meeste inwoners hadden andere, dan de in de enquête reeds genoemde redenen. De reacties waren:
    - The Dutch and European governments are not there for people. They do not represent them. They represent themselves and dictate over people.
    - None of the candidates state anything about what they planned to do as electoral college.
    - I consider it a total waste of money and time.

7.3.5. Eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

3. **Was u voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen?**
  - Bijna 100% van de inwoners van Saba was voor de verkiezingen bekend met het belang van de eilandsraadsverkiezingen.
4. **Heeft u gestemd voor de eilandsraadsverkiezingen?**
  - 97,30% van de respondenten heeft op 20 maart hun stem uitgebracht. We zien dat dit percentage iets hoger ligt dan de daadwerkelijke opkomst, die was 91,3%.
  - Zo ja, waarom wel?
    - Ik wil graag invloed uitoefenen op de veranderingen op mijn eiland: 84,72%
    - Ik vind stemmen belangrijk: 81,94%
    - Het is mijn democratisch recht: 80,56%
    - Ik zie het als mijn plicht: 66,67%
    - Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 48,61%
    - Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd: 1,39%
  - Zo nee, waarom niet?
    - Vanwege de hoge opkomst op Saba hebben slechts 2 respondenten deze vraag beantwoordt
      - Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft: 50%
      - Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt: 50%

7.3.6. Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen Saba

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

100% van de inwoners van Saba wist dat er verkiezingen waren op 20 maart. Een ruime meerderheid van de inwoners van Saba, 87,18% wist dat er op 20 maart zowel verkiezingen voor de kiescolleges als verkiezingen voor de eilandsraad waren. Opvallend was dat iedereen wist dat er verkiezingen waren.

7.4. Samenvatting en conclusies Sint Eustatius

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden. We delen deze samenvatting en conclusies op in twee delen namelijk:

- Hoofdvraag A: Kandidaatstelling kiescolleges
- Hoofdvraag B: Kiescollege- en eilandsraadsverkiezingen

Hoofdvraag A luidde: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag werd opgedeeld in de volgende deelvragen:

7.4.1. Kandidaatstelling kiescolleges

1. **Wist u dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland?**
  - Meer dan de helft, 68,92%, van de inwoners van Sint Eustatius wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 31,08% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners van Sint Eustatius wist dat ze zich kandidaat konden stellen.
2. **Was u bekend met de criteria en vereisten voor de kandidaatstelling?**
  - Een groot gedeelte van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 80% was bekend met de criteria en vereisten. 20%, waren hiervan niet op de hoogte.
3. **Wist u waar en op welke datum de stukken moest worden ingediend?**
  - Ook blijkt dat bijna de helft van de personen die geïnteresseerd waren om zich kandidaat stellen, 40% wisten waar en op welke datum ze de stukken voor kandidaatstelling moesten inleveren.
4. **Van welke organisatie heeft u informatie over de kandidaatstelling voor de kiescolleges ontvangen?**
  - Een kwart, 24,19% weet niet van wie ze de informatie hebben ontvangen, ruim 30.65% heeft van zowel de RCN als het openbaar lichaam op Sint Eustatius informatie ontvangen.
5. **Via welke mediakanalen heeft u de informatie m.b.t. de mogelijkheid tot kandidaatstelling voor het Kiescollege ontvangen?**
  - Een groot gedeelte van de inwoners van Sint Eustatius, 46,77% heeft informatie via een poster of billboard ontvangen. Verder zien we hier dat 45,16% van de inwoners de informatie over kandidaatstelling via sociale media heeft ontvangen. We kunnen concluderen dat zowel posters als billboards en social media een zeer effectief communicatiekanaal is. 40,32% heeft de informatie via radiocommercials ontvangen.

6. Wat miste u in de voorlichtingscampagne van RCN?

- Men miste de informatie over wat het kiescollege doet (functie en taken) het meest, 37,10% gaf dit aan. Toch miste 35% eigenlijk niets, of wilde ze daar niets over kwijt. Er was ook 9,68% die andere zaken miste zoals:
  - ☐ Ik miste alles.
  - ☐ Een stempas.
  - ☐ Ik begreep er niks van.
  - ☐ Voor welke politieke partij het kiescollege zal stemmen in de eerste kamer. Dan kan ik pas weten welke kandidaat ik kies. Later hoorde ik dat alle kandidaten op het CDA zouden stemmen. Dit lijkt mij geen goede zaak, er was geen keus.
  - ☐ De posters van de campagne vond ik misleidend. Veel mensen dachten dat je op hen kon stemmen. Dat was niet duidelijk. Informatie kwam te laat, zeker omdat dit de eerste keer was dat deze verkiezingen werden gehouden.

7. Waarom heeft u zich wel of niet kandidaat gesteld?

- Ik heb mij wel kandidaat gesteld omdat:
(geen relevante opmerkingen)
- Ik heb mij niet kandidaat gesteld omdat:
  - ☐ Ik wilde beter geïnformeerd worden.
  - ☐ Door een gebrek aan informatie.
  - ☐ De informatie was vaag.
  - ☐ De kosten waren te hoog.

7.4.2. Conclusie Hoofdvraag A kandidaatstelling kiescollege St. Eustatius

Hoofdvraag A: *Was u zich ervan bewust dat u zich kandidaat kon stellen voor het Kiescollege op uw eiland, om zo invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Eerste kamer?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. Iets meer dan de helft, 54,46%, van de inwoners van de BES-eilanden wist dat men zich kandidaat kon stellen voor de kiescolleges. Echter heeft 45,54% van de inwoners helemaal niets over de mogelijkheid tot kandidaatstelling meegekregen. We kunnen hieruit concluderen dat een krappe meerderheid van de inwoners van de BES-eilanden zich er bewust van waren dat ze zich kandidaat konden stellen.

7.4.3. Bekendheid met verkiezingen, stembiljet en stemregels

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Wist u dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren?

- We kunnen concluderen dat vrijwel alle inwoners van Sint Eustatius op de hoogte waren van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren, 96,25%. Slechts 3,75% was hier niet van op de hoogte.

2. **Wist u voorafgaan aan de verkiezingen, voor welk orgaan er verkiezingen waren?**
  - Een ruime meerderheid van de inwoners van Sint Eustatius, 70,27% wist dat er op 20 maart alleen verkiezingen voor het kiescollege was. Toch was ook 21,62% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 1,35% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.
3. **Heeft u uw stempas op tijd ontvangen?**
  - Het overgrote deel, 75,68% van de inwoners van Sint Eustatius heeft hun stempas op tijd ontvangen. 12,16% heeft geen stempas ontvangen maar weet wel hoe dit komt.
4. **Wist u hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan? Was u bekend met de stemregels zoals: Stempas, ID-bewijs, volmacht mogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden stemlokaal?**
  - De meeste respondenten waren ervan op de hoogte dat ze een geldig identiteitsbewijs en stempas nodig hadden om te gaan stemmen. Op Sint Eustatius zijn de andere stemregels zoals waar en wanneer je kan stemmen goed bekend bij de respondenten. Slechts 5,41% was van geen enkele stemregel op de hoogte.

7.4.4. Verkiezingen kiescolleges

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

Deze hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. **Hoe belangrijk vindt u het dat uw eiland invloed heeft op de samenstelling van de Eerste Kamer?**
  - We zien een gemiddelde score van 7, in het midden van de schaal stond op 5 'Belangrijk'. We kunnen dus concluderen dat men de invloed die de inwoners van Sint Eustatius op de samenstelling van de Eerste Kamer heeft, belangrijk vindt.
2. **Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van het kiescollege?**
  - Een grote groep van de respondenten op Sint Eustatius, de helft (52,86%), was en is nog steeds niet op de hoogte wat de rol is van het kiescollege. Slechts 32,86% was wel op de hoogte van de functie en taken van het kiescollege ten tijde van de verkiezingen op 20 maart 2019.
3. **Was u voor de verkiezingen bekend met de functie en taken van de Eerste Kamer?**
  - De meeste van de respondenten op Sint Eustatius (57,14) waren al op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer. Een grote groep respondenten, een derde is hier nog steeds niet van op de hoogte.
4. **Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over de verkiezing van kandidaten voor het kiescollege? (bekendheid met campagne)**
  - De meeste respondenten op Sint Eustatius zijn bereikt via sociale media over de verkiezingen voor de kiescolleges. Daarnaast hebben veel mensen de radiocommercials hierover gehoord, 38,57%. De minste respondenten, 10% zijn bereikt via lokale (nieuws)websites.
    - ☐ Social media: 52,86%
    - ☐ Via radio, via radiocommercials: 38,57%
    - ☐ Via kennissen, collega's, burens vrienden of familie: 24,29%
    - ☐ Via lokale kranten: 15,71%

- ☐ Via radio, via radioprogramma's met interviews of praatprogramma's: 11,43%
- ☐ Via lokale (nieuws)websites: 10%

5. Heeft u gestemd voor het kiescollege?

- Op 20 maart 2019 hebben 34,29% van de respondenten gestemd op een kandidaat voor de kiescollegeverkiezingen. 65,71% heeft dat niet gedaan.
- Zo ja, waarom wel?
  - ☐ Ik vind stemmen belangrijk: 82,61%
  - ☐ Het is mijn democratisch recht: 69,57%
  - ☐ Ik zie het als mijn plicht: 65,22%
  - ☐ Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies: 52,17%
  - ☐ Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer: 30,43%
- Zo nee, waarom niet?

Veel mensen hebben bij deze vraag gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun mening te uiten als reden voor het niet stemmen op de kiescollegeverkiezingen. Veel mensen hebben hierbij aangegeven dat ze vooral niet konden stemmen. Of omdat er die dag geen eilandsraadsverkiezingen waren. Ook een groot gedeelte van de mensen die niet zijn gaan stemmen hadden geen stempas ontvangen: 23,91%.

- ☐ Er viel niet veel te kiezen, alleen de DP, gelieerd aan het CDA deed mee. Maar zij delen niet mijn visie.
- ☐ Ik heb geen stempas ontvangen omdat ik geen brievenbus heb, zoals velen.
- ☐ Ik was niet op het eiland.
- ☐ Ik stond die dag nog niet ingeschreven.
- ☐ Omdat er die dag ook geen eilandsraadsverkiezingen waren.

7.4.5. Eilandsraadsverkiezingen

De andere enquêtevragen zijn niet beantwoord door inwoners van Sint Eustatius omdat daar geen eilandsraadsverkiezingen zijn gehouden.

7.4.6. Conclusie Hoofdvraag B bekendheid met verkiezingen St. Eustatius

Hoofdvraag B: *Was u zich ervan bewust dat er op 20 maart 2019 verkiezingen waren, en voor elk orgaan?*

We kunnen concluderen dat vrijwel alle inwoners van Sint Eustatius op de hoogte waren van het feit dat er 20 maart verkiezingen waren, 96,25%. Slechts 3,75% was hier niet van op de hoogte. Een ruime meerderheid van de inwoners van Sint Eustatius, 70,27% wist dat er op 20 maart alleen verkiezingen voor het kiescollege was. Toch was ook 21,62% niet op de hoogte van wat voor verkiezingen er waren. Het kleinste deel van de inwoners, 1,35% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

8. Aanbevelingen

Hieronder zetten de onderzoekers een aantal aanbevelingen uiteen m.b.t. de verbeteringen die gemaakt kunnen worden bij campagnes voor verkiezingen.

8.1. Aanbevelingen naar aanleiding van de campagne kandidaatstelling kiescolleges

Op alle drie de BES-eilanden was meer dan de helft van de respondenten op de hoogte van de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen. Op de eilanden hebben uiteindelijk slechts enkele tientallen personen, vooral leden van bestaande politieke partijen, zich kandidaat gesteld. De meeste personen die interesse hadden om zich kandidaat te stellen waren niet goed op de hoogte van de criteria en eisen voor kandidaatstelling. Het is goed om deze informatie bij een volgende verkiezing voor een kiescollege direct aan de geïnteresseerden te verstrekken. Dat zou kunnen in de vorm van een webformulier of speciaal e-mailadres zodat geïnteresseerden hun vragen kenbaar kunnen maken. Dit om te voorkomen dat potentiële kandidaten met vragen blijven zitten over de procedure.

Een andere mogelijkheid zou zijn om een aantal informatiebijeenkomsten te organiseren. Er is dit keer tevens een informatiefolder bezorgd bij inwoners thuis. In deze folder zou het webformulier of e-mailadres voor vragen over de kandidaatstelling ook duidelijk kunnen worden vermeld. Een aantal respondenten vond het een goed idee om een online instructiefilmpje over het gehele aanmeld- en kiesproces te verspreiden via sociale media, zoals Facebook of YouTube.

Op de eilanden zijn verschillende middelen het meest effectief om informatie over te brengen. Bij de enquête van dit onderzoek is aangegeven welke middelen de mensen heeft bereikt voor de campagne van de kandidaatstelling voor de kiescolleges. Sociale media wordt op alle eilanden veel gebruikt.

Op Sint Eustatius hebben posters en billboards eveneens veel mensen bereikt. Wat wel opviel is dat veel respondenten dachten dat de personen die zij op de posters zag, verkiesbaar waren. Dit schepte o.a. op Sint Eustatius en Saba verwarring, wij adviseren om duidelijk te vermelden dat de personen op de posters zich, mogelijk, niet verkiesbaar hebben gesteld.

Naast

dat veel respondenten via sociale media zijn bereikt, zien we ook dat traditionele mediakanalen zoals radio en kranten, eveneens een groot bereik hebben. Het is daarom belangrijk om op alle eilanden een goede communicatiemix te behouden om zoveel mogelijk mensen van de doelgroep te bereiken.

Belangrijk is om de taal en woordkeuze die gebruikt wordt in de campagnes dicht bij de mensen te houden. Respondenten gaven aan dat veel informatie van de Rijksoverheid vaak moeilijk te begrijpen is en vinden de informatie te wollig omschreven.

8.2. Aanbevelingen naar aanleiding van de campagne voor de verkiezingen

Veel mensen waren op de hoogte van het feit dat er verkiezingen waren op hun eiland. Slechts 2,14% was daar niet van op de hoogte.

Een kleine groep inwoners van de BES-eilanden heeft hun stempas niet op tijd of helemaal geen stempas ontvangen (ongeveer 15%). Daarnaast heeft ruim 85% zijn of haar stempas op tijd ontvangen. Op Saba heeft vrijwel iedereen zijn stempas tijdig ontvangen, op Bonaire was dat niet het geval.

Belangrijk is dat iedereen die wil stemmen duidelijk weet hoe hij/zij alsnog een vervangende stempas kan aanvragen. Daarnaast is het van belang dat het Hoofdstembureau of het Openbaar Lichaam van dat eiland goed achterhaald hoe zij haar processen kan optimaliseren om te zorgen dat ook de 15% van de stempassen die niet zijn aangekomen, de stemgerechtigden daadwerkelijk bereiken.

De meeste respondenten geven aan het belangrijk te vinden om invloed uit te oefenen op de Eerste Kamer, maar nog niet iedereen is goed op de hoogte van de functie en taken van de Eerste Kamer en het kiescollege. 36% wist na de verkiezingen niet wat de rol van de Eerste kamer is en 48,12% niet wat de rol van het kiescollege is. Hier adviseren de onderzoekers om vaker, dus niet alleen rondom verkiezingen, informatie te verspreiden via sociale media of om informatiebijeenkomsten te organiseren hierover.

Op de dag van de verkiezingen waren er lange rijen voor de stemlokalen op Bonaire. De lange rijen waren een reden voor mensen om uiteindelijk niet te gaan stemmen, de opkomst had dus hoger kunnen zijn. Misschien kan de Rijksoverheid of het Ministerie van BZK in overleg treden met het Openbaar Lichaam om het stemproces beter te stroomlijnen. Hierdoor zullen de resultaten van de campagnes van de Rijksoverheid niet deels verloren gaan. Het is immers zonde wanneer de campagnes succesvol zijn, maar kiesgerechtigden bij aankomst bij het stembureau tegen dit soort, te voorkomen, barrières aanlopen.

Wat betreft de eilandsraadsverkiezingen waren veel inwoners op Saba en Bonaire erg goed op de hoogte. Ruim 80% van de respondenten was op de hoogte van het belang van de eilandsraadsverkiezingen.

Een deel van de respondenten hebben aangegeven dat veel informatie van politieke partijen alleen in het Papiaments beschikbaar was en niet in het Engels of Nederlands. De onderzoekers adviseren om als extra eis, voor deelname aan de verkiezingen, op te nemen dat officiële verkiezingsprogramma's van deelnemende partijen standaard in drie talen beschikbaar moeten zijn.

Bijlage 1 - Data-export onderzoeksdata

Er is een volledige export van de (geanonimiseerde) onderzoeksdata in Excel bijgevoegd.
Het bestand heet: *Full_data_export_verkiezingen20maart2019.xlsx*

Afbeelding 1: Voorbeeld informatieverstrekking informatiecampagne kiescollegeverkiezingen.